

sunt vlcera, vt oris, tonsillarum, genitalium. oculorum claritati plurimum con-
 fert. Scabritiæ genarum, vlceribusq; angulorum, nubeculis, vlceribus quacūque
 in parte manantibus, gingiuis marcescentibus, ossibus purulente limosis. Fran-
 gitur vehemētia eius melle aut passo. Prodest dysentericis, sanguinem excreanti-
 5 bus, anginis. Omphaciū vt Dioscoridi placet, succus est vūe acerbæ necdū matu-
 ræ, nigrescentisve, qui ex vite sit Thasia aut Aminæa. Exprimēda est huius mel-
 ligo ante Canis ortum, insolandāq; Cyprio in ære, quod linteolo adopertum sit,
 donec penitus concreseat, decutiendo assiduè in subiectum liquorē quicquid in
 ambitu lateribus cohæserit: noctu à subdiuo refertur in tectum, quoniā decidens
 10 ros crassescere humores prohibet. Optima erit colore fuluo, friabilis, spissans abū-
 de, mordēnsq; linguam. Sunt qui coquendo melliginem densantes cogant. Pro-
 dest cōtra tonsillas, vuam, humida gingiuarū vitia, purulētās aures cum melle &
 passo: itē fistulas, vetera vlcera, nomāsq; ex aceto. Dysentericis & mulieribus flu-
 xione vuluæ laborantibus clystere suffunditur. Oculorū claritati, scabritiæ, & vl-
 15 ceribus angulorū auxiliatur. Bibitur ad recētem sanguinis excreationē etiā si ru-
 pta intus aliqua parte acciderit. frāgere autē vehemētiā eius aqua multa oportet
 & in vsu præberi exiguū, quoniā insigniter cōburat. Tradūt aliqui stomacho dis-
 soluto & cibos nō perficiētī prodesse: itē prægnātibus defectis à cōceptu, ilei do-
 lorem sentientibus. Auxiliarē vim habere fertur sorbitionis vsu cū pestifera lues
 20 populatim grassatur. Recētes vuæ stomachum & spiritum inflant, aluūmq; tur-
 bant. itaq; in febrī dānantur vtīq; largiores, grauedinē enim capiti faciūt. Innocē-
 tiores quæ decerpitæ diu pependerūt, qua ventilatione etiam vtiles fiunt stoma-
 cho ægris. Nam & refrigerant leniter, & fastidiū auferūt. Quæ autē in vino dulci
 conditæ fuere, caput tentant. proximæ sunt pensilibus, in palea seruata. Nā & in
 25 vinaceis seruata caput, vesicā, & stomachū infestāt. Sistūt tamen aluum, sangui-
 nem excreantibus vtillissimæ. Quæ etiā in musto fuere peiorē vim habent, q̄ quæ
 in vinaceis. Sapa quoque stomacho inutiles facit. Saluberrimas putant in cælesti
 aqua seruatas, etiam si minime iucundas, sed voluptatem earum in stomachi ar-
 dore sentiri, & amaritudinem iecoris fellisq; vomitione in cholericis. At in ollis
 30 seruata & os & stomachū & auiditatem excitant, paulo tamen grauiores existi-
 mantur fieri vinaceorum halitu. Vuæ florem in cibus si edere gallinacei, vuas nō
 attingunt. Sarmenta eorum, in quibus acini fuere, astringendi vim habent. Vua
 passa, quam astaphida vocant, stomachum, ventrem, interanea tētaret, nisi pro
 remedio in ipsis acinis nuclei essent, ijs exemptis, vesicæ vtilis habetur. Tussi alba
 35 vtior, vtalis & arteriæ & renibus. Carbunculis & articularibus morbis trita sine
 nucleis imponitur cū ruta, sed fouere ante vlcera vino cōuenit. Testium inflam-
 mationi cū farina fabali aut coriandro medetur. Sanat epinyctidas & dysente-
 riam cum suis nucleis. & in oleo cocta gangrænis illinitur, cum cortice raphani
 & melle podagris, & vnguiū mobilibus. Per se ad purgandum os capūtque cum
 40 pipere commanducatur. Vua passa Dioscoridi spissandi habet effectum, sed can-
 dida maiorem. Prodest earum caro tussibus, arteriæ, renibus ac vesicæ. Estur in
 dysenteria per se sine nucleis decocta in sartagine cum, melle admista milij ac
 hordei farina & ouo. Valet ad purgādum caput. eiusdem gratia cum pipere com-
 manducatur. Testium epiphoras sedat illita cum lomento fabarum, aut cumini
 45 farina. Sanat trita carbunculos, epinyctidas, fauos, articularū putrilagines & gan-
 grænas sine nucleis trita & cū ruta imposita. Podagris cū succo panacis medetur.

vnguium mobilibus illita velociter eliberat. Nuclei acinorum astringendi vim obtinent. ij sunt qui in vino capitis dolorem faciunt, tosti tritiq; stomacho vtilis sunt. Inspargitur farina eorū modo potionis dysentericis, & cœliacis, & dissolutis stomacho. Decocto eorū fouere p̄foras & pruritū vtile est. Vinacei per se minus capiti aut vesicæ nocent, q̄ nuclei. māmārū inflammationi triti cum sale vtilis. Decoctrura eorum veteres dysentericos iuuat, & potione & fotu. Vua thesriace contra serpentium, ictus valet, pampinósq; eius edendos censent imponēdósque. Vinum & acetum ex ijs factum auxiliarem contra eadem vim habent, vt supra diximus. Vuas quæ legitimè commaturuerint optimè alere, ea collegit Galenus coniectura, quòd rustici qui custodiendis vitibus præficiuntur bimestri nihil adhibentes ad vuas præter pauxillum panis, læta & vberi obœsitate exhilarantur. Cæterum robur & firmitudinem inani sagina mentiuntur, quòd nō longè pòst finito esu ea laxa fluxaque in rugosum ac flaccescentem degenerat habitum. Nam succum creant qui vix in probum sanguinem transeat. Acini, vt idem testatur, quaternis constāt partibus, carne, humore qui vinosus sit, nucleo, membranosa cute qua contegitur. Nucleus terrestris ficcúsque per omnes intestinorum anfractus citra cōmutationis sensum euadens exit foras. Nec cutis ab hoc longè dissidet, quando in vêtre nullam aut admodum cæcam experitur permutationem. quare plerisq; & tunicam qua vestitur acinus, exucto interiore succo expuūt. Sola igitur caro cū succo reiectis foras nucleis, ac cingente mēbrana deuoratur, melius nutrit. Succus qui nihil aliud quàm mustum est, vêtre flatibus distendit, ni velociter descendat. Porrò quibus acinis exiguus succus, ijs vberior inest alimonia: quibus copiosior, maior soluedi vis inest. Quæ in dolia plena vinaceorum vuæ obruūtur, operculato diligenter vase ne vlla quidē aura prospiret, imbecillum resolutumq; firmāt ventriculum. Facile perficiuntur, longior in aluo ijs mora, sed largiore esu caput tentāt. Fastidiosus auiditatem cibi moliūtur. Musto cōditæ multo magis caput feriunt, pensiles nihil adferunt noxæ, nec ventrem cient, nec supprimūt, nec elanguescentem appetentiā vel inuitant vel infirmāt. Inutiles prorsus cum ariditate distabuerint. Dulces calidiore succo sentiuntur, ideo sitim stimulant, aluū cient. Acidæ frigidiorē natura cognoscuntur, item acerbæ. Coctioni magis resistunt, aluum potius continentes. Mediam sortiuntur naturam vinosæ, nullo vel caloris vel frigoris excessu notatæ.

¶ *Vitis syluestris. Vinum.*

Cap. CXLIII.

Labruscæ alterū genus vuas ad maturitatē non perducit, sed ad florem tantum dictum œnanthen promouet. Altera perficit paruis acinis. Huic eadem quæ satiuæ, folio, capreolis & caulibus, sed nigra astringentioris est naturæ. Est & labrusca syluestris vitis vna species œnāthen ferens, duorum generū albi & nigri, ne quenquā decipiat Pliniana lectio. Labrusca, inquit, œnanthen fert quæ à Græcis ampelos agria appellatur, spissis & candicantibus folijs, geniculata, rimoso cortice. fert vuas rubētes, cocci modo. Duos itaq; fructus non vnum designauit, labruscā, & eam quæ ampelos agria vocatur. Oenante est vitis labruscæ vua. Colligitur cū flore cum optimè olet, siccatur in vmbra substrato linteo, atq; in cados conditur. Vua œnāthe quā vites syluestres, hoc est labruscæ ferūt, laudatissima in Syria, maximè circa Antiochiæ & Laodiceæ montes. Item ex alba labrusca. Sunt qui principatū in vnguētis dent in Parapotamia

nascenti, deinde in Antiochia & Laodicea Syriae, tertium locum ex montibus
 Medicis, quæ & vtilior medicinae. Quidam omnibus ijs præferunt quæ in Cypro in
 5 sula nascitur. Nam quæ in Africa fit ad medicos tantum pertinet, & ad odores, vo-
 catumque massaris. Omnis ex alba labrusca præstantior quam est nigra. Labruscæ dici
 10 putant, quæ in marginibus terræ ceu labris quibusdam nascatur. Oenanthe, ut re-
 fert Dioscorides, vitis est sylvestris vva cum floret. Legitur hæc, in fictili non pi-
 cato componitur, siccatur verò in umbra prius substrato linteo, atque ita demum in
 cados conditur. præcipua ex Syria, Cilicia, Phœnice. Sylvestres vuas cum florent
 Græci iubent sine rore legi, & in sole, ne quid restet humoris, ut flos ad excutien-
 15 dum siccior apparetur, expandi: tum cribello spisso, ut grana non transeant, sed
 flos solus decidat cerni, & hunc ita recondunt. alij melle infuso feruunt. Oenan-
 the ex alba vite refrigerat & astringit, vulneribus inspergitur, stomacho illinitur,
 vtilis vrinæ, iocinori, capitis doloribus, dysentericis, cœliacis, cholericis. Fastidia
 obolo ex aceto pota discutit, siccant manantes capitis eruptiones, efficacissima ad
 20 vitia quæ sunt in humidis. Ideo oris vlcibus & verendis & sedi prodest. Cum
 melle & croco sistit aluum, genarum scabritiem emendat, oculorum delachry-
 mationes cohibet. Ex vino stomachi dissolutionem recreat. Ex frigida aqua po-
 ta sanguinis excreationes retinet. Cinis eius ad vlcera, reduvias probatur. Vritur
 in furno donec panis percoquatur. Pota stomacho ciundæque vrinæ vtilis, aluum
 25 sistit, ac sanguinis excreationes. Contra fastidia & acores stomachi crebros illini-
 tur. Capitis doloribus infusa cum aceto & rosaceo tam virens quam arida præsi-
 dium est. Cruenta vulnera si protinus illinatur ab inflammationis periculo tuetur. In-
 cipientes ægilopas & vlcera in ore verendorumque nomas cum melle, croco, &
 myrrha trita discutit. Pessis contra sanguinis abundantiam miscetur. Fluxiones
 30 oculorum coercet, cum polenta verò imposta ex vino feruores stomachi restin-
 guit. Eadem in testa carbonibus cremata medicamentis oculorum adiungitur. Pro-
 batur ad paronychia, reduvias digitorum, gingiuas à dentibus recedentes, cruen-
 tisque cum melle. Nasci in Africa vitem Græci produunt quam accolæ vocant vbo-
 limam, oliua in vites insita, vtriusque arboris fructum ferentem: hanc & Græci elæo-
 35 staphylon ab utroque parente nomen mutuantes appellant, de qua supra in olea di-
 ctum est. Fit est labrusca hoc est vite sylvestri vinum quod oenanthinum cognominatur,
 duabus libris florum in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutatur. Hi
 paulo postquam defloruere, singulare remedium habent ad refrigerandum in mor-
 bis corporum ardores, gelidissima ut ferunt natura. Pars eorum æstu moritur prius
 40 quam reliqui, qui solstitiales dicuntur. vniuersi nunquam maturescunt. Incocta
 datur cibo gallinaceo generi, fastidium gignit vuas appetendi. Oenanthem à viti-
 bus dulce vinum ferentibus maxime arbutiuus Græci colligi præcipiunt, florumque
 detractis vuas in umbra siccari & cadis codi nouis, infuso vetere defruto odora-
 tumque mensura pari, & manibus diligenter subigi & in offas digeri, ut ad vsum re-
 45 condantur. Vinum Græcis οἶνος dicitur, poetæ πῆλον vocant, quasi mentem vibra-
 re faciat: inde κραπέλον inquit Photio, id est crapula nominatur. Tenuissimum est id
 quod celerrime inueteratur. nam cui fumi amaritudine accedit ætas, in saluber-
 rimum putatur. Quo generosius vinum est, hoc magis vetustate crasse scit, & in ama-
 ritudinem minime corpori vtilem coit. Vinum alit vires, sanguinæ, sicut lactis potus
 50 ossa, frugum neruos, aquæ carnes. Simias & quadrupes digitatas negant cresce-
 re assuetas vini potu. Vinum succus est, qui feruendo vires est musto sibi fecerit.

Mustū Græci gleucos vocāt. Vinū omne aut mustū est aut vetus, vt in prouerbio fit mediū pro aqua, quod prandiū caninū dicitur apud Varronē, vt in Plauti Casina, cœna canina, hoc est abstemia. Vinū aqua misceri Staphylus Sitheni filius instituit. Ob id græcum vulgus nō aliter vinum modo nominat q̄ crasim, hoc est mistum. De vino tēperando quod & dilutum & lymphatum dicitur, alij alia præcipiunt. Hesiodus tres partes vini in vna aquæ permiscet. Cæteri meracius fecere, hoc est vt quinq; in duas adderēt, quasi aut duas vini partes ad quinq; laticis, aut vnā ad tres bibere oporteat ad quatuor: cantio est græca, ceu futurum sit dilutius q̄ sanitatis vsus exigat. Anacreon, vt vinarius poeta, vnam vini duabus aquæ tēperat. Alij aliter. Ebrietatē Plato nunq̄ nisi semel in anno liberalibus permisit in legibus. Porrò ante decimū & octauum ætatis annū vino tēperādum penitus existimat, vt ne gustetur quidē. Mnesitheus Atheniensis medicus inebriari nunq̄, sed statis tamē diebus hilarescere permisit, quod genus cothonismon à calicis nomine vocauit, vt dilutū nihilominus, & sine bellariorum comitatu biberetur. ac prima quidem potio quia meraca erat, cū præfatione ἀγαθὸν δὲ δὲ μὲν, in honorē videlicet Liberi patris, nec tamen tota sed quasi prægustāda præbebatur. Postrema verò quoniā diluta esset & salutaris, cum præfatione Iouis liberatoris hauriebatur. Cæterū, vt est Aristoteles author, senes maximè, mulieres minimè temulētia tentantur. Sed disquirenda ratio quid senes frequēter ad ebrietatē impellat, quidq; mulieres ab ea defendat, contrariā enim naturā sortiuntur, vt Plutarchus refert, senile corpus, & muliebre. Fœmina humectissimo est corpore. docet lenitas cutis, splendor, mollities carnis. docēt & præcipuè purgationes humore superfluo corpus exonerātes. Cum ergo vinū epotū in tam largum humore ceciderit, edomitū vim suam exuit, & fit dilutius, nec faciliè cerebri sedem ferit, deuictō & prorsus extincto eius vigore. Sed & hæc ratio iuuat sententiæ veritatem, q̄ fœmineū corpus crebris purgationibus obnoxiiū, pluribus confertū foraminibus, vt pateat in meatus, & vias præbeat humori in excretionis exitū cōfluēti. per hæc foramina vapor vini celeriter euanescit. Cōtrā senibus siccū corpus est, quod probat asperitas & squalor cutis, vnde Græcis γέρωνες appellantur vt idem tradit Plutarchus, non quasi εἰς γῆν γέρωνες, hoc est in terrā fluentes, sed γῆραι, quod est terrestres. Hæc ætas ad flexum difficilior, quod est indicium siccitatis. Dura item esse corpora nulla dubitatio est, ideo naturales meatus obserantur. Quapropter haustū vinū senile corpus non expirat, sed ad ipsam mētis arcem ascendit. quare senes vitijs ebriorū laborant, mēbrorū tremore, linguæ titubatu, obliuione, loquaciq; garrulitate. Adde in fœminarum corporibus haustū vinum refrigerescere & ita retundi, vt elanguescens eius vis nullum calorem, quo nascitur ebrietas, possit excitare. Ebrij fiunt tremuli, graues, pallidi, & saltu tumultuantis spiritus artus & mēbra quatiūtur, corpus torpet, mens labat, lingua titubat, neruorū in extremis partibus distentio cōsequitur, quæ ingētis frigoris testimonia sunt. quapropter nōnulli ijs freti rationibus, colligunt largius sumptū vinū refrigerare: quòd eadē ferè temulētis & algentibus incōmoda notātur. Addunt merò plurimo viros ad coitū fieri pigerrimos, geniturámq; cōceptioni asserūt inutilem. Nanq; calida venerē cient, semen adaugēt, & generationi fauēt. Adijciunt respicienda curationum genera, quæ adhibētur ebrijs. Cubare sub multis operimentis iubentur, vt extinctus ferè calor recreetur, in lauacra calida descendunt. Vnctionibus corporis calor excitatur. Postremo citā sentiunt senectutē qui fre-

quenter inebriatur. Item & caluitiū & præmaturā canitiem experiūtur, quæ ca-
 loris inopia proueniūt. Addidere acetū quod culpatū vitiatūmq; vinū est, ex om-
 nibus laticibus increfcentē flammam violenter extinguere, dum suo frigore fla-
 grantem ignis calorē euincit. Cæterum, vt Plutarchus memoriæ prodidit, merū
 5 constat cicutæ mederi propinatum, quæ nimio frigore necat, id quod euidentis est
 caloris argumentū. In musto autē sola inest dulcedo, quapropter minus de se su-
 mi patitur, nec tantū quātum sufficiat ebrietati. Addo ebrietati dulcedinem re-
 pugnanē. quare nō inebriat mustum in quo sola sentitur dulcedo. Sed cito graui-
 tate sua descendit, iuuantēq; flatus & aquæ permistione, pondusculo celeriter in
 10 intestina delabitur, aquāq; quæ ei insidet profluit, nec partibus manet quæ ebrieta-
 te capiūtur, vino sam diluens infaniā ac extinguēs. Vinū adhuc cum in infantia,
 est dulce: cum pubescit, magis suaue q̄ dulce. Cur in Aegypto, quæ regionū alia-
 rū calidissima censetur, vinū frigida virtute nascatur? Hoc euenit aëre qui circū-
 funditur, frigus in terrā semper demergente. Quod ergo varietate tēporis alter-
 15 natur vbiq;, hoc in Aegypto semper persistit in calore. Frigus enim repulsum ima-
 petens, vitiū radicibus inuoluitur, & talem dat succo inde nascenti qualitatem.
 Hesiodus cum ad mediū dolij peruentū est, cōparandum, cæteris eius partibus
 ad satietatem dicit abutendum: optimum vinum sine dubio significans, quod in
 dolij medio consisteret. Nam pars infima permistione fæcis nō turbulēta modo
 20 sed & sapore deterior est: pars summa aëris vicinia corrūpitur, cuius admistione
 fit dilutior. quapropter rustici operimentis extrinsecus dolia muniunt, ne aëris
 contagionē, qua maxime læditur, sentiat, vt vix se tueatur in vase pleno & ideo
 aëri minus peruiō. Vasāq; semiplena protinus in acorem degenerant: siquidem
 aër aduena humorem elicit & exorbet, eo siccato vinum viribus spoliatum vel
 25 acore vitiatur, vel imbecillitate conficitur. Contrā oleū in summo traditur opti-
 mū. Superuacuo enim humore siccato, & mucore qui in eo latuit absterfo, nouā
 saporis contrahit suauitatem. Mel in imo creditur optimū, q̄ pondere præstet
 & ideo supernatāte pretiosius. Nanque vt ait Plutarchus, si vas euertatur, pauco
 tēpore suū locū vnaquæque pars repetet, aut ad ima sidens, aut ad superna emer-
 30 gens. Colores vinis quatuor, albus, fuluus, sanguineus, niger. Vinum dulce mi-
 nus odoratum, quo tenuius eo odoratius. Passum *πικρὸν* Græcis dicitur, quod fit
 passis & in vite diutius adustis vuis. Probatur Cilicium, & Africū & in Italia pro-
 uinciisque finitimis. fieri certum est ex vua quam sticam Græci vocant, Latini
 apianam, quod apes eam impopulari gaudeant. Hanc sunt qui *muscatulam* vulgō
 35 dictam interpretētur. Quidam è quacunq; dulci, dum præcocta alba faciunt sic-
 cantes in sole, donec paulo amplius dimidiū pondus superfit, tufāsq; leniter vvas
 exprimūt: deinde quantū expressere adijciunt aquę puteanæ, vt secundariū pas-
 sum faciant. Diligentiores eodem modo siccatis acinos eximunt, ac madefactos
 vino excellenti donec intumescant, exprimunt. Hoc genus ante cætera laudāt.
 40 Similiq; modo aqua addita secundariū faciūt. Inter dulcia vinū est quod Græci
 aigleuces vocāt, hoc est semper mustū. Id euenit cura, quoniā feruere prohibea-
 tur. Sic enim appellāt musti invina transitū. Ergo mergūt è lacu protinus in aqua
 cados, donec bruma tráseat, & cōsuetudo fiat algēdi. Est aliud dulcis genus, cuius
 gratia asseruatur vua diutius in vite pediculo intorto. Ab alijs vua torretur in te-
 45 gulis. Adijciūt aliqui quod vocāt diachyton, vuis in sole siccatis, loco clauso per
 dies septē, in cratibus, totidē pedibus à terra alte, noctibus à rore defensis, octauo

die calcatis, ita fieri optimi odoris saporisq;. Nam sireum quod alij hepsema, latini sapam appellant, ingenij non naturæ opus est, musto ad tertiã vsq; partẽ mensuræ decocto. quod vbi factũ ad dimidiam est, defrutũ vocamus: & calenum, ad partes è tribus duas redacto. Defrutũ, calenum, sapa, vno omnia genere ex musto cõficiuntur his modis, & vim emutãt & nomina. Nam defrutũ à deferuendo dictũ, vt ad spissitudinẽ validẽ despumauerit effectũ est: calenũ, cum tertia perditã duæ partes remãserint: sapa, vbi ad tertias redacta descẽderit. omnia in adulteriũ mellis excogitata. Passum vniuersa cõsuevit Africa conficere, iucundũ, pingue, quo vice mellis vtũtur, vt se ab inflationis iniuria vindicent. Leguntur ergo vuæ passẽ quã plurimẽ, & in fiscellis iũco factis rariore cõtextu clausã, primo virgis validẽ verberãtur, deinde vbi corpus vuarũ cõtusionis vis exoluerit, cochleã supposita spõta cõprimitur. hinc passum est quicquid effluerit, & conditũ vasculo mellis more seruatur. Sed inter hæc genera potuũ poni debet protropũ, ita appellatur à quibusdam mustũ defluens anteq̃ calcentur vuæ. Hoc protinus diffusum lagenis suis deferuere patiũtur, postea in sole quadraginta diebus torrent estatis secutẽ ipso Canis ortu, quod Iulius Pollux testatur. Habetur & protropũ inter transmarina, quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit, etiã prodromon ab aliquibus vocatũ. At pramnũ Hippocrates & prior Homerus celebravit, premebat hoc Smyrnæ regio, in insula primũ Icaro natum Seuius in petra, à quo nomẽ Prãno. Est & factitiũ quod vocãt Græci adynamon. Albi musti sextarij viginti aquæ dimidiũ feruet, donec excoquat aquæ mẽsura. Alij marinæ sextarios decẽ, tantũdem pluuiæ in sole quadraginta diebus torrẽt. Dãt ægris quibus vini noxã timẽt. Pro veneno est sapa, si quis ieiunus à balneis eam bibat. Polybius author est, Romanas mulieres nõ vinũ sed passum bibere solitas ad restinguẽdã sitim. Nõ possunt dici vina quæ Græci deuteria vocãt, Cato & Latini lorã, maceratis aqua vinaceis. Sed tamẽ inter vina operaria numerãtur, decima aquæ parte addita quæ musti expressã, & ita nocte & die madefactis vinaceis rursũ vsq; prelo subiectis. Alterũ quod hoc modo tertia parte eius quod expressum est addita aquæ, expressõq; decocto ad tertias partes. Nulli ex ijs plus q̃ annovsus. dulci è genere est melitites. Distat à mulso quod fit è musto, quinq; cõgijs austeri musti, cõgio mellis & salis cyatho sufferuefactis, austerũ. Fit & in Gallijs vinũ fictitij generis gratissimũ, facilitatione, cinamomũ saccarũ & carpesiũ terũtur in fiscũ, ex eo vinũ liquatur, vt trãfundo qualitates eas cõbibat. hoc vulgus *hippocraticum* cognominat. datur epulis præcipuis cũ escharite pane bellariorũ vice. Qui mos sed in alio vino Atheniensibus fuisse legiẽt. Ex potuũ generibus quæ naturã habẽt inebriãdi, primas partes habet vium, vt Leontinus est author: secũdas quod mirabile dictũ est, aqua: tertias tenet quod frugibus aqua maceratis, triticũ, auenã, hordeũ dico, barbari confingũt. Addit senes facile temulẽtia capi, foeminas rarius viris ebrietate tentari. Vini desideria Democritus sanie tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanãs, in scio temulẽto potui fuerit adiecta. Sic quã vitis attulerit noxã vini, sua sanie luit. Berytius ebrios ad sobrietatẽ reducere promittit acetũ abũdẽ potũ. Ad se quoq; redire brassicarũ cibo atq; mellitis placẽtis. Africanus raphani succo mãso aut iride, tẽdia odoris vini discuti refert. Idẽ polliceẽt ebrietatẽ nõ sensurũ etiã si bibẽdi certamine prouocẽt, qui caprinũ pulmonẽ tostũ ederit, aut ieiunus quinq; aut septẽ amara deuorarit amygdala, aut crudã brassicã præsupserit. Arcet ebrietatẽ, eodẽ authore, corona è ramulis aiugẽ facta. Vinũ intra paucos dies optimi odoris Pam-

philus effici tradit, si baccas myrti mōtanās fīccas & tunfas mittis in cadum, & diebus decem requiescere patiaris, tunc coles & vtaris. Vitis etiā flores arbuſtiuæ collectos in vmbra fīccare iubet, tum diligēter tunfos & cretos in vinum conijci, dolium septima die aperiri. Vinū fieri ad potādum ſuaue dicit, ſi fœniculi, vel ſatureiæ modū conuenientē mergi vino, atq; turbari feceris: vel fructum quem duæ nuces pineæ produxerint torrefactū, & linteo ligatum mitti in vaſculum, & vſui eſſe, quinq; diebus exactis. Vinū velut vetus effici ex nouello Damegeron pollicetur, ſi amygdala amara, abſinthiū, frugiferæ pini coma, fœnū græcum tun datur, ex his cyathus in amphora vini fundatur. Anniculū quoq; vinū longam, vt inquit, ætatē ſimulabit, ſi meliloti vnciam vnā, dulcis radicis vncias tres, nardi Celtici tantundem, aloës duas tundis ac cernis, & in ſextarijs quinquaginta, cochlearia ſex recondis, vāſq; in fumo collocas. In albū colorē fuſca mutari aſſerit Fronto, ſi ex faba lomentū factum vino quis adijciat, vel ouorū trium alborem infundat lagenæ, diūq; commoueat, ſequēti die candidum reperiri. Vitibus quoque hanc eſſe naturam, vt alba vel nigra ſi redigatur in cinerem, vinóq; adijciatur, vnamquāq; formā ſui coloris contribuere, vt ex nigra fuſcū, candidum vero reddatur ex alba, & hoc exactis quadraginta diebus inueniri. Diophanes ſcriptum reliquit, nigras vuas potentius vinū fundere, albas medium, fuluas nigris ſuauius. Addit nouellū vinum frigidiffimū eſſe, vetus calidiſſimū, idēmq; potentiſſimum, & cum primis odoratū: ſiquidem mora longa omnē aquoſam partem abſumit. Muſtū quod per pluuias frequentes imbecillitatē contraxit, crebro imbre perfuſa vua, ſic curari iubet, quod probari ipſius guſtu poterit. Hoc muſtum decoqui præcipit donec pars eius vigefima poſſit abſumi, melius fieri ſi centefima gypſi pars adijciatur. Lacedæmonij eo vſque decoquunt, donec vini quinta pars pereat, & quarto anno vſibus miniſtrant. Quidā ſtatim atq; primū efferbuit muſtū, in noua dolia transferūt, in fundóq; ſidit ſuo pōdere fæculentū omne, atq; in metretas decē vini tres ſalis heminas adijciunt. Intermēſtruo cū ſilet luna Zoroaſter maxime elutrianda præcipit vina, quod Sotion cōfirmat, obſeruariq; exortus ſyderū & emerſus, in ijs enim fēcē moueri volunt. Itē cū roſa floret, aut germinat vitis, qua frōdēte cōſulūt ſapiētes, præſertim Heſiodus, aperto dolio ſummū imūmq; vinū expēdendum. Quod medias dolij partes tenet ſeruandū, vt pote quod & validius atq; durabilius ac patiens vetuſtatis exiſtimetur. Quod enim ſummis vaſis faucibus reſidet, aëris conſuetudine vires exhauriēte, degenerat in vappam. quod fundo ſidit fæcis vicinitate vitiat. quod ita cecinit Heſiodus,

35 *αἰχμηλὺν δὲ πῖθον καὶ λήγροντος κορέλαιον, μισοῖσι φείδεται.*

Vaſa nō ad ſummū vſq; labrū replēda, ſed fauciuū tenus, ne occluſo ſpiritu ſtran gulētur, coercitāq; ſuſpiret aura. Laborat vinū, vt Paxamus tradit, occaſu Pleiadum, itē bruma, vel cū flore vitis exuitur, æſtuo ſolſtitio, vel exortu Caniculæ. Sentiunt vitia cū cælum incendio flagrat, cum etiā nimio frigore riget, cum vehementes inceſſerūt pluuiæ, itē cum duro tonitru concutitur, aut violentis coruſcat fulgetris. Arcere tonitrus & fulguris noxā credidit Zoroaſtres, ferrū operculis doliorū ſuperpoſitū. Alij admotos lauri ramulos cæca naturarū diſcordia vinū ab huiuſmodi iniuria vindicare ſcripſerūt. Vino quod acorē quendam iam concepit, vt author eſt Tarentinus, medetur ollula aquæ bonæ plena, quæ diligenter operta in doliū demergatur, poſt triduū inuenietur ab acore vinū ſeſe collegiſſe, & aquā olere, ſi priſtinum robur reſumpſerit. Alij lactis caprini quin-

quagesimam partē infundunt, & integunt, post quinq; dies elutriāt. Si sitū oleat
 vinum vel asperginē sentiat, iubet Apuleius tedas pingues igni flagrantēs in do-
 lium conijci, & accensas in vino restingui. Alij candentē testam immergunt, alij
 vas continens aquā obruunt, & post triduū eliberari vitio experiuntur, alij apij
 semen & folia intingunt, alij recentis casei serū permiscunt. Salignum lignū vi-
 no inditū omnē nequitia tollit. A serpēte immissum virus, vt Democrito placet,
 ferreus annulus elicit. Turbulentiā vini cōfestim residere promittit Anatolius, si
 decoctæ ad tertias amurcæ singulas heminas in singulas vini metretas quis infun-
 dat. Si scire cupis emptor, si nullā mistionis fraudē vinū experitur, mala aut pyra
 syluestria in vas mitti præcipit Democritus. q̄ si supernatauerint fluitantia, me-
 ri synceriq; putat indiciū: sin demergantur, aquā cōtineri. Aliqui arundinē, papy-
 rum, vel lignum, aut fruticē oleo illitum dolio mandant, dein extrahentes con-
 siderant si oleo guttulæ aquæ stillatim congestæ cohæreant: quod si deprehen-
 datur, aquam continere certū est. Si in ollam nouam antea nullo perfusam hu-
 more biduo vinū adhibeatur, ea mistam aquā extillabit. Alij calfactum vinum
 sub diuo in nouum mittunt fictile, si aquā nouit degenerat in acetum. Alij in vi-
 uam calcem vinum iniiciunt. si syncerū est, hanc cogit: sin aquosum, diffundit.
 Porrò si in sartaginē feruens oleum capientē vinum aquā habens fundatur, ob-
 strepet, & bullans exiliet. Aliqui spongia oleo imbuta spiraculū vasis obturant,
 & inuertunt, si aqua insit à spongia manans effluet. Si vas ad experienda vina è
 ligno hederæ fiat, vinū transfluet & remanebit aqua, si qua mista fuerit. Aphri-
 canus in dolium vini liquidum alumen infundebat, & penicillo oleo peruncto
 dolij spiraculū operculabat, per quod inclinatū sola profluebat aqua. Græci vi-
 ni naturam tali ratione discernunt, & hanc in eo volunt esse distantiam, vt quod
 dulce est, grauius dicant: quod album, conuenire vesicæ: quod luteo colore blan-
 ditur, concoctioni cōmodum: transmarinū pallorē gignere & id tantum sangui-
 nē non creare. Ex nigris viuis potentius fieri, ex rubris suaue, ex albis mediocre.
 Vino exhausto natura est succendendi viscera calore: foris infuso refrigerādi, vt
 iure dici possit viribus corporis non aliud vtilius, neq; aliud voluptatibus pern-
 ciosius, si modus absit. Musta differētiās habēt naturales, q̄ sunt candida, aut nigra,
 aut inter vtrunq; media. Mustū omne stomacho inutile, venis iucundum. à
 balneis raptim & sine interpiratione potū necat. Cantharidū naturæ aduersa
 tur, itē serpētibus, maxime hæmorrhoo & salamadræ. Capitis dolores facit, gut-
 turi inutile. Prodest renibus, iocinori, interaneis, & vesicæ: colleuat enim ea. Pri-
 uatim cōtra buprestim valet, cōtra meconiū, lactis coagulationē, cicutā, toxica,
 doryeniū ex oleo potū redditūmq; vomitionibus. Ad omnia infirmius albū, iu-
 cundius passū mustū, & quod minorē capitis dolorē adferat. Vino aluntur vires,
 sanguis, colósq; hominū. Vino modico nerui iuuantur, copiosiore læduntur, sic
 & oculi. stomachus recreatur, appetētia ciborū inuitatur. Cura tristitiarū hebetat-
 tur, vrina & algor expellitur, somnus cōciliatur. præterea vomitionē sistit. Colle-
 ctiones extrà lanis humidis impositis mitigat. multū roboris hic succus facit. La-
 ctis potus ossa alit, frugū neruos, aquæ carnes. ideo minus ruboris est in corpori-
 bus illis, & minus roboris, cōtrāq; labores patiētia. Asclepiades vtilitatē vini ferē
 æquari deorū potētię pronunciauit. Vetus copiosiore aqua miscetur, nouū vrinā
 magis expellit, minúsq; siti resistit. Dulce minus inebriat, sed stomacho innatat: 45
 austerū facilius cōcoquitur. leuissimū est quod celerrimē inueteratur. Minus in-

festat nervos quod vetustate dulcescit. Stomacho minus est vtile pingue, nigrū, sed corpora magis alit. Tenue & austerū minus alit, magis stomachū nutrit, celerius per vrinā transit, tātōq; magis capita tentat. Vinū si sit fumo inueteratū, insaluberrimum est, etsi in ijs quæ cariē traxerunt fortasse vt in materijs eā fumus erodat. Fumi amaritudine vetustatē indui per suasum est. Quo generosius est vinum, hoc magis vetustate crassescit, & in amaritudinē corpori minime vtilē coit. Sua cuiq; etas, media gratissima est. sua cuiq; salua innocētissima. Vinū anno sum, vt prodidit Dioscorides, nervis & sensibus ceteris officit, quanq̄ iucundū gustu. Dānatur egrotātibus, quibus aliquid intus adfectū laceffitū ve sit: innocēs sano, si dilutū & modicū sumatur. Nouitiū inflat, difficile coquitur, somnos graues facit, vrinās pellit. Media etas & hoc & illud incōmodū vitabit, ideóq; ad valetudinē vtranq; pertinet. Albū leue, deiectu facile, stomachū excitat: cōtrā, nigrū pingue, peragi cōtumax, ebrietatē carnēsque alit. Rubrū vt colorē ita & naturā inter illa mediā possidet. Cādidū vtroq; statu corpori salubrius est. Differentia in sapore. Dulci crassitudo maior, expiratio difficilior. In stomacho spiritus creat, aluū & intestina musti modo turbat, sed parcius inebriat: vesicæ neruūque prodest. Austerū vrinās vehemētius molitur, temulentia & capitis dolores facit. Acerbū coquendo cibo vtilissimū, itē aluo cōtinendæ rheumatismūque sistēdis. Quod verò lene, tenerū atq; molle dicitur, minus infestat nervos, minūque vrinā ciet. Vinū marina aqua factū inutile stomacho est, sitim creat, nervis nocet, vētri facile, ab infirmitate se recolligētibus inimicū. Resina cōditū frigidis stomachis vtile putatur, nō expedire vomitionibus sicuti nec mustū, neq; sapa, neq; passum. Nouitiū resinatū nulli conducit, capitis dolorē & vertigines excitat, & ab hoc dicta crapula est. Tussietibus & rheumatismo prodest, itē coeliacis, dysentericis, mulierū mensibus. In hoc genere rubrū nigrūve magis cōstringit magisque calfacit. Innocētius pice sola cōditū. sed picē scire debemus nō aliud esse q̄ cōbustæ resinæ fluxū. Hoc genus vini excalfacit, cōcoquit, purgat: pectori, vētri vtile. Itē vuluarū dolori si sine febre sint, vetustæ defluxioni, exulcerationi, ruptis, cōuulsis, vomitibus, neruorū infirmitati, inflationibus, tussii, anhelationibus, luxatis in succida lagna impositū. Merū remedio est cōtra cicutas, coriandrū, aconita, meconiū, argētum viuū, apes, vespas, crabrones, phalangia, serpētiū scorpionūque; ictus, cōtrāque; omnia quæ refrigerādo nocēt. priuatim contra presteres, hemorrhoidas, fungos, aduersus inflationes rosionēsque; præcordiorū, & quorū stomachus in vomitiones effunditur, & si venter aut interanea fluxiones sentiāt, dysentericis, sudatoribus, in lōga tussii, in epiphoris meracū. At vero cardiacis in māma læua merū in spōgia poni prodest. Ad omnia maximè albū inueterascēs. Vtiliter etiā vino fouetur virilitas iumētis, quo etiā infuso cornu lassitudinē auferri tradunt. Simias & quadrupedes quibus digiti sunt, negāt crescere assuetas meri potu. Quod ad febrū valetudines attinet, certū est nō dandū in febre nisi veteribus egris vinū, nec nisi declinante morbo: in acutis verò periculis nullis nisi cū manifestas habēt remissiones, nec à partu abortūve, nec à libidine egrotātibus, nec in capitis doloribus, nec quorū accessiones cū frigore extremitatū veniāt, nec in febre tussietibus, nec in tremore neruorūque; doloribus vel faucū, vel si vis morbi circa illa intelligatur, nec in duritia præcordiorū, venarū vehemētia, neq; in opisthotono tetanōve, nec singultibus, nec si cū febre difficultas spirādi sit. minime oculis rigētibus & stātibus genis, aut quorū cōnientiū perlucēt oculi, neu palpebris nō cōeun-

tibus, aut si cruore suffunduntur oculi, vel si lachrymæ in oculis erūt. minime lingua graui fungosâq; imperfecta subindelocuetibus, nec si vrina difficile redditur, neq; expauescētibus repēte, neq; defectis, aut torpētibus, nec si per somnos genitura effunditur. Cardiacorum morbo vnicā spem in vino esse certū est. Meracis potionibus per viginti dies ante Canis ortum, totidēmq; postea, suadet Hesiodus vt: aquæ tamē potū interponere vtilissimū. Item iugi superbibere ebrietati, quam frigidæ potus extēplo discutit. Dari non nisi inter cibos debet, nec a somno statim, nec præcedente potu alio, hoc est vtiq; sitiēti. Viro facilius q̄ feminæ, seni q̄ iuueni, iuueni q̄ puero, hyeme quàm æstate, assuetis potius q̄ expertibus. Modus dandi pro vehementia vini, item mistura. atq; vulgo satis putant vnū vini cyathū duobus aquæ misceri. Si dissolutio stomachi sit, dandum, & si cibus non descendat. Vinū quod ex vuis à decerptu sole adustis, aut diutius in vite percoctis exprimitur, dulce Creticū, siue protropon, siue pramnion Dioscorides appellari tradit. Itē quod musto decocto fit & seriū, ab alijs hepsēma & sapā dicitur. Si nigra spectantur, pingua copiosiq; alimēti erunt: si alba, tenuiora: media, mediā vtriusq; naturæ vim ferēt. Omnibus tamē astringēdi continēdiq; vis adiuncta. Arteriæ languidos ictus recreat. Cōtra venena omnia quæ exulcerando necant pro remedio est, ex oleo potū redditūmq; vomitionibus. Datur cōtra meconiū, toxica, lactis coagulationē, cicutā: item aduersus renū vesicæq; rosiones atq; morsus, alioqui inflationē & vitiū afferre solent. Nigrū priuatim alui fluxiones cohibet, albū emolliendo eam efficacius. Vini naturā in commune sic prosequitur Dioscorides. Vinū meracū syncerūmq; omne cui austeritas sponte naturæ cōtigit, excalfacit, facile digeritur in mēbra, stomachū recreat, appetentiam ciborū inuitat, carnes alit, somnū conciliat, vires colorēmq; nutrit. Copiosiore haustu valet cōtra cicutas, coriandrū, pharicū, ixiam, spumā argenti, taxū, aconita, fungos, morsus & vulnera serpentū, & omnia quæ refrigerando necant, aut stomachū in vomitiones effundāt aut redundare faciāt, ac quorū stomachus flaccescat dissolutūsq; infirmitatē cōtraxerit, si vēter & interanea rheumatismū sentiāt. Sudatoribus, expauescētibus repēte, & quibus corpus immodico sudore digeritur, albū maxime, inueterascēs, dulce: itē renibus ac vesicē. Vlceribus inflammationibūsq; in succida lana imponitur. Vtiliter theriomata & phagedænæ & vlcerū fluxiones fouētur vino. Ad sanorū vsus prima authoritas Italicis tribuitur, phalerno, surrentino, setino, & pluribus alijs quæ in Cāpania premūtur. Inter græca palma tribuitur Chio, Lesbio, Phygellitæ, & quod Ephesi nascitur. Stomacho minus vtile, inflans, pingue nigrū, sed corpora magis alit. Tenuē austerū minus nutrit, magis stomachū iuuat. Vetus cādidū tenue, validius vrinas proritat, tantóq; magis capita tētat: copiosius neruis infensum. Nec in vetustate, nec nouitate, sed media ætate bene valentibus salubria. Modus autē pro ætate, & bibendi cōsuetudine, pro temporū ratione, pro vini vehementia decernitur. Optimū habetur præceptū vt sitiēti demū bibatur ad desiderū redimendū, vt cibus potu madaat. Omnis ebrietas præsertim iugis perniciofa corpori, quoniā nerui copioso vino diebus singulis obsessi acutis morbis iaciūt fundamēta. Vino tamē copiosius indulgere post aquæ potus nō est alienum, quoniā ita repurgatis sensibus ex alto extrahūtur quæ impedimento sunt, & per cæcos meatus discutuntur: cæterū aquā superbibere cōuenit. Ebrietatē sequūtur pallor, genæ pendulæ, oculorū vlcera, tremulæ manus, effundētes vasa plena, inquietas nocturna, omniū

ferè rerum obliuio, morsq; memorię, postero die fœtidi halitus. Præmiũ summũ ebrietatis libido portentosa, & iucundum nephas. Omphacites vinũ priuatim in Lesbo fingi Dioscorides est author, uuas paulo ante maturitatẽ decerptas, etiã semiacerbas per triduum aut quatrimum sole torreri, donec acini passi fiãt, rugasq; planè cõtraxerint: tum premi, deinde fictilibus fidelijs sole inueterari. Constringit hoc, stomacho vtile cibos non coquenti dissolutõq;: grauidarũ malacijs defectionibũsq;, neq; nõ ilei tormētis. Placere incipit ab annis pluribus, nõ aliter idoneo, poculentõve vsu eius. Vinũ omphacites idẽ esse videtur quod & biæum Græci vocãt, quanquã largiorẽ marinã ei aquã adijciũt: cætero cõueniunt, medicinã itẽ congruunt. Vt errare mihi videãtur, qui potius bion, quasi à vita ductũ nomẽ scribant: cum Plinius biæon à festinatione, quasi violẽter fiat, vocari prodiderit. Deuterias ita fieri præcipit Dioscorides, In vinaceos è quibus triginta musti cados expresseris, cados aquæ tres addi, tũ calcari, expressũmq; ad tertias decoqui, deinde in singulos congios modi huius qui remansit, sextarios salis binos cõijci, acta hyeme decapulari in fictilia, post annum vti. Datur hoc ægris quibus vini timetur noxa, appetẽtia eorum sæpenumero vrgente, quorũ desiderio subscribere nonnunquã cogimur: item ijs qui à longa valetudine se recolligunt. Vinum melitites, vt Dioscoridi placet, distat à mulso, q̃ illud à vino vetere austero addito mellis exiguo tẽperatur, hoc è musto in quinq; cõgios austeri musti, congio mellis & salis cyatho inditis. Vas in quo id fiat amplitudine capaci quæritur, vt locus feruenti & ob hoc intumescẽti sufficiat. Salis modus qui dictus est, paulatim inspargitur donec bulliat: simul verò quàm feruere desiit, in cados diffunditur. vinũ hoc alit vires, odoratũmq; habetur. Datur in febre vetusta, imbecillo stomacho, quoniã ventrẽ molliter lenit: item articularijs morbis, vitijs renũ, capitũ infirmitate laborãtibus, mulieribus vini abstemijs. Mulsum quod œnomeli vocãt, ex annofo austerõq; vino & melle quamoptimo vtilissimum fit. Minus hoc inflat & velociter sidit, inueteratũ corpus auget, media ætate aluũ vrinãsq; ciet, supersumpto cibus noxa cõtrahitur, antecedens implet quidẽ, sed auiditatẽ cibi cõmouet. Temperatur duobus cadis vini, vno mellis adiuncto. Quidã vt cõpendium operæ faciant, cũ vino mel decoquũt, deinde ita in fictiles lagenas diffundunt. Alij parcentes impendio, in sextarios musti feruentis sextariũ mellis adijciunt, cũ deferbuerit elutriãt, ita conditũ dulcedinẽ continet. Vinũ facillimè cum melle concorporatur, quod in dulci nunq̃ euenit, verũ ex austero factũ mulsum & decocto melle non implet stomachũ, ac minus inflat, appetẽdi reuocat auiditatẽ cibi, aluũ mollit frigido potu, calido sistit, auget corpora. Mulsum in Thracia primus Aristæus cõperit. Multi senectã longã intinctu mulsi tolerauere, nihil ad cibum adhibentes quàm panẽ. Longæuos integris sensibus degere pollicetur Diophanes, qui mellis vsum sequũtur. Interrogatus itaq; Democritus quam ratione homines vigorẽ animi & corporis integritatẽ custodirent, ille respondit, Si foris oleo, intus melle linerẽtur. Multi itaq; annos vitæ longos mulso vino retulerũt acceptos. Porrò ex musto quod fit mulsum, Græci nectar vocãt, & hac ratione cõficiũt, Mustũ quousq; ad dimidias ferè resideat excoquũt, & in decẽ eius sextarios vnũ mellis Attici miscent sextariũ, & in cadũ transfundunt, gypsatoq; vasis spiraculo in vmbra recondunt. Hoc genus inflationibus obnoxium est, aduersum stomacho: datur alui ciendæ causã. Sed quod emedicato à Latinis, vt arbitror, cognomine conditũ ijdẽ appellant, ita solent conficere, Piperis

eloti, & vbi fuerit reficcatū triti scrupulos octo, mellis Attici sextariū vnū, vini veteris albi sextarios quinq; permiscēt. Sed res expostulat, vt simul de aceto disse ramus: est enim vini vitiū, quod ad luxuriā cessit hominibus, tot ad vsus expeti tū, sine quibus vita mitior exigi nō posset. Est vappa vitiū vini sed nulla cōmen datione, quin probrosa quoq; res vel hominū conuitio quorum degenerauit ani mus. Fit autē vappa cū iterum spōte musta feruēt, qua calamitate cū deferbuit, deperit sapor, vappæq; nomen accipit. Infusum terræ acetū spumat, saxa rūpit, quæ non ruperit ignis. Antecedēs, cibos quidē & sãpores nō alius magis succus cōmendat, & excitat. Cōpescitur asperitas eius tosto pane, aut vino, aut sale: con trà, iners accēditur pipere aut lasere. Acetū aliud non esse q̄ culpatum vinū quis nescit? Aqua mistū oxycratū, Latini poscã vel puscã appellant: ipsi quoq; Græci, vt Paulus & Aëtius, phuscã nomināt. Acetū subito sic fieri Græci promittūt, si tusam betæ radicē in vinum cōieceris, post horas tres in acetum degenerabit. Quod si in pristinū statū restitui voles, brassicæ radicē indidisse satis est. Mirum acorē cōcipere tradit Sotion, si aridi vinacei aut pauci vuæ acerbæ acini demittā tur. Pyrethrū infusum acorē supra modū accēdit, si cū vna parte feruefactū reli quæ miscueris. Acerrimū idē fieri putat & suaue, vetustis graminis radicibus aut immerso lactis sero, aut cinere querno, aut cādētibus carbonibus in eo restinctis, aut si ciceribus testisve igni flagrātibus acetū vratur. Diu suū acorē tueri refert Apuleius, si fabæ cum citrij mali succo vasi cōfundātur. Si iniecto alumine tanq̄ feruescēs intumuerit, aquā cōtinere Græci existimāt. Dulce faciūt addito musto, quo post triginta dies vtūtur. aliqui musti quod vuarū calcatu cōfluxit vnā metre tã in duabus aceti vt triens ex modo superfit. Alij mēsurā musti duplã, aquæ po tabilis triplã ad aceti partē discoquunt, dū totius modi dimidiū restet. Acetū etiã fit non ex vino cōmentitiū multis modis. Persica mala mollia & torrefactū hor deū in vase mixtim cōputrescere sinūtur, expressus fisco succus acorē concipit. Alij sine vino ita acetū cōfingunt. Fici veteres & torridū hordeū & citriorū ma lorū interna caro crebrius subacta cōturbatq; colis exprimūtur, vt in aceti vicē succus cedat. Alij marinã aquã & gypsum concoquūt, admistãq; aqua fluuiali percolant aceti vsu. Acetū trãsit in remedia, calidissimū Theophrastus existima uit natura, frigidū cōprobat Galenus. Vis ei summa in refrigerãdo, non tamen minor in discutiēdo. Haustū per se fastidia discutit, singultus cohibet, sternuta menta olfactu sistit, vim estus in balneis arcet si cōtineatur in ore. Itē cū aqua bi bitur aut vtiliter gargarissatur ijs præsertim qui à solis ardoribus cōualescunt. Plurimū fotu medetur post vredines. Lepris, furfuribus, manātibus vlceribus, ca nis morsibus, scorpionū ictibus, muris aranei & scolopēdrarū venenis auxiliatur. Cōtra aculeatorū virus, multipedū morsus remedio est. Cōglobatū vtiq; sangui nē discutit. Aduersus lichenas bibitur & imponitur. Sistit aluos & defluxiones in fusum. Calidū in spōgia appositū medetur sedis vitijs, melius adiecto sulphuris sextãte, sextarijs tribus aceti, aut hyssopi fasciculo. In procidētia sedis ac vuluæ salutare. Tussim veterē inhibet, gutturis rheumatismos, orthopnœã, & dētū labe factationē leuat. Vesicę nocet & neruorū infirmitatib⁹. Acetū vsus docuit, vt Cel sus tradit, bibēdū cū aspis percussit. quod demōstrasse casus diciť cuiusdã pueri, qui cū ab hac esset ictus, partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos estus siti premeretur, & ficcis locis aliū humorē non habētibus, acetū quod secū forte ha bebat, ebibit & liberatus est. Credit quoniã id quãuis refrigerãdi vim habeat, ta

mē habet etiā dissipādi, quo fit vt terra resperſa eo ſpumet. Eadē ergo vi ſpiſſeſcē
 tē quoq; intus humorē hominis ab eo diſcuti, ſic dari ſanitatē. Idē refert Plinius
 cōtra aſpidē pollere, nā cū aſpide calcata quis percuffus vtrē aceti ferēs, quoties
 depoſuiſſet ſentiebat ictū, aliās illæſo ſimilis. Intellectū inde remediū eſt, potūq;
 5 ſuccuſum. Neq; altero os colluūt venena exugētes. Nō eſt prætereundū ſilentio
 quosdā graui morbo pedū cōſlictatos, cū dolori pares nō eſſent, demerſis in acetū
 calidū cruribus in acerrimo valetudinis impetu, ſoſpites euaiſſe, portētoſa medi
 corū ſciētia. Aceto refrigerādi & ſpiſſandi vim tribuit Dioſcorides. Stomachū &
 appetentiā excitat, omnē abundantia fanguinis potu inſeſſionēq; ſiſtit. Alui flu
 10 xiones cibus incoctū reprimat. In velleribus ſuccidis aut ſpōgia impositū ſanguis
 nē vulnerū & inflāmationes inhibet, procidētia ſedis & vuluæ cōſtituit, gingiuas
 ſanat abſcedētes & ſanguine manantes. Prodeſt nomis, ignibus ſacris, vlceribus
 quæ ſerpūt. Eodē pterygia, lichenes, & lepræ curātur, addito vtiq; ſemper aliquo
 ex ijs quę priuatim aduerſus ea vitia polleāt. Vlcerū phagedænas nomāſq; ſæpius
 15 fouēdo cohibet. Podagricis calido fotu cū ſulphure auxiliatur. Sugillata cū melle
 litū emēdat. Capitis ardores cū roſaceo in ſpōgia vel ſuccida lana refrigerat. Iu
 uātur hydropici, grauitates auriū, ſoni tinnitūſq; ſuffitu feruētis. Eodē inſtillato
 vermes earū necātur. Panos coeracet tepidi fatus aut imbuta eo ſpōgia, pruritus
 mulcet. Cōtra venenatos morſus qui refrigerādo nocēt calidū cōmodē fouetur:
 20 frigidum aculeatis è quibus vredo ſequitur remedio eſt. Aduerſus omnia venena
 propinatur calidū vomitionibus redhibendū, præſertim cōtra meconiū, cicutā,
 cōglobatū in vtre ſanguinē, concretū lac, fungos, ixiā, taxūq; cū ſale. Hauſtu ra
 ptas hirudines ſorbitione pellit. Tuſſim veterē placat, recentē laceſſit, gargarif
 ſatū fluxionibus fauciuū reſiſtit. Anginis, vūe procidēti, dentiū dolori calidū col
 25 luitur. Acetū mulſum quod oxymeli vocant Græci, hoc modo tēperatur, Aceti
 heminas quinq;, ſalis marini pōdo, mellis minas decē, aque ſextarios quinq; pari
 ter coquito, decies efferueſcēte cortina, atq; vbi refrixit diſfundito, & finito inue
 terari. craſſitudines detrahit potū. I ſchiadicis, morbis articularibus, & comitiali
 bus prodeſt. Cōtra ſerpētes quos ſepas vocāt & cōtra meconiū hauſtū ixiæq; ve
 30 nena auxilio eſt. Anginis vt iliter gargariffatur. Democritus aceti ſcyllini tēperā
 di hęc rationē dedit, Scyllæ quæ ſit alba, direptis duris atq; extrinſecus poſitis o
 mnibus, tenera medietas pondo ſelibrę in minutas partes recidiſ, ſegmēta per di
 es triginta in ſole reſiccātur, duodecim imbre aceti cōſperguntur, dein in aceti q̄
 acerrimi duodecim ſextarios mergūtur. Poſt eū numerū dierū ſcylla eximitur, a
 35 cetū diligēter excolatur, in vas bene picatū trāſfunditur. Quidā pōdo ſcyllæ in
 ſextarios aceti quinq; demittūt. Alij tunicis quidē eas repurgāt, ſed exareſcere nō
 patiūtur, ſtatimq; muſteas & recētes alias pari mēſura cōijciūt in acetū, & initio
 ſeptimi mēſis eximūt. hoc aſperius acriūſq; cēſetur. Gingiuas labātes collutū a
 ſtringit, mobiles dentes firmat, graues oris halitus & putrilagines tollit. Corrobo
 40 rat & fauciuū callū ijs qui vocis ſtudioſi ſunt, eā enim expedit clarāmq; ac canorā
 efficit. Prodeſt affectis ſtomacho, cibóſq; ægrè concoquētibus: itē comitialibus,
 melācholicis, vertiginofis, mēte captis, vuluarū ſtrāgulationibus, lienis incremē
 to tumidis, vitio coxēdicū, recolligēdis corporibus. Colorē alit, valetudinē fir
 mat, oculorū aciē obiter exacuit, tarditatē auriū inſtillatione purgat. Generatim
 45 ad omnia laudatiſſimū, modo inſtina vlceratio nō ſentiat. Capitis doloribus,
 neruis infirmis datur quotidie bibendū, inter initia modicē, proceſſu copioſius,

paulatim modo crescēte vsq; ad cyathū, quāq; nō desint qui cyathos binos & amplius dari præcipiāt. Fæx vini nō incōmoda medicamētis, cui tāta vis inesse creditur, vt descēdentes in cupas enecet. Experimentū demissa præbet lucerna, quā diu extingatur descētionis periculū denunciās. Siccata recipit ignes ac sine alimēto perflagrat, cuius vis & natura quæ nitro. Fæx cū expirauerit lauandis corporibus vtilis. Fæx aceti pro materia acrior sit oportet, vtriq; multū adijcit viriū crematio. Vsta sphecle quasi fēcūla dicitur, interim spheclen pro cruda fæce Græci vsurpant. Cruda reprimat humores, aduersus alui defluxiones & stomachi imponitur, profluuia mulierū illita genitalibus & imo vētri mitigat, panos discutit nōdū exulceratos, rigētes māmās & sui lactis impatiētes extinguit. Cremata vngues scabros aufert cū resina addito lētiscino oleo. Illita vna nocte rufat capillū. Oculorū medicamētis eluta miscetur, cicatrices hæc eorū & caligines pellit. Crematur noua testa copioso igni donec ardeat. Alijs gleba fēcis in carbones accēsos absconditur. Experimentū legitime coctionis vt exalbescat, aut eris colorē sibi adsciscat, illatāq; linguæ videatur vrere. illo modo & aceti fæx coquitur. Virtus insigniter adurēs & vehemēter exiccās. melior quo recētiore. celerrimè exanimatur nō inclusa. Hæc cremata ampliat vires, vtilissima ad cōpescēdas lichenas fursuresq;. Sic lepris & vlcerebus manātib; imponitur, eruptionibus pituitæ illinitur. Sicca vel madida cōtra phalāgia & testiū māmārūq; collectiones. Medetur illita & testibus & genitalibus. In vino aduersus strāgurias bibitur. Resistit suppurationē nū incremētis. Stomachū, interanea, vētrē illitu adiuuat. Apposita in linteo vluuas purgat. Decoquit in patinis cū sale & adipe ad tumorē maxillarū & ceruicū. Fæx aceti sua pro materia acrior sit est necesse, multoq; magis exulcerat. Acetū aqua mistū oxycratū, Latinis poscā, recētiorebus Græcis phuscā diximus appellari. Sed vt Aëtius est author, si simplici ratione cōstruat, refrigerat & humectat: cōdita tamē & calorē sibi & siccitatē adsciscit. Inter veteres, vt idē inquit, ones ferē cōuenit, noxiū parere succū, neruis officere, flatuosos spiritus creare, capitis dolores cōcitare, cōtra sacrū morbū prodesse, vini crapulā mitigare, sanguinis acrimoniā lenire. Cōsulūtq; ea potione abstinedū, q̄ facile putrilaginē cōcipiat qui ex eo cōtrahitur humor, itē propter noxā quā neruis infert. Prodūt ebur aliquādiu phusca maceratū cerē instar emollescere, obsequiosūmq; in opus quodcūq; tractari, quod Dioscorides zytho tribuit. Recētiore, qui diligēter placita veterū obseruarūt, multis vtilē, & secūdā tueri valetudinē deprehēderūt, & vt verū, idē inquit Aëtius, fatear, pdest calidiore natura præditis: itē ijs qui intestino vētris calore flagrātes perpetua siti cruciātur, maximè si citra quācūq; misturā simplex mēstrāq; propinetur. Tū desideria sitis, ardorēsq; restinguit, cibi fastidiū abigit, appetitiā inuitat. Vētrē mouet & subinde molit vrinā. Ceterū apprime nocet ijs quibus in humidiorē stomacho pituita coijt, frigidāq; fortiūtur huius partis naturā.

¶ *Vlmus.*

Cap. CXLIII.

Vlmus Græcis ptelea Gallis *orma* nominatur, procera est arbor, folio in diuiduo, lente crenato, scabro, oblongiore q̄ pyro, semē racemosum. in foliis & petiolis gūmi producit, & quoddā bestiolarū genus quod cnipes dicūt, materie flaua, robusta, neruata, deformi, & quæ nihil præter cor habeat. viridis cæsu facilis, sicca difficilis. Germinat inter primas paulo ante Aequinoctiū. facilis apud aquas incremēti. Duū est Theophrasto generū, mōtanæ quæ oripteleā nominant: alterū cāpestris, quæ fruticosior, foliū indiuisum, leniter per

orā ferratū, oblongius q̄ pyro, scabrū. Arbor grādis & celsa, irriguis amica, ligno
 flauo, neruoso, robusto, vt quæ tota cor sit. Vtūtur ea ad fores lautiores, ad car-
 dines, assamenta portarū, & torcularia prelāq; & fontiū caueas, & ad carpentariū
 quādoq; opus. Viridis facile cæditur, sicca difficile. Sterilis habetur arbor. Cradæ
 5 vlmovt fico, robori, platanóq; gignūtur. Vuā fert, & in petiolis lachrymę modo
 gūmi, & bestiolas culicibus caprifici similes in folliculis, & autūno cachryes voca-
 tas, cōplures, minutas atq; nigras. Rigorē suū materies cōstantissimè tuetur, ob
 id cardinibus valuarū dicatur, in aëre perpetua, vt immersum aquis robur æter-
 nū. Post vindemiā & Arcturū cæditur. Lenta est & humidior, argumēto q̄ post
 10 cæsurā erecta multū remittit humoris. Italię quatuor sunt vلمي fastigia, nostrates
 dēsioire folio & ab eodē pediculo numerosiore, Gallicū, itē syluestre, quartū atti-
 nias vocāt excelsissimas, & in ijs siccanas illis præferūt, quæ nō sunt riguæ. Steri-
 les attiniæ ideo plātis serūtur autūno vitibus, & maritæ appellātur. Omnes radi-
 cū plantis proueniūt, reliquę samara, ita nominatur vلمي semē. Vitiū amicitia ac-
 15 cipitur vلمus. Attinia scopis tantū nascitur, dānatāq; religione, quia fructū non
 ferat. Circūagūtur vلمo folia post solstitiū, quo argumēto intelligitur sydus con-
 sectū. Tradunt vلمū in exēplis cuius cacumē amputatū erat, restitutā spē, ita
 vt postea floruisset. Fluit ex ea gūmi in Corico mōte Ciliciæ ad nihil vtile, & culi-
 ces ibi nascuntur. Rigorē fortissimè seruat vلمus, ob id cardinibus assamētisq;
 20 portarū vtilissima, quoniam minime torqueatur, permutanda tantū sic vt cacu-
 men ab inferiore sit cardine, radix superior. Vlmorū prius quā folio vestiātur,
 samara, ita vocatur corū semē, colligenda est circa Martias Calēdas, cum flauē-
 scere incipit: deinde biduo in vmbra siccata serenda densa in refractō, terra su-
 pra minutatim cribrata. pluuia si nō adiuuēt, riganda. Deferēdæ ex arearū venis
 25 post annū in vلمaria interuallo pedali in vnāquāq; partē. Maritas vلمos autūno
 serere vtilius, quia carēt semine, nā eæ à plantis serūtur. In arbuſtū quinquennes
 trāfferūtur, aut vt quibusdā placet, quę vīcenūm pedū esse cœperūt, altitudine pe-
 dū triū, pari latitudine, circa positas terni pedes vndiq; ex solido exaggerentur.
 Columellæ vlmorū duo tantū genera, Gallicū & vernaculū: illud attinia, hoc no-
 30 stras dicitur. Attiniā vلمū, vt idē ait, Tremellius Scrophā ferre samerā, quod est
 semē huius arboris, falso est opinatus. nā rariore sine dubio creat, idcirco plerisq;
 sterilis videtur, seminibus inter frondē, quā prima germinatione ædit, latētibus.
 Itaq; nemo iā serit ex samera sed ex sobolibus. Est autē vلمus longē procerior
 & lætior q̄ nostras, frōdēmq; iucūdiorē bubus præbet, qua cū assidue pecus alue-
 35 ris, & postea generis alterius frondē dare institueris, fastidiū bubus adfert. Itaq; a-
 grū genere vno attiniæ vلمي cōserendū probat Columella: sin minus fieri pote-
 rit, dabitur opera vt in ordinibus disponēdis pari numero vernaculæ & attiniæ
 alternētur, ita semper mistis frōdibus erit vtendū, quasi hoc cōdimēto illectæ pe-
 cudes fortius iusta cibariorū cōficiāt. Vلمus q̄ iucūdissimū pabulū bubus adfert
 40 variisq; generibus soli prouenit, à plerisq; reseritur. Minus lætatur mōtosis, vitē
 alit, eiúsq; societate cōmodissime patitur. Vلمus quā attiniā vocāt rustici, gene-
 rosissima est & lætissima, multāq; frondē ministrat, eaq; maximè serēda pingui-
 bus locis vel etiā mediocribus. Capræ quidē & oues libentius hanc frondē appe-
 tūt. Ea ad recipiendū vitē formatur, alterius brachijs in modū scalarū relictis. Cū
 45 firma videbitur, ab ipso crure pedali intermisso spatio maritabitur viti. Vلمي fo-
 lia, cortex, rami, vim habēt spissandi & vulnera cōtrahēdi. Corticis interior tilia

lepras sedat, & folia ex aceto illita. Corticis denarij pōdus potū in hemina aquæ frigidæ aluū purgat, pituitas & aquas priuatim trahit. Imponitur collectionibus lachryma, & vulneribus ambustisq; decocto fouere prodest. Humor folliculis arboris huius nascēs cuti nitorē inducit, faciēq; gratiorē præstat. Cauliculi foliorū primi vino decocti tumores sanāt, extrahūtq; per fistulas. Folia, cortices, rami, vt Dioscorides adfirmat, astrictoriā obtinēt naturā. Folia ex aceto trita lepris efficaciter illinūtur, vulnera glutināt: sed multo magis corticis tilia, si fasciæ loco deligetur. est enim vitiliū modo sequax lētusq;. Crassioris corticis vncie pōdus in vino vel aqua frigida pituitas trahit. Fracta celeriter sarcit decoctū foliorū corticisve radicibus detracti, si crebro foueantur. Humor in folliculis prima germen eruptione cuti illitus nitorē adfert, faciēmq; splendidiorē reddit. Qui dum ficcatur abit in animalia, quæ culicum formā gerunt. Folia cum tenerefcunt oslerum modo ad esus obsonantur.

¶ *Ziziphus.*

Cap. CXLV.

Zizipha Papinius ex Africa nouissimis Augusti tēporibus primus inuexit, in castris sata, & aggeribus præcipuē decora: baccis similia q̄ malis, & in tecta iam syluæ ascendūt: flore oleæ, sed odorato magis: baccis cornis simile pomū, quo amplius & maturius eo innocētius. Duplex ziziphi genus, vt Columellæ placet, rutilū & cādīdum: nā & rutilā & albā ziziphū probatissimā ad apū pastiones tradit. arbor malorū generis, officinis omnibus *iuiuba* dicta. Zizipha grano serūtur. Locis calidis Aprili mēse ziziphū cōseremus. amat calida loca. Pāgitur ossibus & stipite & plāta, crescit tardissimē. Si plātā ponis, Martio magis in terra molli: si ossibus seras, in scrobe palmari, ita vt terna grana per scrobē cacuminibus ponātur inuersis. quibus in imo & in summo infundatur lētamē, & cinis, & herbis adnascētibus manu plāta libere erūpēs. Cū pollicis soliditati similis fuerit, trāfferatur in locū pastinatū vel in scrobē. Terrā diligit nō nimis lētā, sed proximā tenui atq; ieiunā. Per hyemē prodest illi vt circa caudicē lapidū cumulus aggeret, qui æstate debet auferri. Si arbor hæc tristis est, ferrea strigili subrasa hilarior fiet, vel si fimū bubulū radicibus modicē & frequēter adfundas. Zizipha collecta matura in longo vase fictili seruātur oblito, & loco sicciore cōposito: vel ceter lecta poma si guttis vini veteris perfundas, efficitur ne ea rugarū deformat attractio. Seruātur etiam decisa cum ramis suis & fronde sua inuoluta atq; suspensa. Præferūtur è ziziphis edesina vocata vt quidā putauere, quāgrādissima, calore & humore temperata medicis monstrātibus. serica ea vocat Galenus, parui succi poma, nec cōcoctioni nec stomacho facilia. Nanq; vt idē testatur, insolētibus, & effrenatis pueris, & mulieribus cibi gratia tantū expetūtur, exiguūq; præbent alimentū. Pomum tamē quo fuerit grandius, & maturius, eo innocentius, cum alioqui difficile perficiatur & lienē offendat, itaq; decocto potius vtendum cēsant. Calore & humore tēperata tradit Aëtius: ideo sanguinis acrimoniā edomant, probū succū creant, serosum sanguinis humorē eliciūt. Decoctū eorū tumefim & difficultatē spirandi lenit: pectori, renibus vesicę prodest. Præstātiora sunt maiora, cuiusmodi quæ edesina nominātur. Vomitionē acri concitatā humore sedant, verū ægrē coquūtur, & lienē lædunt. Eorū decoctū salubrius propinatur.

Libri primi finis.

Ioannis Ruellij Canonici Parisiensis

ET MEDICI, DE NATURA STIRPIVM LIBER SECVNDVS.

☉ Iris.

Cap. I.



Maximum hinc naturæ opus, arboribus iam expositis, aggre-
 diemur, dicemusq; rerum surdarum ac sensu ca-
 rentium ingenia, pacē, bellum, odia amicitiasq; item
 appellationes, quibus officinæ, rura, medici nunc vtan-
 tur, ne quis vilitate nominum deceptus in his halluci-
 netur: tantum venia sit. A frumentis, oleribus, hortens-
 sibúsq; rem ipsam auspicabimur, si prius tamen de sa-
 lutaribus aliquot odoramentis, quæ pretiosis vnguen-
 tis iaciunt fundamenta, ab iride exorsi differamus. Iris radice tantum comen-
 datur, vnguentis & medicinæ nascens. æstate floret, folio arundinaceo. caulem e-
 mittit cubitalem, rectum, albucum prorsus æmulantē, sed minorem duriorē-
 que. E' rebus in vnguēta venientibus aliquid inueniri in Europa præter irin ne-
 gavit Theophrastus, quæ laudatissima apud Illyrios exit, nō maritimis, sed par-
 te mediterranea septentrionibus obuersa, & vt Nicander author est, in sylue-
 stribus Drilonis ac Narone. Fossuri, vt idem memoriæ prodidit Theophrastus,
 tribus antè mensibus mulsæ aqua circumfusa hoc veluti placamento terræ blan-
 diuntur. Circumscriptā mucrone gladiōve triplici cum legerint, protinus in cæ-
 lum attollunt. Præcipitur ante omnia, vt casti eruāt. Nullos cultus efflagitat, ni-
 si quòd ablaqueatam resiccare soleant. Leontinus prius iubet recentissimam te-
 nuissimamq; feri plantulam, à Martio mense ad Aprilem vsque. Terebines non
 sicca modo, verum & in terra celerrimè sentit. Optima quæ tactu sternutamē-
 ta mouet. Iris duūm generū est, raphanitis à similitudine, quæ melior est: rhizo-
 tomos subrufa. Genus etiam vnū eius Troglodyticū appellant, quæ dum estur,
 vt Aphricanus scriptum reliquit, os vinū non obolet, quanuis copiosius haustū
 fuerit. nam iris mirum in modum os comendare cognoscitur ijs, quibus anima
 fœtet. Irin Dioscorides designauit folijs gladioli, maioribus duntaxat, latioribus
 atq; pinguioribus. Flores summis caulibus paribus inter se spatijs erumpūt, mu-
 tuo inflexu recurui, diuersi coloris specie, candidi, pallētes, lutei, purpurei, cæru-
 lei, à qua varietate cælestē arcum exprimente nomen inuenit. Radices fundit ge-
 niculatas, solidas, odoratas: quæ simul atque fuerunt recisæ, sicantur in vmbra,
 mox filo transutæ, pēsiles reconduntur. Officinis suam appellationem retinuit:
 herbarij *cæleste lilium* malunt vocare: rura nostra partim *flammā*, partim *glaiutum*,
 quasi dicas gladiolum, quòd folium in gladij speciem mucronatim exeat. Siqui-
 dem ea radicibus nititur torosis, odoratis, & geniculatis, quas apud nos adhuc
 exitu veris terra erutas dissecant in orbes, & funiculo traiectas prius, lixiuo ma-
 cerant ad exhauriendam succi vim, quò tinearū iniurijs, quibus adhuc hærentes
 sunt opportunæ, minus pateant: dein siccatas recondunt. Pleriq; curatas ad hunc
 modum iris taleas armarijs indunt, vt suo perquā iucundo odore vestes comen-
 dent. nec ijs præparandi veterum vsus exoleuit. Folia Theophrasto arundinacea,

aa. j.

Dioscoridi gladioli faciē simulant, maiora tantum, latiora ac pinguiora. Caule recto sesquipedali, è cuius singulis fastigijs pari interuacāte spatia flores emicant, inflexis mutuo foliorum labris, qui nitent varia colorum mistura, instar cælestis arcus. Siquidem, quemadmodum aquarius ille arcus, qui est imago malè expressi folis, caua nube recepta, varios mentitur colores, sic vt cæruleas, virides, luteas, & purpleasq; lineas ducat: ita cauo calyculi sinu versicolores lituras flores ostendunt, qua diuersa specie cælestē æmulantur arcum. Quemadmodum stilla aque radijs ic̄ta solis, rutilo aëris reflexu rudē aquarij arcus imaginē in proximos parietes eiaculatur: sic calathi floris concauū versicolore linearum discursu, rudimēta quædā arcus cælestis exprimit. Falluntur, qui in toto floris ambitu huiuscemodi varietatē perquirant, cū inuersa foliorū labra vel cæruleus, vel purpureus semper colos inficit. Inuenitur apud nos frequēter flos emaculati cādoris, cuius radix cū Illyrica de odoris principatu cōtēdit. Quòd si vires quibus donatur radix, libeat cōsulere, deprehēdes, quæ à doctoribus traduntur, ad amissim respōdere. Cum ergo tota Dioscoridis pictura huic, quā liliū vocāt cæleste, suffragari cognoscat, eā esse irin nemo ibit inficias. Sunt qui pudendo errore aliā assignēt herbam recto, aliam casui paterno, vt iris ab ireos, tanquā purpureus color à niueo distinguatur, eam esse irin nemo ibit inficias. Sunt qui pudendo errore aliā assignēt herbam recto, aliam casui paterno, vt iris ab ireos, tanquā purpureus color à niueo distinguatur, eam esse irin nemo ibit inficias. Sunt qui pudendo errore aliā assignēt herbam recto, aliam casui paterno, vt iris ab ireos, tanquā purpureus color à niueo distinguatur, eam esse irin nemo ibit inficias.

quoq; cit duobus obolis sumpta. Lentitiā humorū digerit, ex creationēsq; reddit faciles. lienē extenuat ex aceto: tussim leuat, tormina, inflationēsq; conuulsis, per frictionibus & algoribus imponitur. Illinitur lūbis & coxēdicibus ex resina. Naribus subdita, sternutamēta mouet, capūtq; purgat. lachrymas elicit, somnū cōciliat, discutit crapulas, & orthopnœas: oris halitus cōmanducata abolet, alarūq; tædia, ac graue virus earundē emendat. Cum vino menses pellit. Decocto incommoda fœminarum fouentur: emollit enim locos, contractōsq; corrigit. In dolore coxendicū succus infunditur: fistulas, sinūsque replet. arida radix purgat vlcera. Ad paronychias farina eius vtuntur, cum vino ad clauos & verrucas. Ossa fracta extrahit indita cum melle, nudāq; carne conuestit. subdita more collyrij ex melle partus elidit: duritias veteres & strumas litu emollit: emaculat lentes, & vitia cutis in facie: doloribus capitis ex aceto & rosaceo linitur. Pituitam crassam & bilem, denarijs septem cum aqua mulsa potu detrahit.

Iracorū.

Cap. II.



Corum iridis folia habet, radicesque non dissimiles, implicatas, nec in rectum nec altum actas, sed cespice summo in obliquum tendentes, internodijs distinctas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Plinius ei folia reddidit iridis, angustiora tantum, longiore pediculo, radices nigras minūsq; neruofas: cætero & has similes iridis, gustu acres, odore non ingratas, ructu faciles. Ea quæ apud nos inuenitur, intus subrubet. Gallis nostris id genus est gladioli in palustribus nascens, folijs albicantibus, dorso obtusè cultellato, mucrone crasso & duro, ferèque in effigiem gladij turbinato: radice obtorta geniculatæque & raua: flore aureo vel luteo, figura ab iri non multum discrepante: semi-

ne compresso, duro, odorato. Officinis nomē retinet, quæ radices melle vel fac-
 caro conditas seruant. Recentibus virus maius quàm vetustis. Optimæ Ponti-
 cæ, dein Galaticæ, mox Creticæ: sed primæ in Colchide iuxta Phasim amnem,
 & vbiunque in aquosis. Creticæ candidiores Ponticis. Siccantur vtribus in um-
 bra digitalibus fustis. Venereiam Apuleius vocauit, rarâmq; inuentu falsò pro-
 didit, nec nisi cum flosculum emiserit, cognobilem: locis cultis, pratis, & hortis
 nascentem, legendam Augusto mense. Apes suspensa vasis earum herba exa-
 minibus non diffugere idem author scriptum reliquit, & inde piper apium vo-
 catam. Acorum ab iride sic dissidet, quòd in folijs longitudo maior insit, color
 minus herbaceus, in summo acuminator mucro. In floribus nõ vt in iride folia
 crassiori cohæret vngue: sed aliquo nixa pediculo propendent. neq; flos versico-
 loribus lituris interstinctus notatur, sed mero auri fulgore, vel colore luteo mi-
 cat, semine spisso, gliscente, non sine odoris gratia. Radicis tantum est vsus, cu-
 ius succo caliginem oculorum discutiunt, lienosis medentur. decocti iure vrinam
 impellunt: torminibus, ruptis, conuulsis subueniunt: stillicidijs vrinæ, & venena-
 torum moribus auxiliantur. desiderijs foeminarum inessu succurrunt, compe-
 scunt lienis incrementa. Acorum tertiam calfacientiũ siccantiũmq; sedem sibi ven-
 dicat, partiũmq; tenuitate pollet cum purgandi detergendiq; facultate. Pectoris
 doloribus acorum subuenit, & ideo antidotis miscetur. Foeminarũ morbis tradi-
 tur vtile. Medetur iocineri, thoraci quoq; & præcordijs. lien eo potò cõsumitur.
 Radix in vino trita & illita testiũ tumores mire discutit. Duritias & collectiones
 omnes sanat decocto huius herbæ fouētibus. Contusis & euersis potatur in aqua
 mulsa. vitia omnia corporis emendat. Præcordijs & ilibus vtilissima, sed inflatio-
 nes & ructus gignit. Non desunt, qui acorum oxymyrsinæ radicẽ vocent, hanc
 verò acorum syluestre. alij anagallidi eam communicauerunt.

¶ *Meu seu meon.*

Cap. III.

Meu quod Athamanticũ cognominatur, in Macedonia & Hispa-
 nia copiosissimum, caule, folijs anetho simile: verum crassius,
 & interdum altitudiue duũ cubitorum adsurgens: radicibus
 sparsis, tenuibus, alijs in obliquum actis, quibusdam altissimis,
 odoratis: gustu calido, linguam accedente. Duo genera Plinius
 fecit. nobilius Athamanticum vocat, tanquam ab Athamante
 inuentum, vel quoniã laudatissimum in Athamante reperiatur, folijs aniso simi-
 le, & caule aliquando bicubitali, radicibus multis, & obnigricantibus, quibusdam
 altissimis. Alterũ rufius in Italia non nisi medicis feri solitũ, & ijs admodum pau-
 cis. Meu nostris officinis *anethũ syluestre* hodie vocatur, q̃ anethũ planè videatur
 imitari folijs, & umbella, & caule, qui ferè binũ cubitorũ altitudine attollitur,
 radicibus in obliquũ rectũmq; sparsis, frequētibus, obnigris, & incuruis: vnde qui-
 dam herbarij *tortuosum anethum* appellauerũt. nascitur in montibus & apricis. Ca-
 lidum est & siccum in altero ordine. Itaque ciet vrinam ex aqua potum, radice
 trita vel decocta. item angustias vesicæ, & vitia renum emendat. inflationes sto-
 machi mirè discutit. item tormina, vuluarũque noxas, fluxiones pectoris cum
 melle tritum illinctu sistit. Infantibus cum apio illitum imò ventri vrinam mo-
 uet. largius sumptum caput tentat. Vinum, in quo efferbuerit, iocineris infarctus

aa. ij.

leuat. menses trahit infidentibus decocto. Sunt qui sedem foueant in tenesmo, in quem etiam vsu[m] farinam eius cum melle subigunt ad linctum.

¶ *Cyperus.*

Cap. IIII.



Cyperus folia fert porraceis longiora, exilioraq; caule[m] magnitudine cubiti, nonnunquam altiorem, angulosum, odorato iunco similem, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen refidet. Tument radices oliuarum tuberculo inuicem commissæ, obnigræ, iucundè spirantes. Democritus cyperum tradidit aliquibus zeruam appellari, folijs porri nuper in lucè æditi, gracilibus, cauliculo odorati iunci, tenuiore, semine milij sursum in panicula nutante: radice nigra, coherentibus oliuis non dissimili, grato odoratu placente. Locis in quibus enascatur aquâ aquilegibus quærendam idem subesse testatur. Plinius cyperû iuncum esse tradit angulosum, iuxta terram candidum, cacumine nigrum, pinguemq;. Folia ima porraceis exiliora, in cacumine minuta, inter quæ semen est. Radicem oliuæ nigræ similem, quam quum oblonga est, cyperida dicit vocari. nostrates officinæ *cyperum* adhuc hodie nominant: rura *foucheti* nomine norunt, quod Iunio mense radicibus eruunt, digeruntq; stipites in manuales fasciculos, quos prius insolatos aceti imbre conspergunt, siccato[s]que frustatim tundunt, vt sua odoris gratia vestes interpositi commendent. Nanq; fouchetum hoc, iuncus est triangulus, palustribus emicans, cubitali & amplius proceritate, ab imo candicans, fastigio niger, carnosusq;: folijs porro exilioribus, solidioribus: dorso aliquantum cultellato: paniculis in caulis cacumine dependentibus, inter quas semē occultitur: stirpibus tum longis, tum rotundis in oliuas inter se connexas extuberantibus ac inuicem perplexis, nigris, suauiter olentibus, gustu subamaris. Cū ergo tota foucheti pictura cyperi figuræ subscribat, idem haberi nemo inficias ibit. Quid tamen Plinio, Dioscoridique fuerit cyperis Indica herba, nō facile fuerit ostendere, cum suo nomine nec officinis, nec herbarijs quibuscunque, sed quodam potius ascititio & vulgari noscatur. Est ergo in India huius nomenclaturæ radix, gingeris effigie, quæ commaducata croci vim reddat. Cui psilothi vis tribuitur, quod confestim detrahat pilos, nec aliud ab ijs authoribus memoriæ proditum est. Defertur ad nos ex India radix, quâ officinæ *terram meritam* appellant. ea gingeri permixta sæpius inuenitur, & prorsus effigiem eius refert, manducataque magnam crocati liquoris vim reddere cognoscitur, pictoribus ideò optimè cognita, & ijs qui pro phaleris equorum æra poliunt. Siquidem inducta verum auri fulgorē mentitur, quare auri loco ad exornandas æneas laminas opifices vtuntur. Hanc itaq; Plinij cyperidem, siue Dioscoridis Indicum cyperû id esse, quod terram meritam officinis appellari modo diximus, nō ambigimus: cum ex India cum gingibere deferatur, cæteraq; dotes ei ab ijs authoribus attributæ respondeant, nec effectu reclamante. Nanq; si libeat vim eius experiri, inuenies parteis pilosas ea perunctas confestim glabrescere, tam apertè pilos detrahit. Cyperû priorem Cornelius Celsus iuncum quadratû nominat: Dioscorides iunci radicem Latinis dici meminit, quod & Lucius Columella testatur. Theophrastus cyperum inæquali radice deliniauit, partim crassa carnosaq;, partim gracili atque furculosa. Addidit hanc & in altum agi, ideò contumacem mori atque velli: nasci è latere

huius radiculam, vnde cauliculus erumpat alius. Sunt qui censeant cyperū hunc, quem gladiolum in Theophrasto Theodorus vertit, à Dioscoridis cypero disti-
 dere. Verum nusquam à priori finitione posita superius inuenitur desciscere, im-
 mo Dioscoridis placita firmare. Siquidem eius radix magna inæqualitate nota-
 5 tur, & pars quædam crassa carnosâq; quædam gracilis atq; lignosa sit. Nonne vi-
 des radicis tenuitatē furculosam protinus in oliuaria tubercula verticillari? nemo
 nisi veritatis cæcus, id potest inficiari. Num è latere huius radiculæ iaciūtur, vnde
 caulis se promat æqualis: deinde caro rursus in orbiculos glomeratur? Radices
 in altū duci, euelli, moriq; cōtumaces quis nō videt? Quod si reliqua, quæ sparsim
 10 à Theophrasto tradūtur, prosequi libeat, inuenies huic nostro cypiro suffragari.
 Nā palustrē esse idē adfirmat author, caule enodi, folio arundinaceo, tā terrenis q̄
 aquosis vliginosi s̄q; prodeunte: radice partim tenui, partim carnosâ neruosâq;,
 quæ vnguētis expetatur. quæ nō de xiphio, id est gladiolo possunt audiri, cū meri-
 to debeat vnguētis abdicari, vt pote quæ virus oleat, inde *spathulæ fætidae* nomē ei
 15 dederūt officinæ: nanq; sua odoris grauitate lautiorū vnguentorū gratiā abole-
 ret. Vides ergò horū dicta authorū in eandē herbam referri. Plinius alteri iudicio
 subscripsit, inquiēs, Quidā vnū genus faciūt iunci trianguli, cyperū vocant, mul-
 ti enim nō distinguunt, vicinitate nominis fallēte, nos distinguemus vtrūq;. Cy-
 pirus est gladiolus, radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, &
 20 postea Phœnice. Cretico candor odórq; vicinus nardo: Naxio acrior Phœnicio,
 exiguū spirās: nullus Aegyptio, nā & ibi prouenit. Quod ad cypirū pertinet, mi-
 rū tradit Apollodorus, nō egredi barbaros domibus, nisi ab hoc suffitu. vegetio-
 res enim firmiorē s̄q; sic fieri. Addit nidorē eius herbę excipientes ore, lienes cōsu-
 mere. Ista tamē videntur cyperi propria, cū suffitionibus deditur, & domādis
 25 vnguentorū oleis: nā ei odor est nardū imitās. quod in nardo Dioscorides fatetur,
 tradens nardū odore iucundo cyperū æmulari. Hūc, vt arbitror, palustrē Mago
 secari iubet ad radicē, tertioq; die in sole ficcari, donec cādidus fiat: quotidie autē
 ante solē occidentē in tectū referri, quoniā palustribus dissectis nocturni rores of-
 ficiāt, quod hodie, vt supra tetigimus, nostri obseruāt. Quæ verò de radice tradi-
 30 dit, magis videtur ad gladiolum, quæ xiphion appellant, pertinere: quæ bulbosa
 est, & vt alibi tradidit, ad nucis auellanæ figurā fimbriata. Rotūda hæc est Theo-
 phrasto, capillamentis gethyi modo fibrata, gustu dulcis, quæ decocta panē gra-
 tiorem faciat, & farinæ subacta commendet: quanuis in eam frequentes scolo-
 pendras tradat cōuenire, ac ipsa delectari. Radix xiphij, id est gladioli, nec à Theo-
 35 phrasto, neque ab ipso Dioscoride, ne ab ipso quidem Plinio traditur odorata,
 quapropter ferè suspicor dotes cyperi cum gladiolo confudisse, vagāmque ijs &
 comunē nomenclaturā Plinio imposuisse: sed de hoc inferius aliquid dicetur.
 Nonnulli distinctionis gratia cypiron pro gladiolo, cyperon pro iunco triangu-
 lari vel quadrato malunt intelligere. Non desunt, qui pseudocyperon vocēt gla-
 40 diolum, de quo Plinius semel, quod meminerim, tradidit, ocysimā omniū cypi-
 rum, & pseudocyperum. Frutex protinus (inquit) floret, semēnque profert. Sed
 cum Theophrastus per, α, diphthongū *κύπερον* scripserit, cum ad nos venit, aliqui
 e, alij i, ex ea retinuerunt. Græci quandoque diphthongo, quandoq; vocali bre-
 uem penultimā scriptitant. Cypirum tamen Theophrastus à cypero Dioscori-
 45 dis nullo discrimine separari supra docuimus. Galenus & Paulus in simplicium

cenſu, vnus tantū meminerūt, nō alioquin omiſſuri, ſi aliqua diuerſitate ſecerneretur. Nec Plinio gladiolus à cypero differt odore. nā gladiolo odor vicinus nardo, ſed nullus Aegyptio cypero nardū imitans, ſed in Aegypto duriffima vixq; ſpirās, ſi natione videātur aliquantū discrepare: nimirū cū in gladiolo Plinius Apollodorū ſequitur, in cypero Dioſcoridē, alióſq; Gręcos. Quare cū mihi Gręci omnes aſtipulētur, lōgè tutius fuerit vnū genus facere, neq; diſcernere aut diſtinguere in gladiolū qui cypirus dicatur, & cyperū. De angulis cyperi grauis inter authores diſcordia. Celfus quadrāgulū iuncū vocauit, Plinius triangularē, Dioſcorides anguloſum, qui medius inter eos litē videtur diremiſſe, & v triuſq; hiftoriā confirmaffe. Eſt nō lōgè diſſimilis radix, quę vocatur officinis, recētioribúſq; medicis *galāga*: quę furculoſa, geniculis ſcatēs, ſubruba, & in quofdā nodos craſſiores ex interuallis intorta, ſapore acerrimo, linguā admodū vellicāte, odore cyperū quadā tenus imitante: vnde multi herbarū coniectores cyperū Babylonicū cognominarūt. Tertiā ex calfacientiū ſedē ei aſſignant. Deligi debet ponderoſa, rubēti cortice, guſtu perquā acri. Quæ verò cādicat, & pondere cedit, aut odore vacat, aut crebris ſcatet foraminibus, ac in puluerē fatiſcit, improbat. Sunt nebulones, qui intortis iunci radicibus in aceto piperato maceratis galangæ mētiantur acrimoniā: ſed impoſtura detegitur, cortice deaſo, qui hūc ſaporē ebiberat. nanq; interius tale nihil inuenietur reſipere. Galanga calfacit, cōcoctionē ſtomachi iuuat, finit dolores eiufdē, quos frigida cauſſa cōcitauerit: ſpiritus digerit cōcta ex vino. Cerebrū roborat naribus indita: os cōmēdat ijs, quibus anima grauiter olet. Ex ſucco plantaginis datur, quibus cor palpitans micat. Cœliacis, & colidoloribus noxió ſpiritu cōceptis auxiliatur. acidis ſubuenit ructibus. Huius apud recētiores medicos tam Gręcos quā Latinos magnus erupit vſus. Præſtantior eſt cyperi radix (nam hæc vna commendatur) quo ponderoſior, denſior, aſterior, craſſior, minimēq; fragilis, cum quadam acrimonia ſuauiſſe ſpirans, cuiuſmodi eſt Cilicia, proximè Syriaca, mox quam inſulæ cyclades mittunt, nouiſſimè Aegyptia. Laudatur quoq; in noſtro orbe Gallica, iucūda ſuauiſſe, quæ minutim cōciſa veſtibis interponitur odoris gratia. Radix vuluas aperit potu, ciet vrinam, pellit calculos, aquam intercutem extrahit, ob id hydropicis vtiliſſima. Aduerſus ſcorpionum ictus remedio eſt. Illinitur vlceribus quæ ſerpunt, ſed ijs præcipua, quæ in ore depaſcunt, inſparſa tuſæ farina. Menſtuos curſus morantes euocat. perfrictiones, & vuluæ contractiones vtiliter fouet. Ex calfacit & ſiccacat altero abſceſſu. miſcetur vnguentis olei domandi gratia, item malagmatis, quibus corporis calfactio petitur.

¶ *Cardamomum.*

Cap. V.



Ardamomū (vt nomen arguit) frutex eſt amomo non diſſimilis, odoratus, oblongo ſemine & anguloſo: metitur eodē modo, quo amomū, & in Arabia. Aliqui, vt Theophrastus refert, è Media putant, alij ex India cum nardo & amomo, atq; plurimis id genus aduehi. Quatuor eius ſaſtigia, viridiſſimum ac pingue, acutis angulis, contumax fricanti, quod maxime laudatur. Proximū è rufo candicans. Tertiū breuius atq; nigrius. Degenerat varium, friabile, odorifq; anguſti. quod verius eſt, vicinius eſſe coſto debet. In ijs generibus deli-

gendū est pertinax terenti, farctū, occlusum, odore nares feriens, gustu acri suba-
maroq; quod tale non fuerit, intelligitur exoletū. Prima laus ei fuit quod ex Sy-
ria, Comagene, Armenia, & Bosphoro vehitur: proxima ei quod ex India & A-
rabia mittitur. Amomū vnguentorū expetitur spissamētis. Recentiores Mauri-
5 tani hoc cordumenum & sylvestre caros, nō cardamomū interpollato nomine
vocāt. Carda Persis appellatur, ex quo vocabulo & amomo, cardamomi nomē
deflexū putari facilè possit. Cardamomi verò vocabulo genus aliud intelligūt, in
geminas digestum species, maioris & minoris discerniculo insignes. Maius alaba-
stris rosę corticeis tradūt, in quibus semina lētis magnitudine cōcipiuntur, angu-
10 losa, pingua, odorata, suo mordaci gustu linguā vellicantia. Minus inuolucris se-
minū minoribus & siliquulis, candida intus carne, minore odoris fragrantia, gra-
nulis obnigri ciceris amplitudine. His tēporibus tota seplasiarū caterua ad Mau-
ritanos planè deficiēs, hoc duplicis fastigij amomo abutitur, pro eo, quod à Dio-
scoride & veteribus Gręcis perscribitur. Vnū ostendūt *amomum* appellātes, alterū
15 viribus prælaturū, vulgo *malagreta* Hispanis, *melligreta* Italis, nostris officinis *grana*
paradisi nominatur. Cardamomū Mauritanum, vel cordumenu, frutex confur-
git cubitalis, caule quadrangulo, & lateribus leniter striato, prodeuntibus genicu-
latim & furculis & frondibus, hortensi solano non dissimilibus, flore luteo, de-
pendentibus ab alarum sinu rosarū alabastris crassiore pediculo nixis, in mucro-
20 nem sensim turbinatis, per initia virētibus, per maturitatem quā ruberrimis,
vetustate puniceis, cute læui relucente, quæ dehiscens aut aperta semina osten-
dit candida, lentis similitudine, in vuæ modū conuoluta, quæ vel per se vel cum
valuulis gustata linguam adeo vellicant, vt os etiam totū igneo feruore sentiat
desflagrare, tanta inest vtriq; comburendi licentia. Grana cum deglubuntur cal-
25 lum demonstrant pinguem, odoratum, gustu cum quadam substringentia mor-
daci. quod iam apud nos satum, hac quam repræsentauimus forma prouenisse
testamur, in ædibus quibusdam. Sed hoc duplicis apud eos fastigij: maius appel-
lant cuius semen lentis amplitudine grandescit, minus ciceris obnigri, in quo
granum album sit, vellicante gustu, vtrunq; odoratum. minus intelligunt quod
30 vulgo Italis *melligreta*, Gallis *granum paradisi* dicitur, prælaturū viribus. Herbam vul-
sam non hærentē vidimus hac forma, scapo striato, folijs lōgis, in cuius culmine
caput emicat papauerino lōgius, rugosum, in forma pyri turbinatū, & ex umbi-
lico summatim foliatū, in quo semina ciceris obnigri similia iacent, intus candi-
dissima, tenuibus membranulis discreta, intercurfante per inanitatem septo du-
35 riore, quadrifariam digesto. Vidimus quoq; consimilia grana, sed aliquanto mi-
nora, in prælongis atq; teretibus alabastrulis concepta, quæ ad idem genus me-
rito sunt referenda, cum nec cæteris mordaci gustu cedant, nec figura quouis-
modo discrepent, alabaastro tantum euariante, qui in hoc teres, in illo turbina-
tior extuberat. Vtrunq; genus calfacit, roborat, discutit, stomachum firmat qui
40 imbecillitate tentetur. Iis auxilium adfert quos liquerit animus, maximè si cum
siliquis & corticibus eius ebibatur ex mastiche vel agalocho, aut cum vinoso pu-
nicorū succo: sed minus extenuat potētius, magisq; cōcoctionē roborat. Pituitā
quę ad fauces & guttur decubuit, resiccat, eamq; digerit quæ in stomacho hæres
coijt. Piperis loco in condimētis apud quosdā creber inualuit vsus, & iam culi-
45 næ gratā palato acrimoniā experiuntur. Nec ab re id esse putauerim, q̄ recentio-

ribus Græcis capsicon appellatur, & semina in ordinē digesta, quibusdam thecis inuoluentibus quasi capsis cōgerantur. Id Actuarius distēdentes spiritus discutere, & cruditates concoquere prodidit. ideóq; dicatū censet capsicū medicamentis, quibus cruditatū coctio & flatuū digestio quæritur, cum pipere præsertim & gingibere: miscētq; idē a segapeno catapotijs, quæ turgētibus spiritu neruis auxiliari, concitatāmq; à recremētis humidis crassi q; valetudinē abigere contendit. Cardamomo vis feruens: ex aqua potū comitialibus auxiliatur, prodest tussiculosis, ischiadicis, neruorū resolutionibus: ad cōuulsa, rupta, tormināq; bibitur: latiores vētris tineas pellit: renū morbis, vrinæ difficultatibus auxilio est. Scorpiōnū, venenatorūmq; omniū ictibus aduersatur. Sumptū denarij pondo cum cortice radicis lauri calculos rumpit. Suffitum enecat partus. Scabiem & impetiginēs ex aceto delet, id quod acceptū fertur cuidam amaritudini, qua vermes perimat, & pforas detergeat.

¶ *Nardum, & spica eius.*

Cap. VI.



Nardum frutex est graui & crassa radice, sed breui ac nigra, fragiliq; quanuis pingui, situm redolente, vt cyperi aspero sapore, folio paruo densōq;. Cacumina in aristas se spargūt, ideò gemina dote nardi spicas & folia cōcelebrant. In officinis nomē retinet: nanq; quod ab eis ostēditur, folio prodijt paruo densōq;, cacuminibus in aristas spicatis, crassa radice, breui, nigra, fragili, situm redolente. Duo nardi genera statuuntur. alterum Indicum nominatur, & pars montis in quo legitur, in Indiam spectet: aliud Syriacum, non q; inibi nascatur, sed quod pars eiusdem montis, in quo metitur, in Syriam vergit. Syriacum melius, quo recentius atq; leuius est: itē como sum, colore rufo, odore vehemēter iucundo, cyperūmq; imitante, breui spica, sapore amaro, maximēq; siccante os custodit suaueolentiam pertinaciter. Alterū Indici genus apud Gangem fluuiū nascens, qui montem, in quo profilit, ambitioso lapsu perfluit, inde Gangetidis nomen duxit: languidū viribus, vt quod vliginoso proueniat solo. proinde illam odoris gratiā exuit, sic, vt suauitas madore retusa diluatur, sed iactura altitudine compensatur: quippe q; Syriaco procerius adolescit, pluribus ab vna radice fruticantibus aristis, vna complicatis, & virus olentibus. Odoratius, quod locis celsioribus emicat, breui spica, cyperum redolente, eisdem omnino dotibus, quibus Syriacum. Damnatur in totum ozenitidis nomine, virulentum expirans odorē. hoc à graui nariū fœtore cōtraxit appellationē. Habetur Samphariticum pumilo sanequā frutice, gentilitiū natalis, vnde carpitur, soli nomē referēs: candidum, spicis ingētibus, caule qui prorūpit è medio, hircinū virus spirante, quod in totū reijcitur. Nardū cōmendatur & folio & spica, sed ipsum varijs modis impostores adulterāt pseudonardo, de quo statim dicemus: item radicis permistura, ponderis, & gūmi, spumāq; argēti, aut stibio, cyperive cortice, palmeóq; vino. Itē clōtū ab institoribus vānūdabatur, sed fraus cādore spicæ, squalorēq; deprehēditur. Vitium aliās coarguitur, q; natiua lanugine, qua prius pubescebat, sit exutum. In vsu tamen lutum quod hæserit radici, decutere solemus, & puluerē ipsum cribro succretum recondimus, eluendis manibus vtilem. Syncerū quidem leuitate deprehēditur, & colore rufo, odorisq; suauitate, & gustu linguā siccante, sapore

iucundo. Verū odoris gratia omnibus maior recentibus. Nardo color qui inue-
 terauerit nigriori melior. Indicum Syriaco præfert Galenus. proximè laudatum
 Syriacum. Flavius Arianus nardum Gange fluuio deuectum Gangicum vocat.
 Non defunt, qui vsum nardi omnem abdicent, propter ancipitem ex ea medici-
 5 nam, quòd non nihil delibutorij veneni vicem gerens, in nardo nasci tradant, ex
 quo pison illud vulgo nominatum Indi conficiant, exitiale non potu modo, sed
 in sudore corporibus admotum, etsi ab legulis purgari & elui curiosissimè mo-
 ris sit. Hoc à nonnullis esse putatur, quod à Dioscoride Plinioque Pharicon, ab
 Athenæo Phariacum appellatur. argumēto, quòd in gustu syluestre nardum re-
 10 sippiat, & eius odorem prorsus imitetur, resolutionemq; neruorum adferat, cum
 conuulsione & delirio. Huic tamen veneno Gallicum nardum, aut nardi spicas
 aduersari Dioscorides prodidit. Commēdatur nardum odore cyperi, quem re-
 ferre si quis nares consulat, facilè percipiet, & radicem situm olere. Principatus in
 vnguētis nardo apud veteres stetit. Plinius inuentam in Thracia nuper herbam
 15 refert, cuius folia nihil ab Indico nardo dissentiant, radículas etiā quasdam odo-
 re nardum æmulari testatur. Sed res exoptulat, vt de pseudonardo differamus,
 quod vbiq; nascens fruticat, folio crassiore, carnosio, angusto, colore languido in
 candidū vergēte, frequētibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. Gaudet
 apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrātia, vt omnes flores odoris iucunditate
 20 prouocet, qua dote vestibis inferitur. Duūm cernitur generum. vnum procerius
 adolescit, & maiorem spirat odorem. quod quia non minus q̄ nardum placet, si-
 bi spicæ nomen apud nos arrogauit, vulgus *aspicum* appellat. Alterū tum ampli-
 tudine, tum odore minus. quod quia balneis, & hominum lauacris expetitur, elo-
 tāq; omnia, si permisceatur, odoris suauitate cōmendet, & *lauanda* vulgo vel *la-*
 25 *uādula* cœpit nominari, ceterū simillima. Vtraq; perpetua coma canescit, exitu ve-
 ris, Iunio & Iulio mense spicatur: tū cacumina manipulatim in scopas cōponun-
 tur, & aliquantum insolata ficcātur ad varios odorum vsum. Vtroq; Narbonensis
 prouincia, quantum audio, scatet, & montes & campi vestiuntur. In reliqua Gal-
 lia, in vinetis & hortis feritur, & auulso ramo & viuiradice. Vis ei calfactoria & re-
 30 siccans abscessu secundo, tenuibúsq; constat particulis, nec multo à natura Cel-
 tici dissidens. Hallucinantur, qui Samphariticum esse pseudonardum arbitrētur,
 falsi quadam partium cognatione. Siquidem Samphariticum pumilo confurgit
 frutice, grandibus spicis, candido caule, qui è medio profilit, hircorum virus ex-
 pirante. Hoc loci cuiusdam, vnde nomen retulit, familiare, illud vbiq; nascitur:
 35 hoc hircum olet, illud iucundo placet odore, sic vt cum nardo de suauitate cer-
 tet, hoc in totum damnatum respuitur. Item huic caulis è medio profilit, illi fir-
 mior caudex emicat in multos brachiatus ramos, quorū cacumina per floris ex-
 ortum in prælongas exeunt spicas. in hoc tamen societate inuenit, quòd vtrunq;
 grandibus luxuriat spicis. Nardo vis excalfacere, siccare. Vrinas mouet: quo fit,
 40 vt aluum sistat repercusso liquore. Abundantias foeminarum, faniosámque col-
 luum appositu cohibet. In nausea bibitur ex frigida. Inflationibus stomachi,
 iocinerosis, renibus, & morbo regio laborantibus subuenit. Decoctum in aqua
 vuluæ inflammationes insidētium fouet. Pilorū defluuia in genis coercet, quan-
 do iacturam refarciat, eósq; constringendo firmet. Tritæ farina humectis corpo-
 45 ribus inspergitur, additur in antidota.

¶ *Nardum Gallicum.*

Cap. VII.



Nardum Gallicū, siue vt græci nominant Celticum, pusillus frutex cū radice vellitur, & in manuales fasciculos digeritur. Folia ei longiuscula, flauescencia: flos luteus. v̄sus in caule atq; radicibus. Plinius cum radice velli tradit, abluīq; vino, sicari in vmbra, alligariq; fasciculis in charta. Quod nunc ab officinis demonstratur, hac forma visitur, folio longo angustōq;. Florem qui legerunt, luteum esse prædicant. Vulsam herbam, non hærentem vidimus, tanquam flauescentem spicam, multis aceribus & paleis parte ima, qua radices iacit, obsitam: odore gratissimo, Indico nõ cedenti. Tam radiculae, quàm spicatus cauliculus suauissimū spirant odorem, sic vt reliqua nardi genera odoris fragrantia prouocet. palea nõ tam iucundum efflant odorem. Vellitur à legulis cum radicibus, indicio, quòd adhuc hære conspiciuntur: quæ si digitis frientur, suauitate nares implent. Et si natales eius consulantur, inuenietur in Istria, & Liguria Alpibus erui. Sed pridie quàm repurgarent, manipulos aqua conspergebant, & humenti pauimēto charta prius instrato componebant: postridie eius diei terrenum, & hærentē spurcitiam eximebāt: ita quisquiliae, acerosum, & alienū omne, ab eo quod erat frugi sincerūmq;, madoris beneficio quæsitā puritate secernebantur. Cum Gallico nardo semper nascitur herba, quæ hirculus vocatur à grauitate odoris & similitudine, qua maximè adulteratur. Distat quòd sine cauliculo est, & candidior, minoribus folijs: quòdq; radicis neq; amaræ, neque odoratæ. quare distinctio perquam facilis habetur. Sunt qui in vino terant, & in pastillos defingant. Alij, ne suaueolentiæ faciant iacturam, in figlinū operculo diligenter iniecto componūt, ne odor euanescat. Optimum recentissimū quodq; & odoratissimum, radice multiplici, plena, nec fragili. Laudatur in orbe nostro post Syriacum, quippe quod Syriaco leuius sit, neq; multum ab Indico differēs. Verum quum omnes deliniationis huius notæ videantur huic fauere, nec alia inueniatur, quæ tātum odorem fundat, hanc esse & Celticum & Gallicum nardum putauerimus: quod & Dioscorides vernacula indigenarum appellatione saliuancam dici tradit. Verum hoc nomen iandudum venerat in Latium, quum Virgilius in bucolico carmine meminerit, huius canens breuitatem,

” Puniceis humilis cedit saliuunca rosetis.

Hanc priuatim depinxit Plinius, Saliunca foliosa quidem est, sed breuis, & quæ nec̄ti non possit. radici numerosæ cohæret, herba verius quàm flos, densa veluti manu pressa, breuiterque cespes sui generis. Pannonia gignit hanc & Norica, Alpiūmq; aprica, vrbium Eporedia, tantæ suauitatis, vt metallum esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimum. Saliuncæ radicem decoctam sistere vomitiones, & corroborare stomachū idem prodidit: quæ omnia Gallico nardo suffragari constat. Nanq; cespes sui generis est, nec ab humo se attollens. argumēto, quod è caudiculo radículas iaciat, quibus terræ cohæreat, sed adeo breuis, vt in coronas nec̄ti minimè possit. Herba est dēsa & veluti compressa, cuius cauliculus frequentibus folijs stipatur, tātæ suauitatis, vt vectigal esse cœperit: quare vestibus interponi gratissimum. Gignitur quoq; Alpiū apricis, vt Dioscorides testatur, à rusticis inibi, & Alpinis populis saliuunca vocabatur, quod nomen in alias natio-

nes ob odoris gratiam inito commercio manauit. Sed nõ ideò debet erroris Plinius insimulari, quòd de herba eadem diuersos authores sequutus, varijs nomenclaturis & duodecimo, & vicesimoprimum volumine tractauit, præsertim quum scripta sua multis authoribus accepta ferantur, quæ non pugnare quouis modo, sed posteriora dissidentibus tantum vocabulis priora firmare conspiciuntur. namque & classici scriptores persæpe rem eandem varijs appellationibus prosequuntur. Subscribunt iudicio nostro viri doctrina & ingenio celebres, qui de medicina bene meriti permulta pristinae sinceritati restituerunt. Qui in contraria sunt opinione, causantur saluicæ notas Celticæ nardo non respondere: quum ex historia Dioscoridis, nardus oblongis sit folijs, luteo colore floreat, & in caules erigatur: saluicæ foliosa quidem sit, sed tam breuis, vt coronamætis inseri possit, herba verius quàm flos & cespes sui generis. Illa in Liguriæ Alpibus, hæc in Pannonia & Noricis nascitur. Sed oculati testes ostendunt, nardum Celticam foliosum esse cespitem, breuem, humique procumbere: in Alpium apricis inueniri & Norica, quæ non longè abest. quid si quoque Pannonia mittat? Sed nemo, nisi caliget animus, & aperte cæcutiat, has deliniationes pugnare, imò obortam quauis diuersitatis suspicionem omnino diluere contendet. Longè magis à veritate deficiunt herbarij, qui pro Celtica nardo, quum consuluntur, herbam spicati floris, colore purpureo nascentem ubique proferant, quæ falsa quadam odoris imitatione, pseudonardi nomen impetrauit: tantumque abest, vt nardus Celtica sit, vt nihil omnino notarum ei conuenire putetur. Siquidem Celtica breuis & exigua est, pseudonardus in surculosum fruticem exurgit. folia illius flavescent, huius candore quodam canescunt: illa flore luteo nitet, hæc purpureo rutilat: illa radicitus vel litur, huius tonsilis spicarum coma per æstatem legitur, & in manuales scopas, longaque muscaria componitur. Dioscorides pseudonardum silentio prætermisit: nisi quis Sapharitici appellatione, de quo supra diximus, comprehendi putet. Verum Plinius eam nõ reliquit intactam. Neque prætereundum duximus vnguem odoratum, qui Græcis onyx nominatur. Operculum cochylis est, quale in purpura visitur, in Indiæ paludibus inuentum, vbi regio nardifera est. Iucundum ideò odorem sibi adsciscit, quòd nardi fruticem inibi pascatur, legiturque è lacunis exhausto solibus humore: palustria resiccantur. Prima tamen autoritas à rubro mari deuectis, colore subcandido. nigricant Babylonij. Vtriq; suavis odor inest, castorium quadam tenus imitans. Locosas mulieres, & vteri strangulatu concidentes, quum suffiuntur, exuscitant, comitialisq; ostracium nonnulli nominant. Onychem Paulus testam vocari dicit conchylis duntaxat Indici. pressas vuluæ strangulatu foeminas, comitialisq; reuocare, ventrem turbare contendit. Cæterum Actuarius, quantum equidem inuenerim, primus blattas bizantis, & blattia bizantia onyches appellauit, quem recentiores medici & officinae sequute blattæ bizantiæ nomen usurparunt. Nam ea ætate qua scribebat, blattam, purpuram Indicam: & blatteum, purpureum colore periti etiam authores appellarunt. Eutropius Neronem tanta luxuria fuisse tradit, vt Caligulae exemplo frigidis & calidis lauaretur vnguētis: hamis aureis argenteisq; piscaretur, qui blatteis funibus extrahebatur, quos Orosius purpureos interpretatur. Luxuriæ tam effrenatæ fuit Nero, vt retibus aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebantur. Suetonius eundem piscatum tradit reti aurato, purpura coccòque funibus nexis.

Quod hactenus Galli nomen *blauai* pro blatteo retinuerunt, coloris genus satis dilutæ purpuræ, nec quouis modo saturatæ, ad cæruleū aliquatenus accedentis. Sed gētilitium cognomen bizantarum blattæ retulerunt, q̄ ad eos forsitan Indi demittant, & hinc ad nos deferatur. Est & genus nardi montani, quod aliqui ty-lacitin, alij nerin appellant, Galenus pyritin. In Syria Ciliciáq; nascitur, ramulis & folio eryngij, minoribus tantum, neq; scabris & aculeatis, sine caule, sine flore, sine semine: radice nigra, duobus aut pluribus hastulæ regiæ bulbis, gracilioribus minoribúsq; multo, suauiter olétibus, eiusdem naturæ cuius Gallicum. Sed Dioscorides in Græcis codicibus à seipso dissidere videtur, idq; vitium obstrepat, vt prima pars cum vltima omnino pugnet. nanq; folia & caules eryngio similes fecit: mox nō procul in calce, neq; florē neq; semen ferre tradidit. ita quod in frōte capitis adfirmet, statim in exitu inficietur. Porrò vocū vicinitas librarijs parum diligentibus imposuit, καύλιν pro κλάδων scriptitantibus. Nō enim est simile veri, tam oculatum auctorē, qui diligentissimē hanc naturæ partē tractauit, veluti sui immemorē adeò turpiter fuisse lapsum. Subscribūt opinioni nostræ vetustissimi quiq; scriptores, qui ex alijs linguis ad nos redeūtes, Dioscoridem citāt in testem. Sed hoc fuerit minutius, q̄ vt studiosum lectorē debeat remorari. Optimū, quod recentissimum, & suauissimo odore fragrans, radice multiplici, plena, nec fragili. Eosdem effectus exhibet quos Syriacū: nisi q̄ vrinā acrius ciet. vtilius stomacho, vellicationes eius discutiens. Aduersus serpētes duabus drachmis in vino succurrit: item inflāmationibus iocineris, suffusisq; felle, si cū absinthij decocto bibatur: eodem modo vesicæ morbis ac renum. Siftit purgationes mulierum, & abundantias cohibet. Aquæ subtercutem fusæ prodest, lienisq; duritias emollit. Calfacit in abscessu primo, & exiccat in altero. Montani natura ad eadem efficax.

¶ *Asarum*

Cap. VIII.



Ardi vim habet asarum, & ideo ipsum aliqui nardum syluestre appellant. Est autem, vt Plinio placet, hederæ folijs, rotundioribus tantū mollioribúsq;, flore purpureo, radice Gallici nardi, semen acinosum saporis calidi ac vinosi. mōtibus in vmbrosis, bis anno floret. Optimū in Pōto, proximū in Phrygia, tertium in Illyrico. Foditur, quum folia mittere incipit, & in sole siccat, celerrimē situm trahēs ac senescens. Dioscorides hac pingit forma, Asarum quod aliquibus nardum vocatur syluestre, alijs rusticū, Romanis perpenſa, herba odorata est, hederę folijs, verum multo minoribus rotundioribúsq; flore inter folia iuxta radicem erumpente, purpureo, bene olente, cytino apollinaris herbæ (quā appellāt hyoscyamū) simili, in quibus semen acinosum, angulatis cauliculis, subasperis ac solutis. Radices multę spargūtur geniculatæ, tenues, oblique, similes gramini, graciliores multo & odoratæ. Gaudet macris & sitiētibus locis. Officinis hodie nomen retinet. Gallicū vulgus *asarum*, *baccaram* vel *cabarā* vocat, quod etiam Dioscoridi dicitur à Gallis baccar vocari, studiosēq; multis in hortis feruatur. nam folijs hederæ conspicitur, rotundioribus tantū & mollioribus: flore iuxta radicem purpureo, cytino apollinaris herbæ non dissimili: radicibus numerosis, tenuibus, gramini proximis, sed gracilioribus & odoratis, atq; in anfractū nodosis. asperū siccūmq; solū amat. Inde legitur quū frondescit, sitū extēplo

contrahēs, ni statim in vmbra siccet. Quod ad feminis rationem pertinet, res
 est controuersa, & contentionis inter scriptores plena: nam Plinius semen acino-
 sum, & vt quidam legunt venosum, statuit, quòd forsitan acinaticia specie, pro-
 5 prominentibus venarum torulis, acuminatòq; vertice spectetur. Sed quis non ride-
 ret Plinium, si semen acinosum protulisset, deinde calidi saporis ac venosi: quasi
 sapor aliquis sit venosus, vt legit Marcellus, & quæ ad delinamenta pertinent,
 cum sapore confestim miscuerit. Verum facile sensus hanc diluet discordiam, si
 lingua consulatur. Semen asari mansum planè vinum resipiet, & os præpotentis
 vini sapore complebit. non ergo venosum, sed vinosum, quum de sapore, non
 10 de forma iam subderetur, intelligendum est. Sed Marcellus, dum ea, quæ (vt sua
 fert opinio) mala coaluerant in sitione, separat, & diligentissimè hortos medicinæ
 noxijs & inutilibus herbis velut erroribus expiat, vrticis, sentibus, & spinis, neq;
 non echinatis captionibus lætos & vberes medicinæ campos refert. Quis pu-
 15 taret Dioscoridem ignotam herbarū faciem, clarioribus & vulgo notis designa-
 tionibus, semper quasi petita ab euidentioribus demonstratione declarantem, in
 duabus proximis herbis nobis quibusdam verborū inuolucris turpiter impone-
 re, ita vt caulem & cauliculū Latinis, & *κεύλιον* & *κεύλικα* Græcis, in pugnantes sen-
 sus detorqueat: de quibus inter omnes conuenit, id esse quod simplex supra ter-
 ram adsurgit, & in styli modum à radice sursum prorepat. Sic Theophrastus, vt
 20 describendis stirpibus fundamenta iaceret, partibus herbarum finitiones propo-
 suit, quibus citra controuersiam in toto opere esset vtendū: eāsque herbas tantum
 caules fundere, quæ semen aut fructum ædant, nulli dubium est. Caulis enim se-
 minis gratia promitur. Is author tamen Dioscorides præter cōmunem in plan-
 tis vsurpationem, cuspides & cacumina, quæ semen asari profert, hic intellexe-
 25 rit, quasi vocabulorum indigo non aliud occurrisset potuerit, quod acumini ex-
 primēdo faceret satis. Num tam inops verborum Græcia, quæ nominum copia,
 & fingendis nouis felix à Quintiliano traditur, vt vno ferè momento & caulem
 pro thyrso, & pro ferramēto mucronato in extremo hastili, in quod cuspis inse-
 rat, v surpassesse coactus sit? De hac re ad literatores græcos sui similes, nō Theo-
 30 phrastum & herbarum scriptores retulit. Nec me fugiebat ita Hesychium tra-
 didisse. Verum quum Dioscorides iam de semine agens, nullam cauliculi fecisset
 mentionem, sine quo semen, nec etiam flos prodire non potest, seminiq; & flo-
 ris habitum ostenderit, cauliculorum meminisse fuit opus, in quibus & flos & se-
 men erumperent. Nanq; herbæ tantum caules fundunt, quæ semen aut fructum
 35 (vt Theophrastus est author) ædunt. Quare quum Dioscorides florem inter fo-
 lia erumpere, & excusso flore semen emicare prodiderit, quod sine cauliculo fie-
 ri non potuit: subiunxit cauliculos quibus acinaticia specie semen fulcitur, esse
 subasperos, & solutos vel molles, quod ad foliorū & pediculorum discrimē sub-
 nectit. Nanq; pediculi & folia summo nitent læuore, vt nullam in eis aspritudinē
 40 tactus sentiat. Styli illi qui è radicibus inter folia profiliūt, strijs quibusdā & angu-
 lis leniter exasperati, quadam teneritate mollescunt, neq; diu seruant vt folia fir-
 mitudinem, sed pauco tempore velut languidi flaccunt, & euanidi caduco semi-
 ne marcescunt. Sed cur cæteros Dioscoridis interpretes Marcellus nolens appel-
 let, profecto non video, qui (vt refert) cauliculos asperos & molles contrario in-
 45 ter se, & ob id simul impossibili (vt eius verbis vtatur) habitu protulerunt. Scimus

durum opponi molli, & læue aspero: sed asperum molli nequaquam. Num dura
 permulta æquabili læuore poliuntur: permulta quoq; dura scabritijs & aspritudi-
 nibus horrent? num mollia multa æquabili læuitate nitent? num permulta mollia
 strijs, bullis, neruis, tuberibus, alijsque puluinorum toris exasperantur? quo nihil
 in hoc authore frequentius occurrit. Quare nemo qui philosophorū placita cal-
 let, ea vt pugnancia carperet: sed vt conuenientia, & quæ nostris quotidie sensi-
 bus sese ferant obuiā. nihil tamen durum & molle simul inuenitur. Ergo perpul-
 chrè, sed parum ad rem dixisset Marcellus, cauliculos illos molles vel laxos strijs
 vel angulis exasperatos, semine perinde quasi mucrone turbinari. Sed quum spi-
 cula sua, & tela vel missilia exacuit, vt in nos torqueat, & immerito iaculetur, mō
 strū longè difformius parit, flores vasculis apollinaris herbæ similes asserēs, quo
 nihil fuerat absurdius & à veritate magis abhorrēs. Nam flos in asaro siquis ocu-
 los cōsulat, & paruulo alabastrulo paulatim dehiscens panditur, non secus atque
 in flore herbæ apollinaris, quam vocāt hyoscyamum, paulatim ex imo calycu-
 lo folijs purpureis sese in latum explicantibus. Verum in vasculo seminis capa-
 ci cōtrarium visitur. siquidem hoc capitulum papaueris imitatur, parte superio-
 re velut operculo clausum, denticulatōq; vallatū ambitu. Cæterum satis errorē
 explodit Dioscorides de apollinari tractans, qui florem specie cytinorum punici
 prodire tradit. Cytinus itaq; Dioscoridi flos est punici inuolucrum, siue capitu-
 lum, quo flore decusso semen cōcipitur. nam, vt idem testatur, mali punicæ flos
 cytinus Græcis dicitur. Sed non satis possum mirari Marcellum, qui suis hume-
 ris nutantem hanc herbarum historiā non aliter quàm Atlas cælum fulcire vide-
 tur, in re tam clara cæcutiuisse. Sed hoc parum esset, nisi Plutarchi locū vertens
 pro cypro, id est ligustro, manifestissimo errore cyperum trāstulerit, florē ei red-
 dens coronis inferendum, cui Dioscorides nullum tribuit, sed folia minuta inter
 quæ semen est. Si nullus inueniatur, quomodo in coronamēta necti posset? quo-
 modo etiam somnum vt viola & rosa accerferet, si cacumina quoq; cyperi fo-
 liata nullo placeāt odore? sed is error in baccaris mentione refellitur. Porro cum
 hac parte medicinæ quæ simplicibus pugnat, præclarè fuisset actum, si soli de ea
 differuissent artifices. Non ignorandum tamen est asarum omnino aliud esse, q̄
 baccarem: etsi Plinius baccarem rusticum nardum voluerit appellari, etiā si me-
 dicinas, quas Dioscorides asaro dicauit, ipse magna ex parte baccari retulit ac-
 ceptas. Contra quoq; descriptio à Dioscoride facta multis partibus baccari con-
 gruit. Primum quòd ei odor cinamomo vicinus redditur vt asaro: deinde quum
 gracili nec humente solo prouenit vt asarum. Verum quum multa quarundam
 partiū germanitate persæpe cōfundantur, si vetusti consulātur authores, qui de
 asaro tractantes Dioscoridem citant in testem, inuenientur permulta huic capi-
 ti hæere, quæ ad baccarem releganda essent. Nam quantum pertinet ad radi-
 cem, iucundum spirare odorem tradunt: sed si ea de re ad iudicem sensum refe-
 ratur, inuenietur nardum potius asarum olere, quàm cinamomū, & ob id rusti-
 ci nardi appellationem vsurpauit. Quòd vero coronamentariā esse herbam asa-
 rū Dioscorides tradiderit, id baccari potius conuenire putatur, quā Plutarchus
 in Symposiacis, coronis esse dicatam contendit. Asarum radice commendatur,
 ruptis, cōuulsis, spirandi difficultatibus salutare. tussi veteri, & quibus lotiū ægrè
 it, suspiriosq; auxiliatur. Folijs astringendi natura. Illinuntur doloribus capitis,

oculorum epiphoris, ægilopijs incipientibus, mammis tumentibus à partu, ignibus sacris. odor somnum accersit. De asaro Crateias herbarius ita proditum reliquit, Asarū ex calfactoriā fortitur naturā. vrinis immundis efficaciter datur. hydropicis prodest, & ischiadicis diuturnis. fœminas purgat in mulso mixto sumpta sex drachmis radix. aluū deicit ellebori albi modo. miscetur vnguētis. Nascitur vmbrosis mōtib; plurimū in Pōto, Phrygia, Illyrico, & in Italiæ Iustina.

¶ Phu.

Cap. IX.

PHu, quod aliqui nardum Creticū vocant, folio est olufatri, caule cubitali, geniculato, in purpura albicante: radice obliqua villosāq; & imitāte (vt Plinius est author) auium pedes. Phu Dioscoridi, quidam & hanc syluestre nardum appellant, nascens in Ponto, folio elaphobosci, siue etiam olufatri: caule cubitali, interim maiore, læui, in purpura candicante, cauo, geniculato: flore narcissi, sed ampliusculo, molli, in purpuram albicante: radice primori digitum minimū crassa, cæterum in obliquum villosa: capillamentis iunci odorati, aut nigri veratri modo fibrata, quibus color inest subflauus, odor iucundus, & nardi vim referens, nō sine grauitate quadam virosa. Prouenit in Creta, & Pōto: in Gallia verò studiosē colitur in hortis. Huius tempestatis herbarij *valerianam maiorem* nominant, nō nusquā rura *vertentretum*: quippe quum adolescat caule sesquipedali, concauo, articulado, ex purpura candicante, folio olufatri, lacteo narcissi effigie flosculo, per medium leniter purpurascēte: radice obliqua, villosa, suppingui, fibris veratri nigri modo capillata, nardi odorem imitantibus cum nonnulla grauitate. effoditur æstate, siccatūrq; in sole. Siquis nares consulat, cōperiet capillamenta odoris suauitate cum nardo certare. Sed hoc vnum in Gallico phu me torquet, quòd flores, qui in cacuminibus aceruatim emicant, longè narcisso magnitudine cedant: quanuis tamen narcissi certam exprimant effigie. Quapropter apud me non facessit suspicio, quin in Græcis codicibus *ἡαρὶα* pro *μαζὼνα* legi debeat, quum reliqua omnia sic ad amussim respondeant, vt prorsus nulla dissentire nota cognoscātur. nisi quis putet Dioscoridem Ponti phu duntaxat deliniare, vbi fauētis cæli beneficio & vbertate soli maiusculis floribus comari credatur. Sed in nostro orbe aliud valerianæ genus, minoris cognomine monstratur, lucis & cæduis syluis familiare: sed forma longè dissimili. nanq; ieiunis & sitientibus locis multo minor cubito confurgit, quāuis lætioribus nō nunquam id æquare comperiatur. Cuius caulis inter prima vitæ rudimenta molli lanugine pubet, geniculatus, læui purpura candicans, aliquantū striatus. folia quædam tenuis olufatri similitudinem referunt. flosculi summis caulibus emergentes paruuli, aceruatimq; coeuntes in purpuram candicant. Sed radix non vt prior ex obliquo capillamenta iacit: verum in multas plexiles fibras conglomeratur. Odor ei pinguis, irin cum grauitate potius quàm nardum subolens. Priori caules multa lanugine horrent, multiq; strijs exasperantur. Flores in exiles desciscūt pappos, alabastrulo semen concipiente. Folia primo partu elaphobosci simulāt imaginem, postmodum per adolescentiam in olufatri modum laciniantur. Non desunt, qui è Græcis codicibus vertentes, elleborū pro elaphobosco legere maluerint. Phu nonnunquam adulteratur permistis rusci radicibus: sed discrimen

est in promptu, quòd illæ asperæ, nec difficiles frangi, nec odoratæ. Excalfacit, vrinam mouet, impetus muliebrium purgationū infrenat radice potui data vel decocta, quomodo & strangulationibus vuluarum succurrit, pectorisq; & laterum doloribus. menses quoque cit. In reliquum vis illi eadem, quæ nardo: sed imbecillior. additur in antidota.

☉ Malobathrum.

Cap. X.



Malobathrum sunt qui folium Indici nardi putent esse, falsi quædam odorum cognatione: quum & alia sint permulta, quæ vim nardi reddunt, vt phu, asarum, & neris. Proinde sui generis est folium, quod in paludibus Indiæ genitū, aquis innatat palustris lenticulæ modo, nulla fultum radice: sed lectū protinus pertunditur, linóq; transutum, vbi fuerit resiccatum, recõditur. Tradunt exustis æstiuo feruore paludibus, humum cremijs sarmentisq; peruri, folio non alioqui prouenturo, nisi id tentaretur. Plinius malobathron Syriæ vocat arborem conuoluta fronde, aridi coloris, ex qua exprimitur oleum ad vnguenta. fertiliorem dat Aegyptus. Laudatius malobathrum ex India venit. in paludibus inibi gigni tradunt lentis modo, odoratius croco, nigricās, scabrúmq; quodam salis gustu. Minus probatur cãdidum. celerrimè situm in vetustate sentit. Sapor eius nardo similis esse debet sub lingua. Odor in vino sufferuefacti antecedit alios. Dioscorides laudat recens, fractu contumax, in nigritia candicans, solidum integrúmque: odore qui nares feriat, summotóque eo suauitate diutius impleat, quòd odore nardum imitetur, nullo salis sapore vel gustu. Damnatur infirmum, quódq; friatum fatiscit in puluerem, & cariosum expirat halitū. Si hæc vera sunt, malobathri gemina cõditio. Alterū palustre Dioscoridi, quod lenticulæ in modū existit aquis. Alterum Plinio ex arbore Syriaca lectum. Medici nūc nec primū, nec secundum, quum forte non amplius deferatur, sed tertium malobathri genus nouere, Mauritanis suis *tembulum* appellatum. Cuius surculi cum folio, quale arbuti vel lauri est, pollicares plerunq; ad nos ferantur, fructúsq; laurinis baccis simillimus. Omnia tria genera folij appellatione consueuerunt venire. Nam Plutarchus in eo libello cui titulum fecit, quòd bruta ratione vtantur, odoramenta quædam numerans, cinamomum, nardum, Arabicum calamum & folium subdidit: à quo Martiali, & plerisq; Græcis & Latinis authoribus foliatum pro malobathrino vnguentum venit vsus: quanuis ob odoris similitudinem aliquibus idem fuisse cum nardino creditum sit. Sed alterum Indicum, quod India ipsum mitteret: alterum Syriacum, quòd ex arbore vulsum à Syria deportaretur. inde foliatum fiebat vnguentum, quo fœminas locupletes oblini Romæ solitas Galenus author est. Græci phyllon, hoc est folium nominant. Atqui ne fallaris, quod officinæ folium nominant Indicum, cinamomi, non malobathri dicunt esse comam. profecto id quidem sub lingua cinamomi refert saporē, folio iuglandis flavo, venisq; tribus maiusculis virgato. Porrò de sapore malobathri non satis inter Dioscoridem & Plinium conuenit, quòd alter malobathrum probari scribit quodam salis gustu: alter in sulso sapore. Cæterum vt Flavius Arianus in maritimarum vrbiū lustratione ad Imperatorem Adrianū scripsit, aduersa parte Pontis & maris Caspij, qua Mæotis palus hostio in Oceanum deuoluitur, quotannis

quædam hominũ natio in finitimos se confert tractus Thinos oppidi, quod sub minore Vrsa situm iacet. Ea gens mutilo cõstat corpore, lata facie, robore viriũ insigni, quæ graues sarcinas, stragula, fasces gestans ad vicina municipij huius loca migrat, inibiq; morã trahens diebus aliquot deprædatur. Dein ad intima se recipiens, è calamis qui petri dicũtur, cubitus sibi sternit. Cũmq; solum vertit ad peculiare casus remeatura, dimissos inibi stratus accolæ non ignari colligũt, foliaq; neruis castratarũ arũdinũ dissecãt, duplicatisq; segminibus in orbẽ circinãtes cogũt: demũ ex vberioribus malobathrũ quod adrosphæron dicitur, è mediocribus mesosphæron, è minusculis minosphæro effingũt, qui genera hæc tria deuehũt ad Indos. Malobathrũ calidũ est in altero, siccũ in tertio abscessu, partiũmq; tenuitate valet, ideo cit vrinas. Oculorũ epiphoris inferuefactũ vino vtilissimè imponitur. Narib⁹ illitũ sõnos allicit. Oris halitus & suauitatẽ cõmẽdat linguẽ subditũ foliũ, sicut & vestiũ odorẽ interpositũ eas à noxis erodetiũ tinearũ obiter vindicãs.

¶ *Crocus.*

Cap. XI.

Milax virgo, vt fabulatur antiquitas, ob amorẽ iuuenis Croci mutata est in fruticẽ, infausta sacris omnibus & coronis, quoniã sit lugubris: sic & Crocus puer in florẽ sui nominis versus est, quod Ouidius testat, Et Crocon in paruos versum cum Smilace flores.

Crocũ optimũ plurimũmq; dat Corycũ Ciliciæ, det licet Sicilia, det Cyrena, det Lycia, hoc primũ est. Spirat fragrãti⁹, colore plus aureo est. Succiope citius pficit ad medullã. Crocũ herbẽ vulgaris modo erũpẽs, sapore dulci, foliaf pene in capillamẽti exilitatẽ, cauliculo angusto & breui, florẽ producẽtæ cærulei calycis, in quo flammea croci stamina, radice bulbosa copiosãq; & viuaci. Proinde, vt author est Theophrastus, iuxta semitas & fõtes letissimũ exit: quãdo calcari gaudet & atteri pede, pereũdõq; melius puenit. Galli Mauritanos imitati *safranũ* appellãt. Hoc autẽ folio est angusto ad vsq; capillamẽti exilitatẽ, è quo florẽ expellit obiter, quin & prius videtur. Subest radix multa, carnosã, peruicax, germine ac flore serotino per autũnũ, occasu Vergiliarũ. hoc semitas & fõtes amat, calcatũq; leti⁹ adsurgit. Duo eius genera, mõtãnũ & satiuũ: prius hebes, posterius odoratũ. Vtrũq; primis imbribus emicat. Viret bruma, & autũno legit. Florẽtin⁹ est author crocũ radice bulbo seri, florẽ ante foliũ edere, meti debere quũ media florũ stamina grato colore nitent, detractis à medio flore capillis, & triduo aut quatruiduo resiccatis. Cacumẽ croci repurgat, & si quid hẽserit albi, detrahit, vasis ad vsus recõditur. Diophanes crocũ in vmbra siccãdũ præcipit. In odori duo genera, cãdidũ & spinosũ. Crocũ syluestre optimũ ferere in Italia nõ expedit, areis olitori decoquẽtib⁹. Satiuũ maius nitidiũsq;, sed leui momẽto degenerat. porrò nec vbiq; fœcũdũ, etiã Cyrenis, vbi semp flores laudatissimi. Passim quidẽ in Gallia serit: verũ nullibi vegetior q̃ in Agenẽsi agro, & Narbonẽsi prouincia. Cilicio tamẽ croco maior gratia, & ibi in Coryco mõte. Proxima nobiltas Lycio, in mõte Olympo, dein Ceturipino Siciliẽ. Aliqui Phlegreõ secũdũ locũ dedere. nihil æquẽ sentit seplasiarũ fraudes. Probatio synceri, vt imposita manu crepet, veluti fragile: dilutũ autẽ & vliginosũ cedit. Altera pbatio, si manu ad os, plata, leniter faciẽ oculósq; mordeat: quapropter optimũ fuerit recẽs, fragrãti odore, colore aureo. Nõ dãnat, cui parũ cãdoris in capreolo: præterea in reuolutione oblõgũ, in frãgẽdo lètũ, in colume, callosũ, solidũ, man⁹ fricãtis inficiẽs. Optimũ vbiq; qđ pinguisimũ & breuib⁹ capillis. pessimũ

bb. j.

squalidum & quod sitū redolet, ac cariem sentit, odore subacuto. Esse tradit Plinius & per se genus satiui blandissimum vulgo, cum sit medio sui candidum, dialeucon vocant: contrā, Cyrenaico vitium quod omni croco nigrius est, & celerimè marcescit. In Lycia anno septimo aut octauo transfertur in locū subactum, atque ita degenerans reuocatur. Vfus eius in coronis nusquam: nisi quæ ad mulcendam ebrietatem à quibusdam fieri soleant. Antiquitas coronamētis abdicauerat, quòd esset lugubre: sed vino mirè cōgruit, præcipuè dulci. teritur (vt inquit Plinius) ad theatra replenda. In Italia ob succi copiam & coloris præstantiam officinæ illo vtuntur ad infectus ex mortario: grandi ob hanc causam pretio vānit. Adulterant recremento, crocomagma nominatur, intrito, aut sapo quam sublinunt, addentes argenti spumam, aut plumbagem ponderis causa. Vitium proditur, quòd in eo pulueres intercurrunt, & defrutum subolet. Theophrastus odoratum esse tantum existimat. Sed authores sunt, qui in venenorum censu comprehendant, si drachmis tribus ex aqua bibatur. Acerrima vis croco tribuitur, vt illatum manus palmæ continuo ad cor permeet. asseruatur pyxidicula è cornu. Crocomagma veteres appellarunt recrementum crocini vnguenti, quod fiebat expressis odoramentis, & in pastillos digestis. Optimum, quod odore pollet, myrrham modicè redolens, ponderosum, nigricans, sine ramentis ligni, & quum subigitur, multo colore croci rubens. Item leue, subrufum, & quod gustatu vehementer linguam & dentes inficiat, aliquot horas permanente colore. tales notæ habentur in eo, quod è Syria deportatur. Hoc oculorum claritati plurimum confert, caliginem discutit, vrinam ciet, exalfacit, concoquit, mollit: respondet aliquatenus croco, vtpote cuius plurima parte sit particeps. Quod ad græcā Dioscoridis rationē pertinet, nō satis constitit *θύα*, an *θία*, id est mortarium an theatrum sit legendum. Nonnullis theam scribi librorum errore malentibus, quòd Plinius dixerit teri ad theatra replenda: alij tingendis mortarijs interpretandum contendunt, præsertim quum de mortarijs atque croco mentionem habitam à Plinio sciant. Ego ad thuiæ infectus ambiguitatem cognoscens, reliqui græcam vocem, quæ ad lignum & mortarium anticipati sensu traheretur. Nanq; thuia trogete arbor veteribus fuit, cupresso syluestri simillima & caudice & ramis, & folijs & fructu, nucleis hordei grano similibus. Cuius radice vt nihil fuerit crispus, ita neque pretiosis aliunde operibus celebrius: quæ forsitan croco solebant antiquitus infici. Siquidem mortaria potius quàm cætera vasa colorari croco satis absurdum putamus: fidem tamen Dioscoridi derogare nolumus, nec veterum auctoritatem eleuare. Crocum caldum in altero recessu, & aridum in proximo. Sunt qui in tertio calidum prodant. Re autem vera emollit, excoquit, atque substringit, vrinam cit, elegantiori colore corpus exhilarat. Qui crocū prius biberint in passo, crapulam non sentient, eoque ebrietati resistunt. Coronæ quoq; ex eo temulentiam mulcent, sed caput leniter cōmouet. fluxiones oculorum cum humano lacte litū discutit. Potionibus, quæ pro interaneis parantur, vt iliter inditur: item ijs, quæ vuluæ sediq; subduntur vel illinūtur. Incandescētes ignis sacri inflāmationes demulcet: auriū collectionibus auxiliatur. Verū vt faciliè tritū frietur, fictili testa sole retorrescat: sic tamen, vt identidē versetur. Radix in passo lotiū pellit. Cæterū immoderato floris vsu & pallor & fastidiū cōtrahitur: sed risu perpetuo, vt ferūt, hominē con-

cutit. Authores quoque habentur immodico necare gaudio, si quadrantale pondus ex aqua bibatur.

¶ *Helenium.*

Cap. XII.

Helenium Dioscoridi duplici natura traditur. vnum inula Romanis dictum, folia ferens verbasci angustioris, asperiora oblonga; Quibusdam in locis sine caule prodit, radice subcandida & subrufa, odore iucundo, maiuscula, gustu acri, tactu molli. ab ea propagines in satum panguntur, excisis è radice gemantibus oculis, vt in lilio serudo & aro fieri solet. Nascitur in montibus opacis, siticulosis. Aestate radix eruitur, & concisa siccatur. Ea hodie ab officinis *enula* vocitatur, & à rusticis *campana*, iunctis vtrisque vocabulis vulgo *enula campana* dici consuevit, folijs verbasco asperioribus, maiusculis, parum se humo attollentibus, caule tricubitali, albicante, læui, capitulis auri fulgore comantibus, radice rufa, torosa, amara, non ingrati odoris. Profilit in montibus opacis & ieiunis. radicem in taleolas fissam melle condiunt. Breuior hæc est quam *pastinaca*, sed torosior amariorque. Inula per se stomacho inimicissima, eadem dulcibus immista saluberrima. Pluribus modis austeritate victa gratiam inuenit. Namque in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur, & decocta postea aut asseruata vel macerata & mista defruto subigitur melle, vuis passis, aut pinguibus cariotis, item cotoneis malis, vel sorbis, aut prunis. aliquando pipere aut thymo variata. Defectus precipue stomachi excitat, illustrata maximè Iulie Auguste quotidiano cibo. Superuacuum eius semen, quonia oculis ex radice excisis vt arundo feritur, vere & autumno, magnis propaginum interuallis, neque vlllo minus quaternorum pedum, quoniam spatiosè fruticet. Inula Februario oculis feritur sicut arundo, quos abscindere & terra leniter obruere conuenit, fossa & subacta excitatis ad lineam puluinis, quibus oculos eius oportet infodere, intercedente trium pedum spatio. Conditura inulæ sic fiet mense Octobris, quo maximè matura est, Radix è terra eruitur, aspero linteolo, vel etiam cilicio detergetur quicquid arenæ inhærebit: deinde acutissimo cultello summatim eraditur, & plenior radice pro modo crassitudinis in duas vel plureis parteis digiti longitudine diffunditur: deinde ex aceto modicè in cacabo æneo coquitur, ita ne taleole inuri possint: post hæc in vmbra triduo siccantur, & ita in fideliam picatam recondantur, adiecto passo vel defruto quod supernatet, spissametumque cunilæ imposito contactum vas pelliculetur. Alia inulæ conditura, Cum radices eius raseris, taleolas vt supra, facito, & in vmbra triduo vel etiam quatruiduo siccato, deinde siccatas in vasis sine pice, interiecta cunila conijcito, cunila imposita, sex partibus aceti vna pars sapæ misceatur cum hemina salis cocti, vt hoc iure macerentur taleolæ, donec quam minimam amaritudinis resipiant: postea exemptæ iterum siccantur per quinque dies in vmbra, tum crassamentum vini fæculenti, nec minus si sit mulsi, & vtriusque eorum quartam partem boni defruti confundito in ollam, quæ quum inferbuerit, taleolas inulæ adijcito, & statim ab igne remoueto donec perfectè refrigescant: postea transfundito in fideliam picatam, operculo tegito, tumque pelliculato. Tertia eiusdem conditura, Radiculæ diligenter erasæ & minutim concisæ muria dura macerantur, dum amaritudinem dimittant: dein effusa muria optima

bb. ij.

maturissimáque sorba semine detractó conteruntur, & cum inula miscentur,
 tum siue passum, seu quamoptimú defrutum adijcitur, & vas obturatur. Aliud
 habetur helenium, quod Crateias medicus tradit, in Aegypto herbam cubitali-
 bus ramulis, quæ serpilli modo humi se spargat, folio lenticulæ sed crebro, lon-
 giore circiter ramos, radice pallida, minimi digiti crassitudine, per ima tenui, su-
 pernè crassa, pullo cortice. sit ergo hoc Aegyptium helenium. Rami à Diosco-
 ride cubitales, à Plinio dodrãtales traduntur. Radix Plinio cãdida & dulcis, Dio-
 scoridi verò pallida. Folium item à Plinio simile serpilli adsignatur, Dioscori-
 di lenticulæ. Theophrastus hoc helenium folio coronare, & palmitibus exire
 memoriæ prodidit. Secundum mare in collibus nascitur, in Helena insula lau-
 datissimum, vbi lachrymis Helenæ dicitur enatum, dum gubernatorem Cas-
 nopum hæmorrhoi serpentis ictu exanimatum fleuisset. Helenium hoc contra
 serpentium ictus ex vino bibitur. Hilaritatem adferre Hippocratis testimonio
 creditur. prædulcis in eo cremor. Animi nubila præclare discutit, fauet formæ.
 Cûtem in facie nutrit incorruptam, reliquúmque corpus perpetua vetustate con-
 decorat, conciliátque venerem. Putant vsu eius à quocunq; gratiam iniri, &
 tristitiam omnem aboleri. Radix contrita mures necat. prodest orthopnoicis in
 aqua ieiunis pota. Diocles ad Antigonum iubet matutino hauriri iusculum ad a-
 uertenda vesicæ mala. Inuenitur fruticans herba cubitalibus penè ramulis, humi
 reptans serpuli modo, folijs lenticulæ sed maioribus, vtrinque in ordinem dige-
 stis, radicibus paruis per summa cespitum vagantibus, sed pratis & humentibus
 locis serpit. super cuius nomine rusticos consului, qui referebant se audiuisse de
 suis maioribus auita quadam, vti moris est, per manus traditione, colubrorû her-
 bam appellari, quòd dissectum in partes anguem huius herbæ confictu in pristi-
 nam coire vnitatem, & vnà partes diuortio secretas coalescere adfirmabant. Sed
 helenium Aegyptium non esse satis habeo compertum, natali situ prorsus recla-
 mante. Theophrastus interim velenium, Aristoteles beleninum scripsere: si mo-
 do sit eius liber, qui de plãtis ad authorẽ Aristotelem refertur. Beleninũ (inquit)
 delibutorium in Perside venenum erat, translatum in Aegyptum & Palestinam,
 sine periculo mandi cœpit. Sed vt audio, quæ perierat apud Græcos commen-
 tatio barbaris vocibus interpolata, redijt in Græciam. Non est omittendum,
 quòd recentioribus medicis celebratur behenum, nullis non officinis cognitum,
 discerniculo generum insigne, purpurei & albi. Radices sunt pastinacam paruum
 magnitudine æquantes, quarum ambizioso flexu contortæ cernuntur: aliæ in re-
 ctum exeunt. ex Armenia deportantur, suauis odore, glutinoso scatentes humo-
 re, quæ genituram adaugere creduntur. Nec me fugit Actuariũ quadam in com-
 positione nomine digitorũ Mercurij, hermodactylos appellat, meminisse, candi-
 dos & purpureos adferentẽ, forsitan q; digitorũ imaginẽ quandã exhibent: sed ea
 de re in hermodactylorum mentione latius differendum erit. Omnes officinæ
 vtrunque demonstrant *behem* appellantes. Helenij herba ieiunis commanducata
 dentes confirmat, condita tussim emendat. Radicis decoctæ succus tineas pellit,
 vrinam molitur, menses ciet: ruptis, conuulsis, inflationibúsq; medetur. Da-
 tur in illinctu cum melle tussientibus, & ijs qui non nisi erecta ceruice spiritum
 elidunt, orthopnoici græcis vocãtur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex vino
 decocta lumborũ & coxendicũ doloribus illinuntur. In passo condita radix sto-

macho traditur utilis, quando salgamarij paululum siccatam eam mox decoctā frigida demergunt, postremo in defrutum coniectam seruant ad vsum. ea trita sanguinem excreantibus potu subuenit. Radix æstate effoditur ad omnia, quæ reficcare, abstergere, & calfacere sit opus.

¶ *Triticum.*

Cap. XIII.



Triticum omne radicibus multis ac prætenuibus exit, folio vno, germinibus omnino multis, sed quæ in ramos brachiarum non possunt. aristas ex se mittit & in herba per hyemem est. Remollito autem cælo, cauliculus de medio ad surgit, cuius tertio aut quarto genu spica geritur non prius euidens quam folliculo inclusa, qui gluma dicitur. Consummato eo flos erumpit quarto aut quinto post die, ac totidem ferè diebus, plurimumque septem durat. Varro quindecim diebus frumentum in vaginis esse dicit, quindecim florere, quindecim arescere. Post florem crassescit, inquit Theophrastus, maturaturque intra quadragessimum diem, cum tardissime octavo ab satu mense plurima parte metitur, Aegyptijs, ut scribunt, septimo. Folium tritico arundineum, angustius tamen quam hordeo: caulis quoque leuior & lentior, nec perinde fragilis. Triticum multis integitur tunicis, hordeum nullis. Culmus tritico altior est quam hordeo, spica quoque remotior à folio, palea suauior, mollior, succosior. Inconditæ tritico spicæ explanatæque, hordeo in versus dispositæ. Vtriusque culmus spicam sustinet, quæ & spicus & spicum à Cicerone dicitur in Arato: spica, granum & aristam. Granum, quod intimum est & solidum, à gerendo Varroni dictum, id enim seritur ut gerat frumentum. Gluma, est folliculus eius, videturque; etymon habere à glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum: eodemque; vocabulo appellant fici eius quam edimus folliculum. Arista, quæ ut acus tenuis longa eminet è gluma, dicta quod arescit prima. proinde graui theca sit gluma, & apex arista. Aristæ enim quasi cornua sunt spicarum. Spica autem à spe videtur nominata, eam enim quæ sperant fore serunt: quæ cum non habet aristam, mutica spica dicitur, quasi mutila. Vaginam vocant in qua latet herba, uti qua latet conditus gladius. Stipule, sunt folia culmum ambiètia. est autem culmus idem quod calamus, cum spicæ penitus oriuntur in summo spicæ iam mature. Quod minus est quam granum, vocatur frit: quod verò ad culmi cacumina infirma spica geritur, minus item quam granum, vricus appellatur. Cæterum frumentum ipsius, ut tritici & hordei, genera per tempora satu diuisa. Frumentum dico græcè fistos dictum est, quicquid ex se mittit aristas, & in herba per hyemem est. Hyberna, quæ circa Vergiliarum occasum terra per hyemem nutriuntur. Aestiuæ, quæ ante Vergiliarum exortum seruntur, ut milium, panicum. Frumenta multis radicantur fibris. Erumpit à primo satu hordeum die septimo, ex quo alterum caput grani in radicem exit, alterum in herbam, quæ prior floret. Radicem crassior pars grani fundit, tenuior florere. Frumenta hyeme in herba sunt, verno tempore fastigiantur in stipulam quæ sunt hyberni generis: quorum fructus in spicis continetur, muniturque; vallo aristarum quadruplici, ab auicularum iniurijs defensa. Quædam in genu tertio spicam incipiunt concipere, quædam in quarto, sed etiamnum occultam. Genucula sunt tritico quaternæ, farri sena, hordeo octona. Sed non ante supradictum geniculorum numerum conceptus est spicæ: qui ut spem sui fecerit, quatuor aut quinque; tardissime diebus florere

incipiunt, totidémq; aut paulo pluribus deflorescunt. Varro quater nouenis die-
 bus fruges absolui tradit, & mense nono meti. Frumenta cum defloruere crasse-
 scunt, maturantúrq;, cum plurimum diebus quadraginta perficiuntur. In Aegy-
 pto hordeum sexto à fatu mense, frumenta septimo metút. Grana in stipula cri-
 nito textu spicantur, tunicæ frumento plures, hordeum maximè nudum. Cala-
 mus altior frumento q̄ hordeo, sed arista mordacior. Tritici summa genera tria
 obseruât qui scrupulose minus ista persequuntur. Primū quod robur dicitur, quo
 niam & pondere & nitore præstet. Secunda conditio est habenda siliginis, cuius
 species in pane præcipua pondere deficitur. Tertium erit trimestre, Græcis sita-
 nion, cuius vsus agricolis gratissimus inopiæ subsidio: nam vbi propter aquas a-
 liámve causam matura satio fuit omissa, præfidiū ab hoc petitur: hoc & candidū
 esse dicitur. Tritici genera plura quæ fecere gentes. Italico nullum Plinius com-
 parauit, candore ac pondere, quo maxime decernitur, Italiæ agris externum, in
 quo principatum tenuit Bœotia, deinde Sicilia, mox Africa. Tertiū pondus erat
 Thracio, Syrióq;, deinde Aegyptio athletarū cū decreto. Græcia Póticū lauda-
 uit. Ex omni eodem genere grani prætulit dracutiū & selenusiū, argumēto cras-
 sissimi calami, itaque pingui solo hæc genera assignabat. Leuissimum & maxime
 inane, seu tenuissimi calami, in humidis feri iubebat, quoniam multo egeret ali-
 mento. Ex ijs quæ Romam inuehebantur leuissimū erat Gallicū, Ponticum leue,
 Siculum ponderosum, ponderosius Bœotiū. deprehenderunt hoc athletæ. Pon-
 ticum & Aegyptiū, item Siculum sine lolio nascuntur. cū Siculo tamen melam-
 pyrum nasci perhibent, sed innocuum, neq; lolij modo graue, capútve tentans.
 Africum facile folliculo absoluitur. Plurimis tunicis Thracium triticū vestitur,
 ob nimia frigora, illi plagæ exquisitum. Eadem causa & trimestria, quæ Græci
 trimena vel sitania vocant, inuenit, detinentibus terras niuibus: quod tertio ferè
 fatum mense, vt in reliquo orbe, metitur. Totis hoc Alpibus notum, & hyema-
 libus prouincijs nullum hoc frumento lætius. Vnicalamum præterea, nec vsquā
 capax, feritúrq; non nisi tenui terra. nostri Galli *martia* vocant, quòd Martio sa-
 ta terno hinc mense maturescunt. Inueniuntur & bimestria circa Thracium si-
 num, quæ quadragesimo quàm sata sunt die metútur: mirúmque, nulli frumento
 plus esse ponderis & furfuribus carere. Tradunt in Bactris grana tantæ magni-
 tudinis, vt singula spicas nostras æquent. Et trans Bactra frumentum nucleis oli-
 uæ par nasci referunt: in Pissotis tam firmum, vt multos Macedonum largiore
 vsus eo, saties peremerit. Genus id siliginis esse trimestre Columella voluit, qui
 auctore Plinio fallitur, qui ne trimestris quidem proprium genus existimauerit
 esse, cum sit antiquissimum. Trimestria vbiq; sunt, verum infirma singulari cala-
 mo. Sitanium idem esse cum trimestri video. Sitanium inquit Galenus esse triti-
 cum instantis anni, id quod vere feritur. Vnum apud nos tritissimum genus est
 macrum, triste, hordei similitudine, cuius granū folliculo non facile deglubatur,
 nullis tamen aristis vallatum, quod tamen vere non feritur: hoc nostro sermone
 vernaculo *succursus gentiū*, siue *scourgeon* dicitur, cuius agricolis vsus prope nimi-
 us cum annonæ premit penuria. Siquidem populo venit in subsidium, & sæui-
 tis sæpiuscule famis arcet noxas. Triticum nimia vligine comheat in lolium. In
 marcescente tritico gurguliones, cias Græcis vocatos, innasci ferunt, vt in fa-
 ba mydas gigni, & cantharidem in tritico, qui paruus est scarabeus, vt phalan-

gium in eruo constat. Nihil æque in spica durat quàm triticum. Varro conditum diligenter triticum quo ventus nõ perueniat, mansurũ ad annos promittit. Grana tritici ferro cõbusta ijs quæ frigus vsserit, præsentaneo sunt remedio. Farina ex aceto cocta neruorum contractionibus auxiliatur: cum rosaceo verò & fico sicca, myxíque decoctis: item suppuratis, neruis cum hyoscyami succo ilinitur, ex aceto & melle lentigini. Furfures ex aceto decocti luxuriantes & turgentes lacte mammas coercent. ijdem pollent ad viperarum morsus & tormina. tonsillis faucibusque gargarisatione profunt. Adseruati diu in horreis tritici vis discutiendi tanta est, vt plenos etiam cados exiccet, vnde correptis dolore podagræ in triticum super genua mergi pedes fuerit vtilissimum. siquidem mirabili modo tumorem leuat, humoris vim exhauriens. Paleam tritici imponi ramicum incommodis experti iubent, quaque decocti sunt aqua foueri. Trimestrium farina imponitur contra venenatorum ictus. Ad crassitudinem glutinis decocta linctu prodest sanguinem excreantibus. Eadem tussi & exasperatis faucibus confert decocta cum butyro & mentha in pollinem subacta. decoctaq; cum aqua mulsa discutit inflammationes omneis. Gluten è similagine atq; polline molari, quo glutinandis libris chartariæ vtuntur officinæ, sanguinem excreantibus datur elutius & tepidum sorbendum singulis cochlearibus. Fermentum è farina triticea vim obtinet ex calfactricem extractoriámque. Priuatim callos in planta pedis nascentes extenuat, & alia tubercula: cum sale verò furunculos concoquit & aperit.

¶ Panificii & genera & nomina.

Cap. XIII.

Panificij multa discrimina obseruauit antiquitas. panis tamẽ vocabulum à pano duci Varro putat. Messapios redundantiam & saturitatẽ appellasse panian testis est Athenæus, vnde, vt idem vult, Latini panis nomen deflexerunt, erãt etenim pani eunitæ cognomento sacri. Nauticũ panem intelligimus qui vetus sit & siccus, fortasse biscoctus, quem Græci diephthon vocãt. Syncomistos verò is est, quẽ alio nomine vocari autopyron Galenus est author, quòd ex omnibus suæ farinæ partibus citra vllam detractionẽ constet, inter furfuraceũ & similagineũ medius: syncomistos quasi confusaneus dictus, quoniam castratus nõ sit, sed omnia simul tulerit, furfures, vtriculos & similam. Vtriculos in authoribus esse volũt id quod furfure melius est, & simila deterius, quod aliquibus vulgo *farinæ vêtres*, Gallis *redundago*, Venetis *medianũ* appellatur. Idem fere panis qui lordidus, quo Neronẽ vsum legimus. quanq̃ sordidũ à syncomisto Paulus separat. Autopyri verò panes, siue quod idem est, autopyrites, qui furfure tantũ leniter succreto fiunt, qualis fere cibarius & secundarius est. Fieri autẽ solet, vt Galenus ait, quoties triticũ generosum nõ est. generosum, inquit, vocatur quod similaginis plus habet quàm furfuris. nam similago & simila prorsus idem sunt, semidalis græce dicta. Firmissima siligo, deinde simila vt tradit Celsus: deinde cui nihil ademptũ est, autopyron Græci vocãt, infirmior est. Ex polline infirmissimus cibarius panis. Autopyros itaque, tota constat tritici farina, à qua detractum sit nihil, excussis cribro omnibus farinæ recrementis factum, *panem album* vocamus lingua nostra. furfure maxima ex parte excreto, *ciuicum panem*, quem cibarium

& secundarium doctis audio vocitari. qui proxime huic succedit *domesticum* & *familiarem* nominant Galli & tertiarium. Vltimum verò magna ex parte recrementum furfuraceumq; dicimus, quòd exta tritici capiat quæ Græci cyribia, aut etiam furfures quos iidem apherema & pityra, nos etiã canicas & apludas vocamus, vnde canicaceus panis furfureus est Pacuio. Panis non sine paleis acerosus Festo Pompeio dicitur, quas Græci vocat achyra. Nunc locus est vt alia genera quàm breuissime dicantur. Zymites, hoc est fermentatus, qui & nastos dicitur, quàm nastos quibusdam placetæ genus sit. cõtrà non fermentatus azymos & datatos vocatur. Nam acidus & squarofus græce oxylepes vocatur ab Aëtio, febri- citatibus eũ dante, quibus venter profluat. hunc Aegyptij cyllastin dicunt. alij ex hordeo accipiunt qui cyllastis vocetur, Herodotus ex siligine. Semidalites è simi- la, dictã vero similam à Cerere putant, quã Syracusij Simalida nominant & Sito- na. Aleurites à farina, gyrites à polline, chondrites ab halica siue zea, ipnites & caminites à coquendi ratione. Item escharites à craticula, sub finem cœnæ con- uiuijs apponi solitus, & intingi passo vsq; ad ebrietatem legitimã. Hic & inuolue- batur, atq; ita vt calebat intortus Athenis maximè placebat. Coniectura colligi licet id genus panificij quod à tenuitate & cãdore nebulas ferè vocamus, escha- ritem veteribus fuisse. Nam apud nos vulgari voce detritis prioribus literis *cau- rulas* quasi caurites appellamus, in quo vocabulo prioris vocis rudimentũ aper- te relucet. Nec ab re scharuleas mulieres Plauto ab hoc panificio dictas credi- derim. Tabarites pusillus erat, achænes prægrandis, quo in Thesmophorijs ute- bantur Atticæ mulieres. Præfertur omnibus sanitatis vsu à Galeno cribanites, siue, quod est idem, clibanites, à clibano quem Attici cribanum appellant: Var- roni textuaceus dicitur, quòd in textu calido coqueretur. nanq; quod clibanum Græci, Latini textum dixere. Vfas eo comitalibus matronas scribunt. Cribana placetæ genus sunt specie mammosa. Encryphias qui & agoreus, id est foren- sis, & venalitijs & Atticus vocari solet. Dipyros, siue idẽ qui dipyrates ab Hippo- crate cognominatur, delicatus fuisse traditur. Quia porro dipyrates ad aquã in- tercutem cibo vtilis existimatur, coniectari licet pro biscocto capiundũ esse. Las- gana siue lagana minimo pòdere: quanquã leuior & tenerior etiamnũ à carbone dictus epanthracias, Saturnalibus præberi solitus, nihil vt quidam putant, ab en- cryphia differēs. vterq; subcineritijs est. Tyronites à caseo nomen habet. Encri- di similis est physicillus, quo Spartani utebantur in sacris epulis rapi effigie. Ma- gnos & sordidos panes cilicios vocabant, & à colore subnigro phæos, sicut age- læos, qui à nostris gregarij & cibarij dicuntur. Ornides ab oryza siue ab semine quodã Aethiopico tã simili sesamo, vt difficile possit interno sci. De ficu Aegy- ptia sycaminites. Collabus, siue, quod idem est, collix & per diminutionem colli- phion, ex caseo receti cõstat, hic & crimmatias & chondribos quoq; dicitur. Sunt & maconides vocati. Sunt & chryfocollæ, sed ex lino & melle fiebant. Aegyptij sunt caces, vt inquit Strabo, appellati ad sistendam aluũ vtilis. Sũt & obelię Bac- cho sacri, ita dicti vel q̄ obolo Alexãdrię venirēt, vel q̄ in veru torrerēt. Habe- tur & cnestos à nidore. Spodites idem videtur esse cũ banchylo. Artopticus vero panis à clibanite ac furnaceo differre eo videtur, q̄ hic duriore fermento splendi- dus cõficitur, illi fermentũ semper q̄ tenerrimũ desiderat. A boleti forma boleti- tinus accepto papauere & fumosi casei colore. Strepticius siue streptos ex lacte,

oleo, pipere conficitur, aut olei loco adipe. Artolagana pusillum vini, lac, piper, oleum vel adipem olei vice continent. Capyria sunt, vt Athenæo placet, quæ alio nomine tracta dicuntur. Sunt & cubi, hoc est quadráguli, aut etiam quadrati ex oleo, anetho, caseo: quanquam Athenæus eos qui Romæ quadrati vocarētur, incisuris præcinctos & blomilios appellari Græcis prodit. Thargelos qui & thalyfius est, ita dici panē volunt qui primus nouella messe fingitur. Ericitem vocāt panem qui ex confractō non excreto sit tritico. Blema porro candidus & egregie subactus panis est. Pityrites & brotimes idem est qui furfuraceus, à quibusdam euconos appellatus. Est & phacinos de lēte popularis Alexandriæ. Vt Athenæus author est, spolea panem Græci vocant, quo necessarij duntaxat cognatæ que vescuntur. Ea panis genera magna ex parte ex Athenæi Symposiacis breuiter excerpta deprompsimus. Est & operis pistoriij genus quod buccellatū à Paulo & Aëtio vocatur, quod inter militaris annonæ genera nonnulli connumerāt, quæ bis coquatur, à buccæ dictum. Est autem buccæ, vt ex Suetonio colligitur, idem ferè quod nunc bolus dicitur. Sunt qui buccellatum fermento putent carere. Plautus rubidum panem cum nominat putatur nauticum intelligere, quia sit bis coctus. Hæc obiter panis genera libauimus. Panis quo viuatur multas continet medicinas. ex aqua enim, & oleo, aut rosaceo mollit collectiones. Ex aqua mulsa duritias valde mitigat. Datur ex vino ad discutiēda quæ perstringi opus sit. Prodest ex aceto aduersus acutas pituitæ fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant: item ad percussa, luxata. Ad omnia autem hæc fermentatus vtilior. Illinitur, & paronychijs, & callo pedum in aceto veteri. Nauticus panis tusus atq; iterum coctus sistit aluū. Vocis studiosis & contra destillationes siccum esse primo cibo vtilissimum. Sitanius, hoc est trimestris incussa in facie, aut desquamata cum melle aptissimè curat. Candidus ægris aqua calida frigidave madefactus leuissimū præbet cibum. Oculorum tumori ex vino imponitur, sic & pustulis capitis aut adiecta arida myrto. Tremulis panē ex aqua ieiunis esse statim à balneo prodest, quoniā & grauitatem odorū in cubiculis vstus emendat, & vini in saccis additus. Diphilus Siphnius panem triticeū hordeaceūmq; tradit vberius alere vires, faciliusq; in membra distribui. quapropter ij primatū tenent. secundas partes sibi vendicant similacei: tertiam obtinēt sedem, farina subacti. Hos sequuntur syncomisti qui farina nullo incerniculo creta coguntur: ij enim, vt inquit, longè magis alere creduntur. Philistio Locrus ex similagine cōfectos panes plus corporis robur firmare prodit, post hos ex halica, dein ex farina coactos. Ex poline facti minus alunt, spiritū creant, nec ægre membratim digeruntur: siccati tamen opplent, difficiliter in corpus permeant. Inueterati minorē præbent alimoniam, ventrem sistunt, improbum pariunt succum. Subcineritius, quem appellant encryphiam, stomacho grauis, & quod inæqualiter torreatur, ægrius membra subit. Ipnites appellatus & caminites quasi fornacei, difficiliter concoquuntur. Escharites & qui à patinis aut sartagine olei misturam admisit, aluo facilius excernitur, etenim suo nidore stomacho negotiū exhibet. Clibanites siue textuaceus longe magis viribus pollet, omnibus sanitatis vsu prælatus. Siquidem probum creat succum, stomacho perplacet ac facile concoquitur, ad distributionē promptus, quando neq; ventrem coerces, neq; firmat, neq; spiritu distendit. Andreas medicus ex ficu Aegyptia panem fieri quem vocant sycaminitem prodi-

dit, quo qui vescuntur capillorum sentire defluuia. Mnesitheus addidit panē maza concoctu faciliorem esse. Qui ex typha factitantur panes satis alere, nec magno negotio aut labore coqui. Spissati è zea panis esus stomacho grauis & difficilis concoctu: quare qui eo vtantur non diu prospera frui valetudine deprehenduntur. Addidit idem panificia quæ ignē non sunt experta, inflationes, grauitatem, tormina & capitis dolorem excitare. Diocles Carystius in salubribus præceptis panem à carbonibus dictum epanthracem, tradit leuiorem & teneriorem laniganis haberi. Nam carbonibus excoqui nomen testatur, quemadmodū apud Atticos encryphiam, quem Saturno dicatum Alexandrini sacris feriarū epulis præbebāt edendum. Homoros, stætites, encris, aliphatices, & hemiartion, & placites, non longè dissimilem supradictis sortiuntur naturam.

¶ Placentæ.

Cap. XV.

Iam de placentis non nihil dicere tempus admonet, quæ panis genere comprehenduntur, vt Athenæus tradit. Nam Diogenes in cœna placentam voraciter mandens, roganti respondisse fertur, se panem comesse bene cōfectum. In nomine amæ Ionū, quas alij ametas & ametiscos vocant. Sunt & splenia colore candida. Habentur & amphiphontes, sacrum Dianæ fertum, faculis vrentibus circumdatis. Sunt & basyniæ apud Delios Iridi sacræ, ex triticea farina cum melle cocta. Celebrantur & coccora, quorū meminit Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, continent ficos & nuces treis. Sunt & tageniæ quas epichytas & anites vocari Pamphilus author est, an idem sit genus quod apud Catonē vocatur enchyton existimandū relinquo. Photion nihil distinguit, Iulius Pollux seiungere videtur. Has sequitur creion, quam apud Argiuos sponsæ ad sponsum ferunt, in carbone coquitur, accersebantur & amici & cum melle præsentabatur. Glycinas ex passo & melle Cretēsisibus familiaris, eadem ferè cum mustaceo, nisi quod illa ex passo, hæc ex mulso factitabatur. Empeptas triticeus panis est cauius, crepidæ nō dissimilis, in cuius ventrem caseariæ placentulæ vt in thecam recondi solebant. Encris in oleo primū coquitur, mox accipit mel. Habetur & panis hoc nomine vt paulo antè diximus. Cyribanæ Lacedæmonijs sunt propriæ, in cōuiujs foeminarum circumferri solitæ, cum virgo à choro muliebri commēdanda laudibusq; decantanda promeretur. Crimnites à crimno siue farine vtriculo fiebat. Stætites ex pinsita conficitur, quæ liquida in patellis funditur adiecto melle, sesamo, & caseo, vt Hierocles tradit. Sunt qui pingui melle & caseo, sesamo factitari prodāt. Verum nō stæs sed stear legere malunt, nec est verisimile stætite placentulam ab aliquo nomen trahere, quod eius misturam non subiret: sed pleriq; stætos & steatos capti vocabulorū vicinitate, falluntur. Scio apud Athenæum stear scribit, sed statim subdit stæs liquidum in sartaginē mittendum. Cæterum crimnites & stætites à farinarum conditione nomen traxisse euentius est, quàm vt probari debeat. Charisios Aristophani placenta est, panis Eubulo: præmiū hoc in peruigijs dabatur. Sunt qui putent chalisiones quasi charisiones appellari, & amygdalis & saccaro, nec alia ferè materia, quàm maza panes sed oblongi, fastigiatiq; in medio quasi dehiscēte crusta tument. Ex eadem miscella sunt fungi, solitudine matronali cum feriātur, prælati semper quos sanctimoniales ipsæ finxerint. Epi-

dætron sub finem cœnæ mensis apponebatur, inde nomen. Nanos placentaceus
 panis est, caseo & oleo constans. Psothia, siue, vt aliqui psothyria, sunt qui placē-
 tæ genus fecerunt, alij micas panis interpretātur, quas & attaragos vocant. Por-
 rō attaragos rimula in pane est ignis vi facta, & omnino pro vilissima & minima
 5 quaque re capitur. Polluci attaragos superior in pane crusta, sicut in ima epse-
 thia. Taganitæ à patellis & sartagine dicuntur, quæ cum accepto melle coquū-
 tur ac tepentes bullant. Elaphos placenta erat ceruorum venatoribus dicata. ea
 pinfita farina & sesamo construebatur. alij à nomine mensis quo fingebatur di-
 ctam putant. Cæterum apud Athenæum elaphebolia, id est venationes ceruo-
 10 rum legimus, non elapheboliona, qui mensem Septembrem denotat. Sicula est
 amorbites. Aliud ab hac genus amoræ appellatū, quod mellitū opus excoctum
 est. Oedepæsa Coi celebrāt, Syracusani myllos, ex sesama & melle muliebris pu-
 bis specie, quas fœminæ dearū focis & altaribus circūferebant. Nastos è nucibus
 & intestinis & fartilibus adiecto melle fit atq; lacte, vnde nastos, quasi fartum di-
 15 citur. Ab erinaceo nomē echinus habet, qui secundis mensis offerebatur. Ab he-
 mina cotyliscus, qui ex tertia chœnicis parte fictus erat, vnde nomen. Sesamides
 ex melle & sesamo torrefactis, adiecto oleo orbiculata pilariq; specie formaban-
 tur. A tritico pyramuntis nomen duxerūt, & ab ijs diuersæ sunt pyramides, quæ
 in peruigilijs dabātur quasi præmia, ijs qui nocte tota insomnes excubassent. Fie-
 20 bant ex torrefacto tritico & melle irrigato, quidam tamen & pyramuntis hoc
 genus vocabant. A caseo & vsu cribri tyroscina dicūtur. Ab ijs differunt hy-
 potyrides appellatæ, quas è caseo, lacte, & melle condunt. In Creta fit à vêtre ga-
 stris vocata, è nuce Thasia & auellana & amygdala & papauere: item pomis, sesa-
 mo, & pipere, quadrangula figura. Ratio conficiendi ea erat, Thasiæ & Ponticæ
 25 nuces & amygdala, item papauer parū resiccātū pila munda teruntur accura-
 tē, deinde poma melle cocto subacta, pipérq; permiscuntur, & in quadrangulas
 formas digeruntur. Verum quoniam papaueris ratione nigritiam placenta con-
 traxit, vtraq; parte candido sesamo cū melle cocto detricto superinducitur, cru-
 stis albis summa, nigris intima tenētibus. Itrion quod & itricon appellāt Græci,
 30 exilis placētula sesamo & melle constans, suminale à Festo dicta forsitan vt con-
 iicio, quòd sūmen ἴσιον græce dicatur: quapropter non simplici ratione libum sed
 suminale libum potius Latinis dicendum docti suadēt, quòd Cato libum ex ca-
 seo & ouo condidit. Sunt & quæ patriæ nomen habent, vt Samis & Rhodia, quæ
 & coptam & coptoplacunta nomināt, insignem duritia: accipit hæc papauer &
 35 mel. Alexandrinis pancarpia celebratur in modum rotæ papyro inuoluta, diu-
 turnitatis gratia. Sed hæc itria sunt cum melle trita, & post cocturā in orbem co-
 acta, & tenui charta quo diutius referuentur obducta. Ab ijs est poltos dicta quæ
 nos vocamus pultem. in Catone quidem punicæ fit pultis mentio inter placen-
 tas, fortè libo nō dissimilis ei quod Punicū ea ratione vocabant, q̄ ex Africa ve-
 40 nisset, & probū cognominabatur. A melle melicerides, à suis chœrinæ. Chry-
 sippus Tyaneus hæc genera placentarū tradidit, tarentinum, crasianū, siculum,
 crustulum, iulianum, apicianū, canopicum, perlucidū, hedybion, maryptum, pli-
 cium, guttatum, montianū, quòd si vino & dimidia casei parte subigatur longè
 suauius erit: cœrianum, tuttatum, tabonianū. tria hæc postrema crustulacei sunt
 45 generis. Iis adijcit mustacea è mulso, mustacea sesamata, purium, gosgloanium,

paulianum: & hæc quoq; crustula. Ex caseo fiebant hæ placentæ, enchytos, scir-
 bætissus, bitulus. Fit & ex halica subitullus, spira ex caseo. Iam luculætæ, argyro-
 tryphemata, libi, circi siue circuli, exaphæ, crustoplacantes, oryziæ, phthoes: quæ
 ita finguntur, Pressus caseus teritur & æneo cribro colatur, dein mel & filiginis
 hemina in vnũ subacta coguntur. Et quæ catillus ornatus à Romanis dicitur, ita, 5
 vt Athenæo placet, fingi solet, Lactucæ elotæ igni feruescunt, & iniecto vino in
 mortario teruntur, expressioque succo cum filigine subiguntur, vbi conciderint
 paulatim interterendũ, nonnihil suilli adipis & piper adijciuntur, ea rursum con-
 trita colliguntur in lagana, quæ in placentaceas formas extracta in feruentissi-
 mũ oleum coniecta coquuntur. Alia quoq; habetur genera, ostracites, attacitæ, 10
 amylon, tyrocoscinon. cuius parandi ratio hæc est, Pressum bene caseum in vas
 mittito, & per æreum cribrũ superpositum cernito, cum offerendi tempus ade-
 rit satis mellis superponito. Hypotyrides ita finguntur Athenæo teste, Mel in lac
 coniectum expressumq; in fictile mittitur, & cogi coalesceretque finitur, & in te-
 nuia, si adsint, incernicula subiecto vase mista cõijciuntur vt serum profluat: sin 15
 desint, flabellis, quibus ignis ventilatur vtendum, nam eorũ supplent inopiam.
 cum satis videbitur concreuisse, in argenteũ vas transferenda. Catonianæ sunt &
 spira, funi nautico in orbẽ conuoluto similis: & globuli fortasse sunt ij quos Sy-
 racusani epicyclios vocabant. nam pastillum in sacris libi genus rotundũ vt er-
 neum & sphærite. Item sauillum quẽ Athenæus subityllum nominat, & ex hali- 20
 ca quoq; fieri monstrauit, Aelius stylo subuculũ vocari scribit libi genus, ex hali-
 ca, oleo atq; melle, vt Festus inquit. Latina sunt & sacris dicata libi genera, quæ
 fertũ & strues appellantur. Vnde strusetani qui ea ferre consueuissent. Strues ve-
 rò dicebantur, quòd erat digitorum coniunctorũ similitudine, qui superiecta pa-
 nicula in transuersum continebantur. Item libum farreum, à farre. Libum verò, 25
 quòd prius libaretur quàm esset coctũ, vt Varroni placet, dictũ est. Est & mola
 falsa tostum far, sale conspersum, quo victimæ perfundebantur, vlochyton græ-
 ce dicta. Libi circi siue circuli adempta farina & aqua & caseo fiunt, quia circui-
 tum æqualiter fundebant: hos quidam qui magis incendere faciebant & lixulas
 & semilixulas, vt Varro tradit, vocant Sabino vocabulo. Nunc ea quæ in quoti- 30
 diano vsu sunt, apud nos, & quæ bellaria, quæ tam diuitũ quàm pauperum cœ-
 nas implent prosequi paucis libet, vt si qua veterũ misturis respondeãt, aut pau-
 cis immutatis proximè accedant, in earum censu vel nominũ ambage reponan-
 tur. Vulgatissimũ apud nos bellarium fingitur è polline vel similia cum lacte, o-
 uis, & butyro subacta, cõsperis veteris casei micis: hoc in circinata rotunditatis 35
 pastillum colligitur, & furno mandatur excoquendum. Hoc quòd ventris mo-
 do iuxta vmbilicũ intumescat, Gallico sermone *gaster* nominatur, vel *gastellus* di-
 minutionis formula. quæ nomina planè græcam fatentur originẽ. primũ è Græ-
 cia non immutatum venit in Galliã, secundum diminutionis species aliquantum
 variavit. Sed coactã ijs omnibus supradictis offam piftores in tenuissimas lamel- 40
 las digerunt, & aliquo pingui vel potius butyro, ne mēbranæ coalescant, interie-
 cto, crassiuscula omnes inuoluunt crustula, figura & rotunditate superioris ser-
 uata. apud nos vbiq; *gaster foliatus* dicitur, q̄ velut instratis chartarum folijs altera
 continuo super alteram insidente quandam librariam exhibeat imaginem. neu-
 trum tamen Crentensem gastrin esse constat, cum ratio parandi longè varia sit, 45

vt suprà ostensum est. Matronæ placentâ cum feriantur conficiunt triangularē, ex simila cum ouis, lacte, & butyro in panificiū subacta, capaci intus ventre, quē per dehiscentem rimulam vetere complent caseo, & furno dum eliquescat & torreatur caseus, excoquunt: rura nostra *gonarias* vel *goieras* ab angulis vt suspi-
 5 cor appellant. eæ non multum dissidere videntur ab ijs quas empeptas suprà diximus appellari, cum caua sint panificia, quorū hiantes vteros casearijs implent placentulis: empeptæ fortassis dictæ, quòd intestinam desiderent coctionē. Con-
 simile omnino genus tenent quæ à calceari figura vulgus Gallicum *calceolos* vel
calseones appellant, quorum ventris sinus caseo, polline ex aqua vel lacte subacto
 10 refercitur, id quod etiā placētulæ genus existimatur. Ruri tamē complures disse-
 ctis viliore fartura contenti frustatim pomis ex fœniculi semine complent. Sunt
 qui capacitātē hanc cribrato tenuiter caseo solum offerciant, quæ tum tyroco-
 fcina Græcis dici possent, à caseo & vsu cribri donato nomine. Aliæ etiam circi-
 nata rotunditate finguntur, ex consimili materia, interiecto vetere caseo creto,
 15 aut in taleolas dissecto: vulgus *ratones* appellat, quòd lienis farti more tumeant,
 lingua Gallica viscus hoc *raten* nominante. quod vbi humore multo turget, in
 rotunditatem ferè contrahitur, splenia forsitan Græcis dicta, de quibus tantum
 legi ea esse colore candido. Libi tamen circi genus esse creduntur qui ex farina,
 aqua, & caseo fiebāt fuso æqualiter circuitu. Sequūtur *popelini* à vulgo dicti, quasi
 20 quòd popinis se dedant, popinales vel popiniones. Fiunt ex polline, lacte, ouorū
 luteis subacto: quæ in circulares offas conglomeratæ dantur furno igne flagrāti,
 vt exterior pars in crustam occallescat, interna in rimas & cauernulas dehiscat:
 quæ postmodū superiore crusta in orbem circuitūmve adempta, butyro recen-
 ti & insulso abunde satiantur: & vbi totum ebiberūt, nouo imbutæ, reposita cru-
 25 sta, molliusculo igne coquuntur, & ita placentæ butyro saturatæ, vel vt potius
 dicam ebriæ, mensis offeruntur. Idem opus panis candidi mica farinæ loco non-
 nulli moliuntur, ita enim sperant plus sanitati consultum iri. an id genus ad po-
 panum veteribus celebratum reduci possit non ausim asserere. Nam popanū la-
 ta erat placenta dijs offerri solita, quanquā & genus libi intelligat vetustas, quod
 30 aperte docet Iuuenalis sic inquit,

Scilicet vt tenui popano corruptus O syris.

E' consimili panificio in latiores capacioresq; circulos explanatè fingunt, nullis
 non eius placentas marginulis obsepientibus, ne qui induntur liquores effluant,
 arcente ambitu, capacitatem caseo vel recenti vel vetusto cum momento buty-
 35 ri complēt margine tenuis, interdū colostro, nonnunq̄ tritis nucibus amygdalis:
 aliquādo prunis, pomis, vuis quoq; immaturis inferciūt, sed tam cōcinnè, vt per-
 sæpe pars capacitatis vna caseo, altera colostro, tertia prunis, aut pomis digno-
 scatur oppleri, semper tamē insparsa sachari copia vt fructuū dometur acrimo-
 nia, simul vt à lacte cita vindicetur corruptio. Vidimus è micis panis in farinam
 40 tritis iterūmq; subactis fundum substerni, & ad summū impleri placidis herbarū
 generibus, præsertim quæ ad palatū faciant, sed leuiter tritis, betam dico, lactu-
 cas, rumicem, cymas brassicæ, & raphani turiones, maluarum, mēthæ, & filiqua-
 stri, item pro ratione sampsucū, hyssopum, thymū, rosmarini & saluiæ momen-
 tum. ea butyro condiuntur inspersa subinde panis mica, vt crustulā supernè con-
 45 trahat. Aliqui & medullas recētes aut adipem insulsum aut laridi portiunculas

intermiscēt cum pauco cinnamo, & multo sacharo, & tantisper incoquunt, dum herbæ videantur intabuiffe. argumentū erit sufficiētis cocturę, cum videbuntur herbaceū exuisse colorem. Galli *tartum* quasi mutata priore litera fartū appellāt. Simile quippiam aut idem arbitror Græcis fuisse, quod supra naston quasi fartum diximus appellari. Fiebat è lacte, nucibus, cæterisq; fertilibus adiecto melle, cuius vice morosius palatum hodie sacharo abutitur, quod mel tamen esse arundinaceum diffitetur nemo. Magnóq; in vsu habentur qui *bunii* nomine secundis mensis Gallorum circumferuntur, quòd forsitan in napi modum intumescant: nanq; bullantes huiusmodi tumores ictu vel alio modo quouis acceptos, Græcorum more bunios lingua nostra solet appellare. ij Latinis globuli mea opinione dicuntur & Syracusanis epicyclij. Fiunt è similagine, liquoribus ouorum & lacte resoluta. & tantisper subacta dum concrementum retulerint, vt aliorum quæ indi aut inuolui libitū sit, tenax hærensq;prehendat. Nam & caseus qui vetustate sentit, pomorum frusta, vix passæ, fici, & pleriq; fructus qui communi vsu sunt edendo, hoc lēto conuoluuntur, & in patinam vel sartaginē quæ feruenti oleo vel butyro axungiæve recenti deflagret, demittuntur, & inibi friguntur abunde, & veruculo ab igni demuntur, suspenfa dum quicquid ebiberint olei vel pinguis remiserint. ea omnia taganitis referenda putauerim, quæ à patellis & sartagine nomenclaturā deduxerunt: ea bullis quibusdam ab igne citatis extuberāt. Duorū rursus meminisse satis erit, quæ compitatim vaneunt cum matronæ feriantur, pinsita recte farina veteris casei frusta conuoluunt, & candentibus igne subiecto grandibus ferramentis, in fauorū speciem interne concuatis, quæ longis manubrijs cancellatim cohærentibus clauo committuntur, vt possint premi. quod inditum vbi coctum est ab igni demitur fauaceam referēs imaginem. hoc siue placentæ siue potius panis genus, escharitem suprā diximus appellari, vulgus nostrum extritis aliquot literis *gauritem* & *gaurulam* appellat. Conflantur in similibus ferramentis non altè sed tantum in rudimēta fauorū ex calptis, è tritici polline, melle & aqua ruri, ditioribus oppidis sacharo, in varias species, aut planas rotundásq;, aut in volumen inflexas, aut in corbularas & calathos effictas, vna & eadem has effigies præstante. Hæ opipara Galliæ conuiuia & inchoant & claudunt mulso vel passo intinctæ. qui sub noctem non taciti portantes vagantur, Gallis *nebularii*, forsitan aptiore vocabulo nebulones nuncupantur. ij vt stitem emendicēt, taxillorum alexæ mercē credentes oleum & operam subinde ludunt. Sed satis supérq; qui & iacturæ quam fecerunt luunt pœnas, nocturno errore. Quæ tamen ruri ex melle & farina in fauorum speciem concreta circumferuntur, non ab re similitudinis causa melicerides dici possent. Aliud quoq; passim vænit, quod vulgus *panem* appellat *speciarium*, recipit triticeam farinā & mel. addiderunt aliqui cinnamomū, piper, & gingiberim: in quadrangulares pastillos digeritur, qui diutissimè feruentur, sæpe bimos & trimos vidimus, basyniam veteribus fuisse suspicor. Fiebat ea triticea farina & melle, reliqua sunt adiectitia. Aliæ habentur placētulæ puerorum ferè munuscula, quæ farina, ouorum liquoribus & lacte finguntur, & tubercula sunt, quæ in medio fastigiata tumēt: ea cum ignis vim sunt experta, intus inanitate fungosa dehiscūt, quare fungos veteribus appellari crediderim, vulgus *caldos paruos* aut *calidulos* appellat. Vnam tantum omiseram muliebris pubis effigie, quam fartores *sacharatum cunnum* appellant, pro-

ximam ei quam Syracufani myllon nominarūt: fed illis ex fefama & melle, no-
 bis ex polline & facharo fingitur. Cogūtur totius anni decurfu ex polline, aqua,
 interdum lacte & butyro, interdum oleo lunata fpecie panes, corniculis fefe fpe-
 ctantibus, ij pro azymis v furpantur. dantur & optimè gerenti in præmiū qui ar-
 5 cu emiffa fagitta ligneam auiculam in arboris fastigio fuffixam deturbarit. fer-
 uentes per vicos & plateas non fine clamore feruntur, vnde vulgo nomen *caldi*
 fortiūtur. Sunt qui à mutuo corniculorum inflexu *corneos* vel potius *corniculatos*
 malunt appellare, artocopos & artocoptos recens Græcia nominat. Non tamen
 in coptarū aut coptoplacentarū cenfu audiri poffunt, cum papauer & mel non
 10 recipiant. Proximæ coptis vel coptoplacētis, imo vt arbitror eadē, quæ in Sues-
 fionenfi agro ex albo papauere trito, lacte, & mellis exiguo fpiffantur in offas, &
 fubdita crufta igni coquuntur. Matronæ cum fub veris tempus feriantur hac ra-
 tione parant, eifq; non ingrato gultu vefcuntur: delicatiores in mellis vicem fa-
 charum fufficiunt. Eædem farinā bene fubaftam in oleo primū decoquunt, mox
 15 mel adijciūt, encridas has efle nemo ibit inficias qui eas primū oleo incoqui, mox
 mel accipere fciuerit, tagenias Pollux vocauit, quòd patinis ferè frigantur. Sues-
 fionenfes mei fuo fermone *vitlos* fortaffe nominant, q̄ vitelli ouorum fpeciem
 videātur repræfentare. Nec me præterit apud Athenæum placentarū generibus
 adnumerari vitulum & fubitulum, quas ex alica fieri quidem monftrauit. Aelius
 20 ftvlo fubuculū vocari fcribit libi genus ex alica, oleo atq; melle vt Feflus adfir-
 mat, quæ nihil differre facile cognofces, nifi forfitan parandi ratione. Encris in o-
 leo coquitur, dein mel accipit: fubuculus, ex alica, oleo atq; melle cogitur. Sed
 apparatus fpeciem demutare non debet, quare ad vnum & idem genus referen-
 dæ. fubuculum tamen latinam, encris græcam fatentur originē. Sunt & quæ ex
 25 candidiffimo polline leuiffimóq; ouorū liquoribus, & aqua fingantur ambitu cir-
 culato, capaci intus cauo heminam fæpius æquante, vnde putauerim nomen in-
 ditum cotylifci. vulgus *cracolin* pro cratere vocare maluit. Non eft filétio præter-
 eundum genus hoc quod veluti longis teretibúsq; vericulis in funem primū in-
 tortis, dein in orbem conuolutis conftat, quod Catonis fpiram efle euidētius eft
 30 quàm vt probari defideret. Cæterum quæ funiculis cancellatim contextis in lon-
 gū potius protenduntur, dein in torques aut coronas tandē colliguntur, hoc ge-
 nus effugere non mihi videntur: vulgus tamē Gallicū *vituli capiftrum* vocat. Sed
 de ijs forfitan longius q̄ par effet difleruimus, iam ad hordeū redeamus oportet.

¶ *Hordeum.*

Cap. X VI.

35 **H**ordeum Græcis crithe, Gallis *orgeum*, vulgo notum eft culmo
 tritici, fragiliore minoriq; fed octonis geniculato articulis, fim-
 plici in ftipula folio & eo quidem fcabro latóq; grana ferè nu-
 da longiore capillamēto, mordaci arifta, ftriatim fpicantur, ra-
 dice frequēti, coma fibrata. Hoc veteres frugum omnium no-
 40 biliffimum appellarunt. Cæterū hodie non nifi quadrupedum
 pabulo accommodatur, eóq; Romani ignauos milites ignominia causa pafce-
 bant. Genera duo ruflici tradiderunt, hexafticum, quod etiam quidam cantheri-
 num appellant, cuius frumētis proximus eft vfus: quoniam & animalia quæ ru-
 ri funt melius quàm triticum, & hominem falubrius quàm malum triticū pafcit,

nec aliud in egenis rebus magis inopiam defendit. Seritur hoc soluta siccaq; terra. Eius segetibus arua macescunt, quapropter pinguiissimo agro committendum. Altero sulco seminatur post Aequinoctium, si laeto solo: si gracili, maturius. idque ubi paulum maturuerit, festinantius quam aliud vllum frumentum erit demetendum. Nam & fragili culmo, & nulla vestitum palea granum eius celeriter decidit: qua de causa & facilius teritur. Post messem ager stercore saturandus, & virus omne quod inest terrae propulsandum. Cantherinum putauerim dici, quod folliculo castratum nascatur: Galli qui serunt, mundum vocant hordeum, quod sponte granum gluma concidat, in reliquo non nisi aegre deglubitur. Alterum quoque genus hordei est distichum, Galaticum nonnulli vocant, ponderis & candoris eximij, adeo ut tritico mistum egregia cibaria familiae praebet. Seritur quam pinguiissimis sed frigidis locis circa Martium mensem, melius respondet si clementia hyemis permittente seminetur circa Idus Ianuarias. Ad hoc genus reducendum putauerim trimestre illud hordeum quod gallice *securgeon* dicitur, quod rebus ad egestatem adductis, cum annonae premit penuria, plebem alat & ab famis noxa vindicet. Errant qui secundum hoc genus esse oryzam interpretantur. In Aegypto sexto mense metitur, aliubi multo tardius, quam celerrime in Rhodiorum insula quodam tractu. In India syluestre nascitur hordeum, iucundum in panis esu, hoc equis oblatum Alexandri ut manderent necabat eos primo, dein in palea exhibitum paulatim desijt esse noxium. Funditur hoc in brachia quemadmodum & crithanias, hoc est hordeago. Ad Gedropolin in Thracia quod nascitur, iumentis non attingunt: cuius rei causa, ut Theophrasto placet, malus odor, etiam si non sentitur ab homine. Erumpit a primo satum hordeum die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterum in herbam quae prior floret. Radicem crassior pars grani fundit, tenuior florem: caeteris seminibus eadem pars, & radicem & florem. Granum spicis continetur, muniturque aristarum vallo multiplici, fragili stipula, & tenuissima palea id continetur. Hordeum frugum omnium mollissimum feri non valet, nisi sicco solutoque solo, ac nisi lecta palea. Ex omni frumento minime calamitosum, quia tollitur ante quam triticum occupet rubigo. Rapitur omne a prima statim maturitate, festinantius quam caetera. Complura grani discrimina, alijs rotundius & breuius, alijs maius & oblongius & rarius, aliud candidat, aliud vergit in purpuram copiosius farina validiusque quam candidum. item aliud binos spicarum versus, aliud ternos quaternosque continet: item quinos, nullum tamen plures senis. Cui spica folio perquam proxima est amplitudinis & crassitudinis maioris, hoc achilleis a Theophrasto, & achilleias ab Hippocrate cognominatur. ob id propensius obnoxium aerugini. Erysiben Graeci vitium hoc appellant, plenilunij ferè accides: quod & rubigo frequenter dicitur, hordeo quam tritico infestior. Eteocrithon genus hordei est tutum a rubigine, quonia in curuum nascatur. Hordeum, latiore folio quam triticum est, longaque paucioribus tunicis contentum, siquidem prope nudum extat: caeterum ei minor quam tritico culmus, spicaque minus secreta a folijs emicat, sed in suauior quam tritici palea. Hordeum in versus spicatur, triticum nullo versu conditum est, Indicium contra frumenti more ramus brachiatum. Hordeum magis quam triticum rubiginem sentit, minusque tolerat imbrium impetus. vtrique florenti pluuia nocet, cum nuper satis & adulescentibus proficit. Frumentis omnibus in plenum crassatis noxia putatur aqua. Hordeum degenerare in lolum adfirmat, praesertim infestis imbribus, aut vliginosis locis,

aut longiore pluuia dilutis. sed ex corrupto loliū enāscitur, quare sicco solo potius credendū, quod auibus & alijs bestijs minus est obnoxiiū: nam maxime inibi durare potest. satīsq; gracili solo proficit, proscissāq; minus hordeū ferūt. Apud Babylonē in area resilire narrāt more eorū quæ frigūtur. Sol ex nube hordeū interimit. auena in hordeo exire videtur. Postquā hordeū defloruit, intra quadraginta dies perficitur: sed in Aegypto, sexto à satū mēse metitur. In Chalcia Rhodiorū tā præcocē tamq; feracis naturæ locū esse prodidit Theophrastus, vt hordeū inibi cū cæteris satū, iterū referi, & vnā cū cæteris frugibus rursus demeti valeat. Amphicaustis nomine montanū hordeū intelligitur, quod & eustron græcis dicitur. Hordeū critheū & cri & proconion poetæ Græci nomināt, quanq̄ triticū tostū proconion quoq; dicatur. Galenus in Hippocrate polentā ex hordeo recēti aut ex hordeo nondū tosto significari tradit. Polentā Græci alphita nomināt torrefacti hordei farinā, quæ nūc tota Gallia *sicca criothe* vel *grio siccū*, quasi torrida & resiccata crithe vel cri vocatur. vænalis ea circumfertur spissandis carniū iuribus: quanq̄ & ex auena retorrída cœpit fieri, & eadē nominis ambage proferri. Torretur polēta, nō farina hordeacea, quæ Græcis quoq; ome lysis, vt arbitror, quasi crudū lomentū dicitur, quādo crudū hordeū nec torrētis ignis vim expertū resoluatur in farinā. Hanc *ὠμυλὸν λύσιν* Plinius, vbiq; vocē hanc Latino reddidit sermoni, farinā hordeaceā est interpretatus: quāuis & Galenus interdum pro cataplasmate vsurpauerit, quod hanc farinā, aquam, & oleum cōciperet. Antiquissimū cibus hordeū Menandro authore apparet, gladiatorū cognomine, qui hordearij vocabantur. Polentā quoq; Græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua hordeū siccant nocte vna, postero die frigūt, deinde molis frangūt. Sunt qui vehementius tostū rursus exigua aqua conspergant, siccētq; prius quāmolant. Alij vero virentibus spicis decussum hordeum recens purgant, madidūmq; in pila tundunt, atq; in corbibus eluunt, siccātūmq; sole rursus tundunt & purgatum molunt. Quocunq; genere præparato vicienis hordei libris ternas seminis lini, & coriādri selibras, salīsq; acetabulo torrentes ante omnia miscent in mola. Meliorē quoq; polentā fieri tradunt si hordeū non exacta maturitate tollatur. Qui diutius volunt seruare, cum polline & furfuribus suis cōdunt nouis fictilibus. Italia sine superfusione tostū in subtilē farinā molit, eisdem additis, atq; etiā milio. Panē ex hordeo veteribus vsitatū vitā damnauit, quadrupedūmq; tradidit refectibus. Ptisanæ inde vsus saluberrimus tantopere probatur. Vnū laudibus eius volumē dicauit Hippocrates clarissimus medicinē sciētiae. Ptisana quæ & pisana & olim dæsana Græcis nūcupatur, à *πίσανον* duxit originē, quòd hordeum tundendo degluberetur, ac suo cortice castratum ad vsū conderetur. *mundatum hordeum* officinæ vocant, tunditur enim hoc, nec molitur. Primo in corbibus perfusum aqua dū tumeat in sole siccatur, mox in pila ligneo pistillo tantisper tunditur dū corticē glumāq; exuat, & ita vt diu perennet reponitur. Aliqui hordeū aqua prius madefactum, dein sole resiccātū, in pila tundunt, & suis glumis explicitum molunt, farinā in sacculo coactam diutissime discoquunt, ita enim abigi vim flatus existimāt, atq; resiccātā & in offas conuolutā ad vsū sorbitionis seruāt. Ptisanæ bonitas præcipua Vticēsi. In Aegypto vero ea est, quæ fit ex hordeo, cui bini sunt anguli. In Bœotia & Aphrica genus, ex quo fiat, hordei, glabrum appellatur. Ptisanæ cōficiendæ vulgata Græcis

ratio, Coquitur ptisanę portio in aquę quindecim addito olei exiguo, & cum intumuerit aceti momento: cum vero ad exactam coctionē peruentum erit, frictus sal inspargendus. aliqui paulum anethi aut porri adiecerunt. Sunt qui decem tantum aquę partibus ptisanā, nec aliud quàm sale adijciant. Has arbitror vocari ptisanę sorbitiones. Ex alijs etiam frugibus ptisanam confici solitam testis est Flaccus. Didymus ptisanā ita iubet parari, Hordeum pinsitū in sole siccat, rursusq; pila pinsendum repetitur, deinde tenui quod extusum est purgamento respergitur, id enim eam defendit. ea quo fuerit humētior eo magis alet. Sed ptisanę quę ex hordeo fit, laudes vno volumine condidit Hippocrates, quę nunc in alicam transeunt. Hippocrates tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniā sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis is solus cibus in febribus bis die dari possit, remotus ab istis qui medicinā fame exercent. Sorbitionē tamen dari totam vetuit, aliudve quā succū ptisanę. Item vetuit quandiu pedes frigidi essent, tunc quidē nec potionē dandam. Hanc sorbitionē officinę *hordeum mundatū* nominant, sed huic & trita amygdala & sacharū miscent & colant. sunt qui grana etiā integra relinquāt. Ius decocti huius, & cremorē & ptisanę succum docti nominant: quēadmodū ius decocti integri hordei in aqua tantisper dum coctione dissiliat, hordei cremorē Celsus appellare solet, qui biliosis & incandescentibus propinatur febribus. Fit & ex tritico glutinosior atque exulceratę arterię vtilior, Galli *frumentatam* dicunt, inter lautas sorbitiones celebratam. Hordeum optimum est quod candidissimum. Nam quod ad purpuram accedit, vt farina copiosius est, contrāque cęli tempestates & hyemem validius, sic medica vi infirmius. Refrigerat & arefacit in primo ordine. Succus decocti in aqua cęlesti digeritur in pastillos, vt infundatur exulceratis, interaneis, ac vuluis. Cinis eius ambrustis illinitur, & carnibus quę recedunt ab ossibus, & eruptionibus pituitę: item muris aranei morsibus. Idem asperso sale & melle candorem dentibus & suauitatem oris facit. Eos qui pane hordeaceo vtuntur, morbo pedum tentari negant. Murinum hordeū, quod gręcis phoenix herba appellatur, tritum ex vino præclare ciet menses. Ptisana hordeacea magis alit quàm ex eodem polenta, quoniam hordeum coctura fit succulentum. Eius vsus aduersum acrimonias prodest, arterię scabritias lenit. Fit & ex tritico ptisana ad eadem vtilis, sed valentioris materię, & maioris alimenti, & ad ciundas vrinas efficacioris. Hordeacea, lactis vbertatem facit incocto sceniculi semine, lotium quibus ægrę it euocat, interanea detergit, inflationes molitur & stomachum lædit. Farina ex hordeo & cruda & decocta collectiones impetūsque discutit, & concoquit si coquatur in aqua mulsa & fico sicca. Cum pice, resina, & columbarum fimo duritias suppurat. Cum sertula campana & papaueris capitibus laterum dolores leuat. Cum lini semine, ruta, & sceno gręco intestinorū inflationes discutit. Item strumas cum pice liquida, oleo, & cera, & impubis pueri vrina. Citam ventris proluuiem cum myrto, vel mero, vel syluestribus pyris, vel rubo, vel malicorio. Valet ad inflammationes podagrę cū cotoneo & aceto. Ad lepras decocta cum aceto acri, quemadmodum & cruda solet, sed calidam superimponi præcipiunt. Ad extrahendas suppurationes diluta aqua & in oleo ac pice insuccata. Ad articulos quos pituitę fluxiones implent, subacta cum aceto, & decocta cum pi-